

V Bruseli 8. 10. 2014
COM(2014) 700 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Stratégia rozširovania a hlavné výzvy v rokoch 2014 – 15

{SWD(2014) 301 final}
{SWD(2014) 302 final}
{SWD(2014) 303 final}
{SWD(2014) 304 final}
{SWD(2014) 305 final}
{SWD(2014) 306 final}
{SWD(2014) 307 final}

DOKONČIŤ ZÁKLADY PRE DÔVERYHODNOSŤ

I. PROGRAM ROZŠIROVANIA – VÝSLEDKY A VÝZVY

Počas posledných piatich rokov Komisia posilnila **dôveryhodnosť** politiky rozširovania a zvýšila jej **transformačný potenciál** prostredníctvom väčšieho dôrazu na riešenie základných reforiem v ranných fázach procesu rozširovania. Komisia kladla osobitný dôraz na tieto tri piliere – **právny štát, správu hospodárskych záležitostí a reformu verejnej správy**.

Komisia vo svojom oznámení o stratégii rozširovania¹ z roku 2012 predstavila nový prístup týkajúci sa právneho štátu. Na základe skúseností s európskym semestrom stanovila Komisia vo svojom oznámení z roku 2013² rámec na posilnenie správy hospodárskych záležitostí. Tento rok predstavuje Komisia nové nápady na podporu reformy verejnej správy v krajinách zapojených do procesu rozširovania. Tieto tri piliere sú navzájom prepojené a pokrok v týchto oblastiach bude kľúčový na určenie toho, kedy budú tieto krajiny plne pripravené na vstup do EÚ.

Politika rozširovania EÚ prináša vzájomné výhody – mier, bezpečnosť a prosperitu v Európe. Táto politika posilňuje politickú a hospodársku silu EÚ a má významný transformačný účinok na všetky dotknuté krajiny. Dobre pripravený prístupový proces zaisťuje, aby sa rozširovanie neuskutočnilo na úkor efektívnosti Únie.

Májové desiate výročie pristúpenia desiatich členských štátov v roku 2004 nám pripomenulo dosiahnutý pokrok. V nadväznosti na to, ako sa EÚ rozširuje, sa rozširujú aj príležitosti pre naše spoločnosti, finančných investorov, spotrebiteľov, turistov, študentov i vlastníkov majetku. Pristúpenie bolo prínosom tak pre krajiny, ktoré do EÚ vstupovali, ako aj pre staršie členské štáty. Obchod a investície rástli. Kvalita života občanov sa zlepšila vďaka širšiemu uplatňovaniu environmentálnych, spotrebiteľských a iných noriem EÚ.

Jasná perspektíva členstva v EÚ poskytovaná jej členskými štátmi predstavuje pre krajiny západného Balkánu kľúčový stabilizačný faktor. Podporuje pokrok smerom k naplneniu nevyhnutných podmienok vrátane podmienok procesu stabilizácie a pridruženia. Dôležité sú dobré susedské vzťahy a inkluzívna regionálna spolupráca. V uplynulom roku došlo v tomto smere k pokroku, niektoré otázky však stále ostávajú otvorené. S ohľadom na históriu tohto regiónu, ktorý sa len nedávno zmietať v konflikte, sú kľúčové pokračujúce snahy o vyriešenie dvojstranných sporov medzi krajinami zapojenými do procesu rozširovania a s členskými štátmi, prípadne aj pod záštitou OSN, a úsilie na prekonanie dedičstva minulosti.

Proces pristúpenia je prísny a je založený na striktných ale spravodlivých podmienkach, stanovených kritériách a zásade vlastných zásluh. To je obzvlášť dôležité pre dôveryhodnosť politiky rozširovania, pre poskytovanie stimulov krajinám zapojeným do procesu rozširovania, aby vykonávali rozsiahle reformy, a pre zaistenie podpory občanov EÚ. Členské štáty by spolu s inštitúciami EÚ mali viesť informovanú diskusiu o politickom, hospodárskom a sociálnom dosahu politiky rozširovania.

Súčasný program rozširovania sa týka krajín západného Balkánu, Turecka a Islandu. Pre viaceré krajiny západného Balkánu to bol významný rok:

Čierna hora uskutočnila v rámci prístupových rokovaní ďalšie kroky. Otvorilo sa 12 rokovacích kapitol. Začalo sa vykonávanie reforiem právneho štátu. Teraz sú potrebné

¹ COM(2012) 600 final.

² COM(2013) 700 final.

hmatateľné výsledky, ktoré budú kľúčom k určeniu všeobecného tempa prístupových rokovaní.

Otvorenie prístupových rokovaní predstavuje medzník vo vzťahu EÚ so **Srbskom**. Srbsko by teraz malo dôsledne splniť svoje reformné priority, keďže tempo rokovaní bude závisieť od pokroku v kľúčových oblastiach, a to najmä v oblasti právneho štátu a procesu normalizácie vo vzťahoch s Kosovom*. V rámci dialógu medzi Belehradom a Prištinou je potrebné vytvoriť nový impulz s cieľom riešiť kľúčové nevyriešené otázky a otvoriť novú fázu normalizácie vzťahov.

Albánsku bol v júni priznaný štatút kandidátskej krajiny na znak uznania jeho reformných snáh a dosiahnutého pokroku pri plnení požadovaných podmienok. Je nutné, aby krajina stavala na reformnej dynamike a upevňovala ju a aby sústredila svoje snahy na riešenie otázok súvisiacich s integráciou do EÚ udržateľným a inkluzívnym spôsobom. Tak vláda, ako aj opozícia musia zaistiť, aby sa politická diskusia odohrávala primárne v parlamente.

Parafovanie Dohody o stabilizácii a pridružení s **Kosovom** v júli predstavuje významný medzník vo vzťahoch EÚ a Kosova. Kosovo teraz musí realizovať kľúčové reformy, a to najmä v oblasti právneho štátu.

Proces pristúpenia k EÚ **bývalej Juhoslovanskej republiky Macedónsko** je v slepej uličke. Je potrebné vyvinúť aktivitu, ktorá zvráti súčasný úpadok, a to najmä v súvislosti so slobodou prejavu, slobodou médií a nezávislosťou justície. Existuje naliehavá potreba nájsť vzájomne prijateľné riešenie pre názov krajiny dosiahnuté prostredníctvom rokovaní. Vláda a opozícia by mali prijať kroky na obnovenie politického dialógu v parlamente.

Bosna and Hercegovina uviazla v európskom integračnom procese na mŕtvom bode. Po voľbách bude pre krajinu dôležité vystupovať jednotne, pustiť sa do naliehavých sociálno-hospodárskych reforiem a dosiahnuť pokrok pri plnení svojho európskeho programu.

Vykonávanie určitých reformných záväzkov zo strany **Turecka**, napríklad demokratizačného balíčka z roku 2013, pokračovalo a prijali sa kroky smerom k urovnaniu kurdskej otázky. Existujú však aj dôvody na vážne obavy týkajúce sa nezávislosti súdnictva a ochrany základných slobôd. Aktívne a dôveryhodné prístupové rokovania poskytujú najvhodnejší rámec na využívanie plného potenciálu vzťahov medzi EÚ a Tureckom. Otvorenie rokovaní týkajúcich sa príslušných kapitol v oblasti právneho štátu a základných práv by pre tieto kľúčové oblasti poskytlo plán reforiem.

Po rozhodnutí vlády **Islandu** sa prístupové rokovania od mája 2013 pozastavili.

Prístup Komisie, ktorý sa najskôr zameriava na základné požiadavky, kladie na prvé miesto reformy týkajúce sa právneho štátu a základných práv, správy hospodárskych záležitostí a zlepšovania konkurencieschopnosti hospodárstva, ako aj posilňovanie demokratických inštitúcií. To zahŕňa verejnú správu, ktorá ostáva vo väčšine krajín zapojených do procesu rozširovania aj naďalej slabá, a to v dôsledku obmedzenej administratívnej kapacity, vysokej úrovne politizácie a nedostatku transparentnosti. Posilnenie fungovania demokratických inštitúcií si tiež vyžaduje riadne volebné procesy a riadne fungovanie parlamentov, a to vrátane konštruktívneho a udržateľného dialógu naprieč politickým spektrom. Treba urobiť viac na podporu prostredia umožňujúceho účasť organizácií občianskej spoločnosti. Silná občianska spoločnosť zlepšuje politickú zodpovednosť a podporuje hlbšie porozumenie reformám súvisiacim s pristúpením.

* Týmto označením nie sú dotknuté pozície k otázke štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244(1999) a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova.

V oddiele II tohto oznámenia sa identifikujú kľúčové výzvy a sleduje sa pokrok v oblasti reformy verejnej správy, správy hospodárskych záležitostí a konkurencieschopnosti, ako aj v oblasti právneho štátu a základných práv. V oddiele III sa skúmajú regionálne a dvojstranné otázky, a to najmä v súvislosti so západným Balkánom. V oddiele IV sa uvádzajú závery a odporúčania tak pre horizontálne otázky, ako aj otázky týkajúce sa jednotlivých krajín.

Cieľom Komisie vo všetkých uvedených oblastiach je posunutie reforiem vpred pomocou maximálneho využitia existujúcich mechanizmov a fór, a to buď prostredníctvom štruktúr Dohody o stabilizácii a pridružení, prístupových rokovanií alebo cielených, na jednotlivé krajiny zameraných iniciatív vedených Komisiou, ako sú napríklad dialógy na vysokej úrovni alebo štruktúrované dialógy týkajúce sa právneho štátu. Takéto iniciatívy sa ďalej rozvíjali v novembri 2013 začatím dialógu na vysokej úrovni s Albánskom týkajúceho sa kľúčových priorít. V rámci reformy verejnej správy Komisia zavádza štruktúrovanejší dialóg a s krajinami zapojenými do procesu rozširovania vytvára „osobitné skupiny“.

V roku 2014 došlo k spusteniu nového nástroja predvstupovej pomoci (*Instrument for Pre-Accession Assistance*, ďalej len „IPA II“). Prostredníctvom IPA II poskytne EÚ počas obdobia 2014 – 2020 11,7 miliardy EUR na podporu krajín zapojených do procesu rozširovania počas ich prípravy na prístupenie, ako aj na regionálnu a cezhraničnú spoluprácu. IPA II zvyšuje dôraz na priority pre prístupenie k EÚ v oblasti demokracie a právneho štátu, ako aj na konkurencieschopnosť a rast. IPA II tiež zavádza sektorový prístup, stimuly na dosahovanie výsledkov, zvýšenú rozpočtovú podporu a stanovenie priorít projektov. V súvislosti s významnými investíciami do hlavných koridorov infraštruktúry je potrebný koordinovaný prístup. Posilňuje sa koordinácia s medzinárodnými finančnými inštitúciami. Investičný rámec pre západný Balkán bude aj naďalej podporovať investície na podporu zamestnanosti a rastu a na podporu prepojenosti regiónu.

Tri strategické prínosy rozširovania

1. Rozširovanie robí z Európy bezpečnejšie miesto. Prostredníctvom prístupového procesu EÚ podporuje **demokraciu** a základné slobody a konsoliduje právny štát vo všetkých krajinách aspirujúcich na členstvo, čím sa znižuje dosah cezhraničnej trestnej činnosti. Súčasnou politikou rozširovania sa **posilňuje mier a stabilita** na západnom Balkáne a podporuje obnova a zmierenie po vojnách v 90. rokoch 20. storočia.

2. Rozširovanie nám pomáha zlepšiť kvalitu života ľudí prostredníctvom integrácie a spolupráce v oblastiach, ako napr. energetika, doprava, právny štát, migrácia, bezpečnosť potravín, ochrana spotrebiteľov a životného prostredia a zmena klímy. Rozširovanie nám pomáha dosiahnuť to, aby sa náš vlastný vysoký životný štandard preniesol aj za naše hranice, čím sa znižuje riziko, že občania EÚ budú musieť znášať napr. znečistenie prichádzajúce zo zahraničia.

3. Rozširovanie zvyšuje náš blahobyť. Väčšia Európa je zároveň silnejšia Európa. V roku 2012 tvoril HDP EÚ 23 % svetového HDP, čo v číselnom vyjadrení predstavuje 13 biliónov EUR. Prístupenie bolo prínosom tak pre krajiny, ktoré do EÚ vstupovali, ako aj pre staršie členské štáty. V nadväznosti na rozširovanie EÚ sa rozširujú aj príležitosti pre naše spoločnosti, investorov, spotrebiteľov, turistov, študentov i vlastníkov majetku. Väčší jednotný trh je atraktívnejší pre investorov: Priame zahraničné investície zo zvyšku sveta do EÚ vyjadrené ako percento HDP sa od prístupu v roku 2004 zdvojnásobili (z 15,2 % HDP v roku 2004 na 30,5 % HDP v roku 2012).

II. ZÁKLADNÉ ZÁSADY NA PRVOM MIESTE – KONSOLIDÁCIA REFORIEM A POSILNENIE DÔVERYHODNOSTI

V tomto oddiele sa identifikujú kľúčové výzvy a sleduje sa pokrok v oblasti reformy verejnej správy, správy hospodárskych záležitostí a konkurencieschopnosti, ako aj v oblasti právneho štátu a základných práv. Uvádzajú sa v ňom nové nápady na posilnenie zamerania na verejnú správu a ďalej sa v ňom spresňuje prístup týkajúci sa správy hospodárskych záležitostí. V minuloročnom oznámení sa mimoriadny dôraz kládol na to, ako predvstupová pomoc vo všetkých oblastiach napomáha reformnému procesu. Tento rok sa pozornosť zameriava na určité postupy v uvedených oblastiach, ktoré existujú v krajinách zapojených do procesu rozširovania a ktoré môžu slúžiť ako inšpirácia pre reformy v iných krajinách.

a) Reforma verejnej správy

Reforma verejnej správy je spolu s právnym štátom a správou hospodárskych záležitostí pilierom procesu rozširovania. Všetky tri „pilieri“ sú úzko prepojené a predstavujú prierezové otázky zásadnej dôležitosti pre úspech politických a hospodárskych reforiem a budovanie základov pre vykonávanie právnych predpisov a noriem EÚ. Dobre fungujúca verejná správa je nevyhnutná pre demokratickú správu vecí verejných. Má takisto priamy dosah na schopnosť vlád poskytovať verejné služby a podporovať konkurencieschopnosť a rast.

Reforma verejnej správy sa zameriava na zvyšovanie transparentnosti, zodpovednosti a efektívnosti a kladie väčší dôraz na potreby občanov a podnikov. Adekvátne riadenie ľudských zdrojov, lepšie plánovanie, koordinácia a tvorba politík, dobré administratívne postupy a lepšie riadenie verejných financií vrátane správy a výberu daní majú zásadný význam pre fungovanie štátu a vykonávanie reforiem potrebných pre integráciu do EÚ. Štáty musia zintenzívniť svoje úsilie o zlepšenie verejnej správy na všetkých úrovniach na základe národných stratégií. Komisia uznáva problémy, ktorým čelia krajiny zapojené do procesu rozširovania, a preto v rámci prístupového procesu posilňuje svoju podporu zameranú na potrebné administratívne štruktúry a kapacity.

Komisia vystavia svoju prácu na reforme verejnej správy s krajinami, ktoré sú zapojené do procesu rozširovania, na týchto kľúčových otázkach:

Kľúčové otázky týkajúce sa reformy verejnej správy

- 1. Strategický rámec pre reformu verejnej správy** – tento zahŕňa politický záväzok týkajúci sa reformného procesu vrátane politického vedenia, technickej koordinácie a monitorovania vykonávania.
- 2. Tvorba a koordinácia politík** – zahŕňa vhodnú koordináciu na úrovni ústredia vlády, medzirezortnú koordináciu, tvorbu politiky a finančnú analýzu.
- 3. Verejná služba a riadenie ľudských zdrojov** – to zahŕňa organizáciu a fungovanie verejnej služby vrátane depolitizácie, prijímania a povyšovania pracovníkov na základe zásluh, odbornej prípravy a profesionalizácie.
- 4. Zodpovednosť** – zahŕňa transparentnosť správy vrátane prístupu k informáciám a možnosti správnych a súdnych opravných prostriedkov.
- 5. Poskytovanie služieb** – zahŕňa zlepšovanie služieb občanom a podnikom vrátane lepších administratívnych postupov a služieb elektronickej verejnej správy.

6. Riadenie verejných financií – zahŕňa záväzok ucelenejšie pristupovať k zlepšovaniu riadenia verejných financií a všeobecného rozpočtového procesu prostredníctvom prípravy a vykonávania viacročných programov riadenia verejných financií a zapájať sa do politických diskusií o riadení verejných financií s Komisiou a medzinárodnými finančnými inštitúciami. Dôveryhodný a relevantný program riadenia verejných financií je tiež kľúčový pre odvetvovú rozpočtovú podporu v rámci nástroja predvstupovej pomoci.

Cieľom Komisie je takisto lepšie začlenenie reformy verejnej správy do procesu rozširovania. Na základe modelu podvýborov v rámci Dohody o stabilizácii a pridružení sa spolu s krajinami západného Balkánu vytvorili, resp. sa vytvárajú „osobitné skupiny pre reformu verejnej správy“. Osobitné skupiny sa už stretli v prípade Albánska, Kosova, bývalej Juhoslovanskej republiky Macedónsko a Čiernej Hory. V prípade Srbska sa prvá osobitná skupina pre reformu verejnej správy stretne v októbri. Tieto osobitné skupiny sa stanú hlavnou platformou pre napredovanie práce na reforme verejnej správy, ktorá bude založená na uvedených kľúčových otázkach. Výsledky práce osobitných skupín pre reformu verejnej správy by sa mali využiť v rade/ vo výbore Dohody o stabilizácii a pridružení formou štruktúrovanejšej politickej diskusie o kľúčových otázkach reformy verejnej správy.

Hoci neexistuje osobitná kapitola *acquis* týkajúca sa verejnej správy ako takej, prístupové rokovania by sa tiež mali využiť na podporu potrebných reforiem. Kľúčové otázky by sa mali riešiť v príslušných kapitolách – a to najmä verejné obstarávanie, finančná kontrola, justícia a základné práva, daňový systém a hospodárska a menová politika – a v kontexte medzivládnych konferencií, ak je to dôležité pre vykonávanie *acquis*. Kľúčová bude koordinácia s medzinárodnými finančnými inštitúciami, a to najmä v oblasti riadenia verejných financií. Komisia naďalej podporuje Regionálnu školu pre verejnú správu, ktorá zohráva dôležitú úlohu pri výmene skúseností týkajúcich sa reformy verejnej správy v tomto regióne a tiež vo vzťahu k procesu integrácie do EÚ.

Zvýšenie kapacity verejnej správy v Kosove:

S cieľom posilniť profesionálnu a inštitucionálnu kapacitu svojej verejnej správy vytvorilo Kosovo program pre mladých odborníkov. Tento program so silným zameraním na potreby európskej integrácie poskytuje najlepším študentom štipendiá na špeciálny magisterský program v Kosove a tiež príležitosť študovať v EÚ. Okolo 80 % absolventov zamestnávajú kosovské orgány. Z tohto má osôh nielen Ministerstvo pre európsku integráciu, ale tiež sektorové ministerstvá a inštitúcie, ktoré budú zodpovedné za plnenie záväzkov v rámci budúcej Dohody o pridružení a stabilite.

b) Správa hospodárskych záležitostí a konkurencieschopnosť

Komisia posilňuje svoju podporu zlepšovaniu správy hospodárskych záležitostí a konkurencieschopnosti v krajinách zapojených do procesu rozširovania. Má to zásadný význam pre riešenie obáv občanov v dlhodobo zložitom hospodárskom prostredí, ktoré je poznačené vysokou nezamestnanosťou a nízkymi investíciami. Tento nový prístup je mimoriadne dôležitý vo vzťahu ku krajinám západného Balkánu, keďže ani jedna z nich zatiaľ nie je považovaná za fungujúce trhové hospodárstvo. Základom budú skúsenosti členských štátov EÚ v rámci európskeho semestra. Zvýšený dôraz sa bude klásť na štrukturálne reformy, ktoré majú odvetvový charakter. Krajiny zapojené do procesu rozširovania sa požiadajú o predloženie vnútroštátnych programov hospodárskych reforiem. EÚ poskytne viac usmernení týkajúcich sa reformných priorít a lepšie zacielené financovanie z nástroja predvstupovej pomoci. Zlepšenie správy hospodárskych záležitostí v krajinách zapojených do procesu rozširovania je takisto dôležité v súvislosti s udrжанím podpory rozširovaniu v rámci Európskej únie.

Všetky krajiny západného Balkánu čelia veľkým štrukturálnym hospodárskym výzvam, ako sú vysoké miery nezamestnanosti a nízke úrovne zahraničných investícií. Vo všetkých krajinách zapojených do procesu rozširovania pretrvávajú značné problémy, pokiaľ ide o hospodársku reformu, konkurencieschopnosť, vytváranie pracovných miest a fiškálnu konsolidáciu. Nedostatky týkajúce sa právneho štátu a riadenia verejných financií zvyšujú riziko korupcie, čo negatívne vplýva na investičné prostredie. K dnešnému dňu nepredstavila ani jedna z týchto krajín komplexný a presvedčivý vnútroštátny program reforiem.

Makroekonomická situácia v krajinách zapojených do procesu rozširovania

⇒ Obraz sociálno-ekonomického vývoja v krajinách zapojených do procesu rozširovania je zmiešaný. Všetky krajiny zapojené do procesu rozširovania si udržali celkovú makroekonomickú stabilitu, avšak fiškálne riziká sa v mnohých z nich výrazne zvýšili. Mierne oživenie pokračuje. Podľa najnovšej predpovede Komisie by mali kandidátske krajiny západného Balkánu v roku 2014 zaznamenať priemerný rast o 1,6%. Toto oživenie sa nepremietlo do nárastu pracovných miest. Nezamestnanosť ostáva vysoká najmä medzi mladými ľuďmi a v krajinách západného Balkánu dosahuje v súčasnosti priemernú úroveň 21%. V Bosne a Hercegovine, bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko a v Kosove je však oveľa vyššia. Miera chudoby zostáva stále veľmi vysoká.

⇒ EÚ je hlavným obchodným partnerom krajín západného Balkánu, pričom do nej smeruje približne 60% vývozu z tohto regiónu. EÚ je takisto zďaleka najväčším poskytovateľom priamych zahraničných investícií.

⇒ V roku 2013 zaznamenalo Turecko rast vo výške 4% a odhad rastu na rok 2014 je 2,6%. Turecká líra sa oslabila a súčasný deficit bežného účtu stúpol v roku 2013 na takmer 8% HDP. Súčasná ekonomická výkonnosť Turecka poukazuje tak na vysoký potenciál, ako aj na pokračujúce nerovnováhy jeho hospodárstva. EÚ ostáva hlavným obchodným partnerom Turecka, pričom do EÚ smeruje vyše 40% vývozu Turecka. Vďaka rastúcemu začleňovaniu sa do dodávateľského a výrobného reťazca EÚ sa Turecko stalo investičnou základňou pre európsky obchod. Približne 70% priamych zahraničných investícií v Turecku pochádza z EÚ.

Kľúčové ekonomické ukazovatele:

	HDP na obyvateľa v štandarde kúpnej sily (% EÚ)	Rast HDP (%)	Inflácia (%)	Nezamestnanosť (%)	Miera zamestnanosti, vek 20 – 64 (%)	Miera ekonomickej aktivity obyvateľstva, vek 20 – 64 (%)	Vývoz (tovary a služby v % HDP)	Verejný dlh (% HDP)	Deficit verejných financií (% HDP)
Albánsko	30	1,4	1,9	15,6	57,2	68,0	40,2	62,0*	-3,4*
Bosna a Hercegovina	29	2,5	-0,2	27,5	neuvádz a sa	neuvádz a sa	30,0	neuvádz a sa	-2,2
bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko	35	2,9	2,8	29,0	50,3	70,4	53,9	36,0	-4,1
Kosovo	neuvádza sa	3,4	1,8	30,0	neuvádz a sa	neuvádz a sa	17,4	neuvádz a sa	neuvádz a sa
Čierna Hora	42	-2,5*	1,8	19,5	52,6	65,1	44,1*	58,0	-2,3
Srbsko	36	2,5	7,8	22,1	51,2	66,0	44,7	63,2	-5,0
Turecko	55	4,0	7,5	8,8	53,4	58,4	25,7	36,2*	-0,3*

Zdroj: Eurostat. Referenčný rok 2013, okrem (*) = 2012.

➤ Zlepšenie správy hospodárskych záležitostí

V stratégii rozširovania 2013 – 2014 sa navrhuje nový prístup, ktorý má pomôcť krajinám zapojeným do procesu rozširovania pri riešení ekonomických fundamentov a plnení hospodárskych kritérií. S novým prístupom súvisí zmena dialógu a zlepšenie podávania správ s cieľom poskytnúť jasnejšie usmernenia týkajúce sa reforiem, ktoré sú potrebné na podporu dlhodobého rastu a konkurencieschopnosti.

Kľúčové hospodárske výzvy západného Balkánu

⇒ Posilnenie fiškálnej konsolidácie znížením rozpočtových deficitov a zavedením dôveryhodných reforiem verejného sektora vrátane reformy verejnej správy a dôchodkových systémov.

⇒ Posilnenie riadenia verejných financií vrátane správy a výberu daní, tvorby rozpočtu a jeho vykonávania, účtovníctva a podávania správ a externého dohľadu.

⇒ Riešenie vysokej záťaže súvisiacej s nesplácanými úvermi.

⇒ Reštrukturalizácia a zlepšenie správy podnikov v štátnom vlastníctve.

⇒ Zlepšovanie podnikateľského prostredia vrátane digitálneho hospodárstva, podpora rozvoja súkromného sektora, znižovanie parafiškálnych poplatkov, zjednodušenie regulácie a posilnenie investícií do výskumu.

⇒ Zlepšovanie energetických a dopravných sietí a zvyšovanie prepojenosti.

⇒ Zriadenie fungujúcich trhov práce vrátane dostatočnej pružnosti, riešenie neformálneho sektora, zlepšovanie zamestnatelnosti pracovníkov a lepšie prispôsobenie vzdelávania a zručností potrebám trhu práce.

Krajiny západného Balkánu sa vyzývajú na posilnenie hospodárskej politiky a jej riadenia prostredníctvom prípravy ročných vnútroštátnych programov hospodárskych reforiem. Tieto programy budú mať dve časti. Prvá časť bude pozostávať z vylepšenej verzie existujúcich predvstupových hospodárskych programov pre kandidátske krajiny a hospodárskych a fiškálnych programov pre potenciálne kandidátske krajiny rozšírených aj na Kosovo. V prvej časti vnútroštátnych programov hospodárskych reforiem sa stanoví strednodobý rámec pre makroekonomickú a fiškálnu politiku, v ktorom sa bude klásť zvýšený dôraz na posúdenie vonkajšej udržateľnosti a štrukturálnych prekážok rastu, ako aj konkrétne reformné opatrenia na podporu politického rámca. Druhá časť vnútroštátnych programov hospodárskych reforiem sa bude týkať štrukturálnych reforiem odvetvovej povahy (ako napríklad doprava, energia, vzdelávanie, životné prostredie, výskum, priemysel, hospodárska súťaž, vnútorný trh), ktoré majú v jednotlivých krajinách najväčší význam pre lepšiu konkurencieschopnosť a rast, vrátane potreby investícií do infraštruktúry. Komisia poskytne krajinám jasné a konsolidované pokyny s cieľom zaistiť, aby sa tieto programy zameriavali na kľúčové otázky.

S ohľadom na zvýšený dôraz na štrukturálne reformy by sa rok 2015 mal považovať za prvý rok pilotnej fázy. Reformy, ktorými sa zaoberajú tieto dokumenty, sa podporia pomocou nástroja predvstupovej pomoci. V záujme posilneného dohľadu bude proces hodnotenia viesť k cielenejším politickým usmerneniam pre každú krajinu. Už v máji 2014 vydala spoločná Rada ECOFIN cielenejšie usmernenia pre každú z kandidátskych krajín.

Turecko a EÚ majú spoločný záujem na presadzovaní agendy hospodárskych reforiem, výmene skúseností, zosúladiení pozícií v G20 a na prehĺbení hospodárskej integrácie. Z nedávneho hodnotenia colnej únie medzi EÚ a Tureckom navyše vyplynuli dôležité poznatky na zlepšenie tejto obchodnej dohody. Je v záujme oboch strán, aby povýšili svoje obchodné vzťahy na úroveň zodpovedajúcu moderným obchodným dohodám a strategickému dôležitosti vzťahov medzi EÚ a Tureckom. Hospodárskej agende by sa mal venovať pravidelný dialóg na vysokej úrovni medzi EÚ a Tureckom. Tieto zintenzívnené politické kontakty by mali byť doplnené výročným európsko-tureckým podnikateľským fórom.

Ročný cyklus prieskumu hospodárskej politiky a usmernení pre západný Balkán

31. január – krajiny predkladajú Komisii **vnútroštátne programy hospodárskych reforiem** (prvá časť sa týka makroekonomického a fiškálneho rámca, druhá časť sa týka štrukturálnych reforiem odvetvovej povahy a konkurencieschopnosti). Berúc do úvahy dlhodobú povahu reforiem uvedených v druhej časti by sa táto časť jednoducho každoročne aktualizovala v každom ďalšom vnútroštátnom programe hospodárskych reforiem.

Február – hodnotiace misie Komisie v krajinách západného Balkánu.

Apríl – stretnutia krajín s Komisiou s cieľom diskutovať o cielenejších politických usmerneniach.

Máj – závery Rady ECOFIN

Jún/Júl – stretnutia týkajúce sa jednotlivých krajín na ministerskej úrovni.

Jeseň – v balíku rozšírenia Komisie sa vyhodnotí ďalší pokrok od zasadnutia Rady ECOFIN, čo poskytne ďalšie, detailnejšie výhľadové usmernenia, ktoré by sa mali premietnuť do programov, ktoré sa predložia v januári nasledujúceho roku.

Na realizáciu tohto prístupu je potrebná cielená technická pomoc. V záujme zlepšenia správy hospodárskych záležitostí bude nutné prostredníctvom cielených a konkrétnych projektov nástroja predvstupovej pomoci rýchlo podporiť vykonávanie politických usmernení pre jednotlivé krajiny. V strategických dokumentoch jednotlivých alebo viacerých krajín na obdobie rokov 2014 – 2020 v rámci nástroja predvstupovej pomoci sa odráža dôležitosť

správy hospodárskych záležitostí a indikatívne sa v nich pridelujú finančné prostriedky na tento cieľ. Pripravujú sa konkrétne projekty nástroja predvstupovej pomoci, ktoré sa spustia v roku 2015.

Zvyšovanie konkurencieschopnosti a zavádzanie opatrení na vytváranie pracovných miest v regióne zmierni migračné tlaky do EÚ z krajín zapojených do procesu rozširovania. V rámci posledných rozširovaní sa zaviedli prechodné opatrenia zamerané na postupné zavádzanie voľného pohybu pracovníkov z nových členských štátov. Možná potreba a charakter dočasných opatrení a/alebo ochranného mechanizmu týkajúceho sa voľného pohybu pracovníkov sa bude riešiť v priebehu prístupových rokovaní o budúcom rozširovaní, pričom sa bude brať do úvahy budúce posúdenie vplyvu.

➤ Dialóg o zamestnanosti a sociálnej reforme

Komisia podporuje udržateľný hospodársky rozvoj na západnom Balkáne a ide pritom nad rámec makroekonomickej stabilizácie a dosiahnutia štatútu fungujúceho trhového hospodárstva. Komisia od začiatku krízy trvala na tom, že sa musí urobiť viac v súvislosti s riešením zložitej sociálno-ekonomickej situácie a najmä vysokej nezamestnanosti.

Komisia už začala nový dialóg o programoch zamestnanosti a sociálnych reforiem s Tureckom a Srbskom. Dialógy s bývalou Juhoslovanskou republikou Macedónsko a Čiernou Horou sa pripravujú. Sociálno-ekonomická situácia v ostatných krajinách je zložitejšia a na vybudovanie administratívnej kapacity s cieľom uľahčiť účasť na novom procese bude potrebná mimoriadna podpora. Tieto krajiny sa budú k novému dialógu prizývať postupne. Okrem širšej podpory v oblasti zamestnanosti a sociálnych vecí sa prostredníctvom nástroja predvstupovej pomoci poskytne komplexná technická pomoc. Komisia spustí platformu pre zamestnanosť a sociálne veci ako ďalší nástroj na pomoc krajinám pri výmene skúseností a príprave dialógu o programoch zamestnanosti a sociálnych reforiem.

V samostatnom postupe a s cieľom znížiť nedostatok zručností a zlepšiť vzdelávacie systémy bude Komisia takisto pokračovať vo vývoji platformy pre vzdelávanie a odbornú prípravu na západnom Balkáne.

➤ Podpora investícií do rastu a zamestnanosti; sietí a regionálnej spolupráce

Cezhraničná preprava, energia a komunikačné siete nie sú na západnom Balkáne dostatočne rozvinuté. Na podporu hospodárskeho rozvoja regiónu sú potrebné investície do infraštruktúry. S ohľadom na veľkosť hospodárstiev západného Balkánu je kľúčová užšia integrácia. Regionálna hospodárska spolupráca nie je len príležitosťou na dosiahnutie udržateľného rastu, ale tiež na dosiahnutie politickej spolupráce a dobrých susedských vzťahov. Pokračuje práca pod záštitou Rady pre regionálnu spoluprácu (RRS) zameraná na ciele a priority SEE 2020. Tento cieľ by ďalej podporila plánovaná liberalizácia služieb v stredoeurópskej zóne voľného obchodu (CEFTA).

Energetické a dopravné siete

Zlepšovanie energetických a dopravných prepojení medzi EÚ a krajinami zapojenými do procesu rozširovania je prioritou pre podporu udržateľného hospodárskeho rastu, zamestnanosti, obchodu a kultúrnej výmeny.

Komisia prijala v máji európsku stratégiu energetickej bezpečnosti³ zameranú na posilnenie energetickej bezpečnosti EÚ. Z krátkodobého hľadiska sa v stratégii navrhuje, aby Komisia spustila **záťažové testy energetickej bezpečnosti**, pri ktorých sa bude simulovať prerušenie dodávok zemného plynu na nasledujúcu zimu a preskúma sa, ako by sa energetický systém vyrovnal s rizikami v súvislosti s bezpečnosťou dodávok. Vzhľadom na celoeurópsky rozmer

³

COM(2014) 330 final.

energetickej bezpečnosti vyzvala Komisia všetky krajiny západného Balkánu a Turecko, aby sa k záťažovým testom pripojili. Albánsko, Bosna a Hercegovina, bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Kosovo, Srbsko a Turecko sa týchto testov zúčastnili. Nevyhnutný je ďalší rozvoj transeurópskej **energetickej** infraštruktúry a spolupráce s Energetickým spoločenstvom. Energetické spoločenstvo, ktorého cieľom je rozšíriť *acquis* EÚ v oblasti energetiky na krajiny zapojené do procesu rozširovania a susedné krajiny, by sa malo vo svetle obáv EÚ o bezpečnosť dodávok energie ďalej posilniť. To by sa malo dosiahnuť prostredníctvom ďalšej podpory reforiem odvetvia energetiky v zapojených krajinách, a zároveň podporou modernizácie a udržateľnosti energetického systému týchto krajín a ich plného začlenenia do regulačného rámca EÚ v oblasti energetiky.

Budúca práca Energetického spoločenstva by sa mala osobitne zamerať na zlepšenie vykonávania a presadzovania reforiem na vytvorenie skutočného vnútorného trhu na veľkoobchodnej aj maloobchodnej úrovni, a to najmä pokiaľ ide o oddelenie výroby a prenosu, cenovú transparentnosť alebo o záruku prístupu k sieťam pre tretie strany. Potreba záruky prístupu pre tretie strany je jeden z dôvodov, prečo Komisia vyhlásila, že medzivládne dohody podpísané medzi Ruskom a viacerými krajinami, ktoré sa zúčastňujú na projekte South Stream, je potrebné opätovne prerokovať a výstavbu v rámci projektu pozastaviť.

Spolupráca s Tureckom by sa mala ďalej rozvíjať vzhľadom na jeho strategickú polohu a potenciál energetického uzla. Posilnenie energetickej spolupráce EÚ a Turecka, ako aj významný pokrok v prístupových rokovaniach by uľahčili ďalšie napredovanie smerom k prepojeniu a integrácii trhov s energiou.

Komisia prijala zoznam projektov spoločného záujmu pre rozvoj transeurópskej energetickej infraštruktúry. Zoznam projektov v záujme Energetického spoločenstva prijala ministerská rada Energetického spoločenstva. Na realizáciu týchto sietí bude potrebné, aby strany (za pomoci EÚ) prekonalí ťažkosti pri financovaní prepojení medzi krajinami.

Nadchádzajúca zmluva o **dopravnom** spoločenstve bude podporovať integráciu trhov pozemnej dopravy a infraštruktúry, a zároveň pomôže krajinám západného Balkánu uplatňovať normy EÚ týkajúce sa pozemnej dopravy. Komisia takisto preskúmala transeurópske dopravné siete (TEN-T) a transeurópske energetické siete (TEN-E) EÚ s cieľom zlepšiť prepojenia s krajinami, na ktoré sa vzťahuje politika rozširovania a susedská politika.

Investičný rámec pre západný Balkán zohráva čoraz dôležitejšiu úlohu pri príprave a podpore investícií, ktoré sú najviac potrebné na podporu rastu a zamestnanosti. V rámci investičného rámca pre západný Balkán investujú Komisia, dvojstranní darcovia a medzinárodné finančné inštitúcie 4 miliardy EUR ročne do projektov v oblasti dopravy, energetiky, životného prostredia, zmeny klímy, na podporu hospodárstva, ktoré efektívne využíva zdroje, do sociálneho a súkromného sektora/rozvoja malých a stredných podnikov, pričom Komisia spolufinancuje platformu západného Balkánu pre malé a stredné podniky zameranú na zlepšenie prístupu MSP k financiám prostredníctvom záruk a rizikového kapitálu. Komisia nabáda krajiny, aby zriaďovali vnútroštátne investičné výbory alebo podobné koordinačné mechanizmy, ktoré by vytvárali zoznamy jednosektorových projektov.

Vypracovanie jednotného zoznamu projektov v Srbsku:

Srbsko zostavuje zoznam prioritných projektov infraštruktúry so strategickým celoštátnym a európskym významom v odvetviach energetiky, dopravy, životného prostredia a podnikateľskej infraštruktúry. Tieto priority predstavujú politicky podporované projekty, ktoré sa majú realizovať pred a po pristúpení. Zoznam sa vypracováva za použitia metodiky súdržného a objektívneho výberu prostredníctvom projektu financovaného z nástroja predvstupovej pomoci. Projekty sa dôkladne posudzujú z hľadiska zostávajúcich

prípravných/administratívnych krokov a podrobnej inštitucionálnej zodpovednosti za všetky príslušné kroky. Po tom, ako ich politicky podporí vláda, môžu všetky uvedené prvky, ktoré v minulosti chýbali, viesť k lepšiemu stanoveniu priorít projektového financovania, ako aj k lepšej koordinácii medzi medzinárodnými finančnými inštitúciami a medzinárodnými organizáciami, ktoré majú záujem poskytnúť finančné prostriedky. Cieľom je, aby nástroj predvstupovej pomoci a medzinárodné finančné inštitúcie financovali iba projekty z jednotného zoznamu projektov.

➤ ***Zabezpečovanie udržateľnosti investícií a účinné riadenie rizík súvisiacich s katastrofami***

Krajiny západného Balkánu sú vystavené širokej škále katastrof. V máji postihli Bosnu a Hercegovinu a Srbsko ťažké záplavy, ktoré si vyžiadali niekoľko desiatok obetí a mali značný sociálno-ekonomický dosah. Celkové škody sa odhadujú na približne 2,04 miliardy EUR v Bosne and Hercegovine (ekvivalent takmer 15 % HDP) a 1,52 miliardy v Srbsku. Záplavy mali takisto významný vplyv na vyhliadky rastu oboch krajín, čo negatívne ovplyvňuje ich dlhodobý udržateľný rozvoj. Záplavy zdôraznili význam udržateľných investícií do riadenia rizík súvisiacich s katastrofami a účinného začlenenia politiky riadenia rizík súvisiacich s katastrofami do celkových hospodárskych politík týchto krajín.

c) Právny štát a základné práva

i) *Právny štát*

Právny štát predstavuje základnú hodnotu, na ktorej je postavená EÚ a ktorá je v centre prístupového procesu. Krajiny uchádzajúce sa o členstvo v Únii musia zaviesť a od začiatku podporovať riadne fungovanie hlavných inštitúcií nevyhnutných na zabezpečenie právneho štátu. Právny štát je kľúčový pre stabilné podnikateľské prostredie, keďže poskytuje právnu istotu pre hospodárske subjekty, podporuje spotrebiteľov a je stimulom pre investície, zamestnanosť a rast. Počas uplynulého roka došlo v tejto oblasti k určitému pozitívnemu vývoju v krajinách zapojených do procesu rozširovania. Otvorenie kapitol 23 a 24 poskytuje Čiernej Hore dôležitý rámec pre vykonávanie jej komplexných akčných plánov zameraných na širokú škálu problémov týkajúcich sa právneho štátu. S vypracovaním podobných akčných plánov už značne pokročilo Srbsko, ktoré sa pripravuje na začatie prístupových rokovaní o týchto kapitolách. V Albánsku sa vyvinulo výrazné úsilie v rámci boja proti organizovanej trestnej činnosti.

Posilnenie právneho štátu predstavuje kľúčovú výzvu pre väčšinu krajín zapojených do procesu rozširovania, najmä pokiaľ ide o zlepšenie fungovania a nezávislosti súdnictva a boj proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti. To si bude vyžadovať silnú politickú vôľu a posunutie od vyhlásení k hmatateľným výsledkom. Je potrebné, aby krajiny dosiahli dôveryhodné výsledky vyšetrovaní, stíhaní a konečných odsúdení v prípadoch týkajúcich sa organizovanej trestnej činnosti a korupcie, a to vrátane primeraných trestov a konfiškácie majetku.

Vo väčšine prípadov je potrebné uskutočniť rozsiahle **reformy súdnictva** s cieľom zabezpečiť nezávislé a efektívne súdne systémy schopné zaistiť spravodlivý súdny proces, v ktorých sú nestranní a zodpovední sudcovia menovaní a povyšovaní podľa zásluh. Väčšina štátov má vytvorené stratégie zamerané na reformu súdnictva. Avšak ich vykonávanie sa nachádza v počiatočnom štádiu a naďalej pretrvávajú viaceré problémy. Je potrebné zabezpečiť nezávislosť štátnych súdnych rád, zaviesť riadne postupy vymenovávania sudcov a prokurátorov a chrániť nezávislosť súdnictva pri súčasnom zabezpečení zodpovednosti sudcov. Kvalita a účinnosť súdnictva je často nedostatočná, vo väčšine krajín sa hromadí veľký počet nevybavených prípadov a existujú ťažkosti s výkonom súdnych rozhodnutí. Je

potrebná zmena justičnej kultúry zameraná na zvýšenie dôrazu na poskytovanie služieb občanom.

Odborná príprava súdnych úradníkov v bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko:

Akadémia pre sudcov a prokurátorov bola zriadená v roku 2006 a svoju činnosť začala v roku 2007. Zabezpečuje odbornú prípravu pred výkonom služby pre budúcich sudcov a prokurátorov, a to formou dvojročného denného teoretického a praktického programu odbornej prípravy, ako aj nepretržitú odbornú prípravu na pracovisku pre sudcov, prokurátorov, zamestnancov súdov a štátnych zamestnancov počas celej ich kariéry. Odbornú prípravu zabezpečujú vo veľkej miere ľudia z praxe, napríklad skúsení sudcovia. Program odbornej prípravy pred výkonom služby absolvovalo už 80 kandidátov na sudcov a prokurátorov a minulý rok sa na viac ako 270 interných vzdelávacích akciách akadémie zúčastnilo vyše 7300 účastníkov. Decentralizovaný systém sa tiež stará o účastníkov mimo hlavného mesta, napríklad formou modulov elektronického vzdelávania dostupných na webovom portáli akadémie. Podporujú sa tiež kontakty s medzinárodnými justičnými organizáciami vrátane stáží v zahraničí.

Korupcia zostáva aj naďalej vážnym problémom vo väčšine krajín zapojených do procesu rozširovania. V oblastiach, ako je napríklad verejné obstarávanie a privatizácia odvádzajú korupčné praktiky aj naďalej obmedzené zdroje z vnútroštátnych rozpočtov, čo negatívne ovplyvňuje podnikateľské a investičné prostredie, ktoré potrebuje právnu istotu, aby mohlo prosperovať. Korupcia sa priamo dotýka občanov, keď prichádzajú do styku s niektorými verejnými službami, ako sú napríklad školstvo a zdravotníctvo. Nástroje na účinné predchádzanie korupcii ostávajú naďalej nedostatočne využité. Existuje potreba proaktívnejšieho, dobre koordinovaného a efektívneho presadzovania práva, aby sa zaistilo náležité vyšetrovanie, stíhanie a trestanie korupčných prípadov aj na vysokej úrovni. V tejto oblasti sa bude vyžadovať permanentné dosahovanie výrazných výsledkov.

Krajiny musia zabezpečiť pevný rámec na predchádzanie korupcii a vynaložiť ďalšie úsilie, pokiaľ ide o financovanie politických strán a volebných kampaní, riešenie konfliktov záujmu, transparentnosť pri využívaní verejných financií, prístup k informáciám a zhabanie a konfiškáciu majetku. V tomto ohľade bude kľúčová reforma verejnej správy a riadenie verejných financií. Je potrebné zaistiť zlepšenie zberu údajov a prístupu k nim, aby sa zvýšila transparentnosť a bolo možné lepšie monitorovať vykonávanie protikorupčných politík.

Boj proti **organizovanej trestnej činnosti** zostáva závažným problémom vo väčšine krajín zapojených do procesu rozširovania. Pokrok sa dosahuje, treba však urobiť omnoho viac, aby boli orgány presadzovania práva a prokuratúry vybavené účinnými právnymi a vyšetrovacími nástrojmi potrebnými na náležitý boj a trestanie organizovanej trestnej činnosti a zaistenie proaktívneho vyšetrovania. Boj proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii má zásadný význam pre boj proti prenikaniu trestnej činnosti do politických, právnych a hospodárskych systémov. Orgány presadzovania práva, prokuratúry a súdnictvo musia byť odolnejšie voči korupcii a musí sa zaviesť viac kontrol na odhaľovanie zdanlivo zákonného podnikania, ktoré kryje trestnú činnosť. Je potrebné podstatne zvýšiť kapacitu na vedenie zložitých finančných vyšetrovaní, ako aj na boj proti praniu špinavých peňazí a je potrebné riešiť nové hrozby, akou je napr. počítačová kriminalita. Je potrebné účinne konfiškovať príjmy z trestnej činnosti, zaviesť systém rozšírenej konfiškácie majetku a zvážiť postihovanie nezákonného obohacovania s cieľom riešiť problém neoprávnene získaného majetku.

Cezhraničný charakter mnohých druhov trestnej činnosti a skupín organizovanej trestnej činnosti si vyžaduje posilnenú regionálnu a medzinárodnú spoluprácu a zlepšenie reakcie na žiadosti členských štátov v oblasti policajnej a justičnej spolupráce. Pokračuje sa v operatívnej spolupráci s príslušnými európskymi agentúrami, najmä Europolom,

Eurojustom a Frontexom. Operačné dohody Europolu so Srbskom a Albánskom nadobudli platnosť a dohoda s Čiernou Horou je v pokročilom štádiu prípravy. Komisia naďalej podporuje regionálnu sieť prokurátorov a koordinované systémy na ochranu svedkov v tomto regióne.

Vypracovanie strategickej analýzy o stave organizovanej trestnej činnosti v Čiernej Hore:

Každá krajina, ktorá chce úspešne bojovať proti organizovanej trestnej činnosti, musí mať koherentné a ucelené strategické hodnotenie organizovanej trestnej činnosti na svojom území. Je to potrebné pre všetky zainteresované strany, a to aj mimo komunity zaoberajúcej sa presadzovaním práva, aby pochopili, akým hrozbám krajina čelí a aby dokázali reagovať na vývoj. Čierna Hora zverejnila na jar 2014 svoje hodnotenie hrozieb závažnej a organizovanej trestnej činnosti, ktoré obsahuje prehľad hrozieb v regióne a v krajine, ktoré majú vplyv na bezpečnostnú situáciu Čiernej Hory. Táto analýza v súčasnosti slúži na určenie spoločných priorít pre orgány presadzovania práva, umožňuje im pripraviť vhodné reakcie a vykonávať koncepciu „policajnej práce založenej na spravodajstve“.

Všetkým aspektom právneho štátu v krajinách zapojených do procesu rozširovania prikladá Komisia aj naďalej veľký význam. Počas prístupových rokovaní sa uplatňuje nový prístup v kapitolách týkajúcich sa súdnictva a základných práv a spravodlivosti, slobody a bezpečnosti. To si vyžaduje dosahovanie solídnych výsledkov pri uskutočňovaní reforiem počas celého procesu prípravy na pristúpenie. EÚ prvýkrát stanovila v prístupových rokovaníach s Čiernou Horou predbežné kritériá v decembri 2013. Srbsku sa poskytli dôležité usmernenia ku komplexným akčným plánom, ktoré pripravuje ako základ pre začatie rokovaní o otázkach týkajúcich sa právneho štátu. Tieto usmernenia a kritériá budú rozhodujúce pre tón budúcich rokovaní a spoluprácu s ostatnými krajinami zapojenými do procesu rozširovania. Otázky týkajúce sa právneho štátu sa v súčasnosti riešia už v počiatočnom štádiu prístupového procesu so všetkými krajinami zapojenými do procesu rozširovania, a pokrok v tejto oblasti predstavuje dôležitý faktor pri rozhodovaní o každej fáze procesu pristúpenia k EÚ.

Nový prístup týkajúci sa kapitol 23/24 v skratke

Nový prístup sa týka **rokovacích** kapitol 23 „súdnictvo a základné práva“ a 24 „spravodlivosť, sloboda a bezpečnosť“, a poskytuje lepšie štruktúrovaný rámec pre rokovania zohľadňujúci čas potrebný na riadne uskutočnenie reforiem:

- ▶ Kapitoly 23/24 sa otvárajú už na začiatku procesu a uzatvárajú sa na jeho konci, čo poskytuje maximálne množstvo času na dosiahnutie solídnych výsledkov s cieľom zabezpečiť nezvratnosť reforiem.
- ▶ EÚ poskytne rozsiahle usmernenia ako základ akčných plánov komplexnej reformy, ktoré sú potrebné ako kritériá pre otvorenie kapitol a slúžia ako katalyzátor reforiem.
- ▶ Zavedenie „predbežných kritérií“ v záujme ďalšieho usmernenia reformného procesu a udržiavania reformného kurzu.
- ▶ Záverečné kritériá sa určia až po dosiahnutí výrazného pokroku vo všetkých oblastiach vrátane výsledkov vykonávania v praxi.
- ▶ Záruky a nápravné opatrenia, napríklad aktualizácia kritérií a zaistenie celkovej vyváženosti vývoja rokovaní vo všetkých kapitolách, mechanizmus na zastavenie rokovaní o iných kapitolách, pokiaľ zaostáva pokrok v rokovacích kapitolách 23/24 .
- ▶ Vyššia transparentnosť a inkluzívny charakter tohto procesu, široké konzultácie so zúčastnenými stranami o tom, čo očakávajú od reforiem, aby sa zaistila ich maximálna podpora pri vykonávaní reforiem.

Všeobecne povedané, Komisia využíva všetky dostupné nástroje na posilňovanie právneho štátu vrátane pravidelného monitorovania, a to najmä prostredníctvom spoločných orgánov zriadených v rámci Dohody o stabilizácii a pridružení, hodnotiacich misii a štruktúrovaného dialógu; podávaním správ, a to najmä správ o pokroku; prostredníctvom finančnej pomoci v rámci IPA II; prostredníctvom budovania inštitúcií, nástroja technickej pomoci a výmeny informácií, twinningu a partnerského preskúmania, vďaka ktorému sa sudcovia, prokurátori a iní odborníci v oblasti presadzovania práva, riadenia hraníc a migrácie z členských štátov dostávajú do priameho kontaktu so svojimi náprotivkami. V rámci pozitívnej agendy s Tureckom sa zriadila pracovná skupina pre kapitolu 23. V boji proti nadnárodnej trestnej činnosti Komisia podporuje intenzívnejšiu justičnú a policajnú spoluprácu v regióne, s členskými štátmi EÚ, ako aj s Europolom, Eurojustom a agentúrou Frontex a čoraz viac aj s Európskym podporným úradom pre azyl. S cieľom vypracovať primerané opatrenia na riešenie fenoménu zahraničných bojovníkov budú krajiny zapojené do rozširovania musieť posilniť svoje kapacity na predchádzanie radikalizácii, a to okrem iného formou výmeny najlepších postupov, ako aj posilnenia spolupráce s členskými štátmi. Proces liberalizácie vízového režimu, aj s jeho osobitnými reformnými podmienkami, pomohol krajinám lepšie zamerať ich úsilie. Je potrebné, aby sa krajiny intenzívnejšie usilovali o konsolidáciu týchto reforiem. Krajiny, na ktoré sa nevzťahuje vízová povinnosť, by mali uskutočniť okamžité opatrenia na riešenie zneužívania liberalizácie vízového režimu. V oblasti migrácie a riadenia hraníc je potrebné konsolidované úsilie. Nevyriešenými otázkami v týchto oblastiach sa budú aj naďalej zaoberať príslušné fóra, napr. v rámci Dohody o stabilizácii a pridružení, a to vrátane kapitoly 24 týkajúcej sa spravodlivosti, slobody a bezpečnosti.

ii) Základné práva

V krajinách zapojených do procesu rozširovania Komisia pozorne sleduje situáciu týkajúcu sa občianskych, politických, sociálnych a hospodárskych práv, ako aj práv osôb patriacich k menšinám. Základné práva sú vo veľkej miere zakotvené v právnych predpisoch, ale je potrebné urobiť viac, aby sa zabezpečilo, že sa budú plne dodržiavať v praxi. Sloboda prejavu a médií naďalej zostáva osobitným problémom. Je potrebné lepšie chrániť práva osôb patriacich k menšinám a bojovať proti diskriminácii a nepriateľstvu voči zraniteľným skupinám, okrem iného z dôvodu ich sexuálnej orientácie. Ďalšie úsilie je potrebné vynaložiť na presadzovanie práv žien vrátane boja proti domácejmu násiliu. Sú potrebné zlepšenia v súvislosti s právami dieťaťa a je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie na pomoc osobám s postihnutím. Problémy pretrvávajú v súvislosti s inými základnými právami, ako je napríklad vlastnícke právo. Často je potrebné prijať účinnejšie opatrenia na uľahčenie prístupu k spravodlivosti.

Krajiny musia zaviesť silnejší inštitucionálny rámec na ochranu základných práv. Vytvorili sa inštitúcie na ochranu ľudských práv vrátane ombudsmanov. Je však potrebné posilniť ich postavenie tak, aby zodpovedalo závažnosti tejto problematiky. Na odporúčania takýchto inštitúcií sa často neprihliada a následná kontrola zo strany štátnych orgánov je nedostatočná. Je potrebné rozvíjať kultúru, v ktorej je akceptovaná práca mimovládnych organizácií a obhajcov ľudských práv. V záujme lepšej integrácie krajín zapojených do procesu rozširovania do rámcov EÚ a podpory šírenia najlepších postupov Komisia dôrazne nabáda kandidátske krajiny, aby pokračovali v prípravách zameraných na svoju účasť na práci Agentúry EÚ pre základné práva vo funkcii pozorovateľov.

Zaručenie základných práv ústavným súdom v Turecku:

Od roku 2011 sa môže každá osoba, ktorá tvrdí, že jej základné práva a slobody zaručené ústavou boli porušené zo strany verejných orgánov, obrátiť na ústavný súd, a to v zásade po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov. Práve na základe tohto postupu turecký ústavný súd v roku 2014 rozhodol:

- chrániť slobodu prejavu a internetu,
- zaručiť právo na slobodu a bezpečnosť, právo na spravodlivý proces a otvoriť možnosť opätovného prejednávania viacerých verejne známych prípadov, ktoré polarizovali Turecko,
- uznať prejavy nenávisti na základe sexuálnej orientácie ako trestný čin.

➤ Sloboda prejavu a sloboda médií

V krajinách zapojených do procesu rozširovania sa už väčšinou zaviedol právny rámec pre slobodu prejavu a slobodu médií, pričom tu už do značnej miery existuje pluralitné mediálne prostredie.. Situácia týkajúca sa slobody prejavu a médií sa však v minulom roku v niektorých krajinách v praxi zhoršila. Je potrebné bezodkladne riešiť mnohé dôležité výzvy a zasahovanie vlády do slobody médií vyvoláva aj naďalej vážne obavy. Je potrebné vyvinúť viac úsilia na zabezpečenie politickej a finančnej nezávislosti verejnoprávnych vysielateľov, na posilnenie regulačných agentúr a na podporu funkčnej sebaregulácie médií. Je rovnako nutné riešiť neformálny tlak hospodárstva na médiá, okrem iného prostredníctvom transparentnosti vlastníctva médií, a to konkrétne zabraňovaním nadmernej koncentracii a transparentnými pravidlami zadávania zákaziek týkajúcich sa štátnej reklamy. Neustále násilie voči novinárom a ich zastrašovanie v niektorých krajinách rozducháva atmosféru strachu a cenzúru, pričom orgánom sa iba v malej miere darí identifikovať páchatel'ov a náležite ich trestať. Samotné vlády niekedy prispievajú k atmosfére, v ktorej sú novinári kritizujúci vládnu politiku demonizovaní ako zradcovia, čo vedie autocenzúre. Hoci už došlo ku dekriminalizácii ohovárania, stíhanie novinárov pokračuje. Je potrebné rozvíjať súdnictvo a školiť sudcov, aby sa predchádzalo zneužívaniu štátnej moci.

V rámci procesu pristúpenia k EÚ považuje Komisia prácu týkajúcu sa slobody prejavu a slobody médií aj naďalej za prioritu. Komisia preskúma možnosť zorganizovať v roku 2015 spolu s Európskym parlamentom tretiu konferenciu *Speak-up!*, na ktorej sa stretnú kľúčové zainteresované strany z radov médií, občianskej spoločnosti a národných orgánov. Neskôr v tomto roku Komisia po prvý raz udelí cenu za investigatívnu žurnalistiku.

➤ Ochrana menšín vrátane Rómov

Vo všeobecnosti platí, že sa zaviedli solídne a dobre prepracované právne rámce na ochranu menšín. Ich uplatňovanie v praxi je však často zložitú, a to najmä tam, kde existuje spojitosť s nedávnymi konfliktmi. Treba urobiť viac na zaistenie riadneho vykonávania právnych záväzkov a lepšieho riešenie ťažkostí, ktorým čelia etnické menšiny. Otázky, ako napríklad používanie jazykov menšín, prístup k vzdelávaniu a politické zastúpenie, si často vyžadujú väčšiu pozornosť. Je potrebné podporovať všeobecnú kultúru akceptácie menšín a bojovať proti spoločenskej nevraživosti prostredníctvom vzdelávania, širokej verejnej diskusie a zvyšovania informovanosti. Nevyhnutná je nulová tolerancia a proaktívny prístup k prípadom nenávistných prejavov, diskriminácie, násilia a zastrašovania na základe etnického pôvodu. Je dôležité konsolidovať jednotný rámec pre boj proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie v oblastiach, ako sú audiovizuálne médiá, šport, politika, vzdelávanie a internet.

Na celom západnom Balkáne a v Turecku vyvoláva situácia väčšiny rómskych komunit aj naďalej vážne obavy. Rómovia sú veľmi často obeťami rasizmu, diskriminácie a sociálneho vylúčenia a žijú vo veľkej chudobe, pričom im chýba dostatočný prístup k zdravotnej starostlivosti, vzdelávaniu a odbornej príprave, bývaní a zamestnanosti. Problém tiež predstavujú chýbajúce osobné doklady. V apríli 2014 Komisia usporiadala samit na vysokej úrovni o Rómoch, aby upriamila pozornosť na výzvy, ktorým Rómovia čelia v celej Európe, a to vrátane krajín zapojených do procesu rozširovania. Samit zdôraznil osobitnú úlohu miestnych orgánov pri zabezpečovaní sociálneho začleňovania Rómov. V roku 2014 Komisia vytvorila ocenenie za začleňovanie Rómov do spoločnosti, ktoré je uznaním neoceniteľného prínosu mimovládnych organizácií k integrácii Rómov.

Komisia úzko spolupracuje s každou krajinou zapojenou do procesu rozširovania, aby sa zabezpečilo primerané vykonávanie, následné kroky a monitorovanie vnútroštátnych stratégií pre integráciu Rómov. Finančná podpora z nástroja rozvojovej pomoci sa takisto zvyšuje a viac zameriava na podporu udržateľného pokroku v piatich prioritných oblastiach, ktorými sú vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie, bývanie a osobná dokumentácia. Komisia plánuje posilniť strategickú spoluprácu s medzinárodnými organizáciami a inými darcami. Začlenenie Rómov sa musí stať vnútroštátnou prioritou so silnou politickou podporou na všetkých úrovniach, pričom všetky zainteresované strany musia prevziať svoju zodpovednosť.

Podpora predškolského vzdelávania – rómski pedagogickí asistenti v Srbsku:

V záujme zvýšenia zápisu rómskych detí do škôl a podpory dokončenia cyklu základnej školskej dochádzky pôsobí v krajine od roku 2008 sieť pozostávajúca z vyše 170 pedagogických asistentov. Asistenti pomáhajú žiakom zo zraniteľných skupín, z ktorých mnohí sú práve Rómovia, organizujú hodiny a udržiavajú kontakt s rodičmi. Táto iniciatíva, ktorá je už pevne zakotvená v srbskom vzdelávacom systéme, viedla k výraznému zvýšeniu miery zápisu do nižších tried a predškolských programov.

➤ Sexuálna orientácia a rodová identita

Homofóbia, diskriminácia a trestné činy páchané z nenávisti vrátane násillia a zastrašovania na základe sexuálnej orientácie a rodovej identity sú na západnom Balkáne a v Turecku stále rozšírené. V Turecku a bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko existuje naliehavá potreba rozšíriť antidiskriminačné právne predpisy tak, aby zahŕňali sexuálnu orientáciu a rodovú identitu. V týchto dvoch krajinách, ako aj v Bosne a Hercegovine a Kosove treba zaviesť právne predpisy týkajúce sa trestných činov páchaných z nenávisti. Je potrebná odborná príprava pracovníkov orgánov presadzovania práva, inštitúcií ombudsmanov, sudcov a odborníkov z oblasti médií, aby sa zvýšilo povedomie o nových právnych predpisoch, zabezpečilo ich riadne vykonávanie a prispelo k rastu porozumenia.

Na zmenu často nepriateľských postojov spoločnosti voči lesbám, gejom, bisexuálnym, transrodovým a intersexuálnym osobám (ďalej len „LGBTI“) je nutná nulová tolerancia voči nenávisťným prejavom, násilliu a zastrašovaniu, ako aj silné vedenie zo strany orgánov. Krajiny musia prijať opatrenia na boj proti stereotypom a nesprávnym informáciám, a to aj vo vzdelávacom systéme. Nie je možné odvolávať sa na náboženské alebo kultúrne hodnoty a odôvodňovať nimi akúkoľvek formu diskriminácie. Sloboda zhromažďovania a sloboda prejavu by mali byť chránené, a to aj prostredníctvom primeraného prístupu k dúhovým pochodom (*pride parade*).

Komisia zorganizuje spolu s Európskym parlamentom a talianskym predsedníctvom Rady koncom jesene konferenciu na vysokej úrovni, aby zhodnotila súčasný stav a pokrok dosiahnutý v oblasti problémov týkajúcich sa LGBTI osôb a s cieľom vymeniť si najlepšie postupy.

Zlepšovanie policajnej reakcie na násillie voči LGBTI osobám v Bosne a Hercegovine:

Značný počet prípadov vyhrážania sa a násillia voči osobám na základe ich sexuálnej orientácie nebol v tomto regióne spravidla riadne nahlasovaný. Je to čiastočne spôsobené nezaujmom alebo dokonca nepriateľstvom zo strany polície a spoločnosti ako celku a nedostatkom dôvery v reakciu orgánov. Polícia v Sarajeve vymenovala osobitne vyškolených styčných dôstojníkov na riešenie prípadov homofóbnych hrozieb a útokov. Táto iniciatíva je výsledkom dobrej spolupráce medzi políciou a mimovládnyimi organizáciami a viedla k zvýšeniu informovanosti polície o potrebe dôraznejšie riešiť tento jav a vhodne reagovať na všetky prípady trestných činov páchaných z nenávisti.

➤ Práva žien

Je potrebné urobiť viac na podporu práv žien a zaistenie rodovej rovnosti. Treba riešiť diskrimináciu v zamestnaní, ako aj nízku mieru zapojenia žien do pracovného procesu. V niektorých prípadoch pretrvávajú stereotypy a tradičné rodové rozdelenie úloh až do takej miery, že vážne obmedzujú schopnosť žien uplatňovať svoje práva, a to najmä v Turecku. V Kosove čelia ženy vážnym prekážkam pri uplatňovaní práva dediť pôdu. Väčšina krajín regiónu ratifikovala Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a boju proti nemu, ktorý nadobudol účinnosť tento rok. Jeho vykonávanie je kľúčové, pretože **násilie páchané na ženách** a poskytovanie podpory obetiam stále predstavuje vo všetkých týchto krajinách problém. V Turecku vzbudzujú aj naďalej vážne obavy domáce násilie, násilie a útlak páchané „v mene cti“ a problém manželstiev v nízkom veku a nútených manželstiev. V dohovore sa stanovuje súbor skutkov charakterizovaných ako násilie páchané na ženách, ktoré je potrebné kvalifikovať ako trestný čin. Tieto zahŕňajú psychické, fyzické a sexuálne násilie vrátane znásilnenia, núteného manželstva a prenasledovania.

Komplexný program rodovej rovnosti v Čiernej Hore:

Vývoj v oblasti politík a právnych predpisov v posledných rokoch vytvorili nový základ na riešenie prístupu žien k ľudským právam a ich možnosť zapojiť sa do politického, hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Na zabezpečenie vykonávania právnych predpisov a politík začala Čierna Hora komplexný program rodovej rovnosti s cieľom zlepšiť osobnú integritu, ekonomický pokrok a politické zastúpenie žien. To viedlo k vytvoreniu multidisciplinárnych tímov na boj proti násiliu páchanému na ženách a pomohlo zvýšiť zastúpenie žien v parlamente.

➤ Práva dieťaťa

Je potrebné urobiť viac na ochranu práv dieťaťa, a to najmä s cieľom zabezpečiť ochranu pred všetkými formami násilia, zlepšiť prístup k spravodlivosti a justičným systémom pre mladistvých a presadiť komunitné a rodinné alternatívy k inštitucionalizácii detí bez rodičovskej starostlivosti (tzv. deinštitucionalizácia). Väčšina krajín v regióne už právne rámce a akčné plány zaviedla, ich vykonávanie však zaostáva.

III. REGIONÁLNE A DVOJSTRANNÉ OTÁZKY A PREKONÁVANIE DEDIČSTVA MINULOSTI

Dobré susedské vzťahy a regionálna spolupráca sú základnými prvkami procesu stabilizácie a pridruženia.

Dobré susedské vzťahy sa posilnili prostredníctvom intenzívnejšej spolupráce a kontaktov na dvojstrannej úrovni, a to aj v takých citlivých oblastiach, ako sú vojnové zločiny či návrat utečencov – okrem iného prostredníctvom vykonávania regionálneho programu bývania v rámci sarajevského procesu⁴ (v súčasnosti prebieha bytová výstavba) – a v oblasti organizovanej trestnej činnosti a policajnej spolupráce. Dosiahnutý pokrok je potrebné upevniť. Povodne, ktoré v máji vážne postihli Bosnu a Hercegovinu a Srbsko, vyvolali nielen silnú reakciu EÚ, čo zdôraznilo solidaritu EÚ a výhody vyplývajúce z užšej integrácie, ale viedli aj k dobrej spolupráci medzi týmito dvoma krajinami a v rámci regiónu. Prejavená silná solidarita presahovala národné a etnické hranice, a to najmä – no nie však výlučne – medzi občanmi. Politickí predstavitelia by mali využiť príležitosť a nadviazať na túto dobrú vôľu pri budovaní ďalšej spolupráce týkajúcej sa spoločných výziev na ceste do EÚ.

Stále je potrebné usilovať sa o prekonanie **dvojstranných sporov** medzi krajinami zapojenými do procesu rozširovania a s členskými štátmi. Dvojstranné vzťahy v regióne

⁴ Chorvátsko, Srbsko, Bosna a Hercegovina a Čierna Hora.

naďalej zaťažuje množstvo nevyriešených otázok, najmä tých, ktoré vznikli po rozpade bývalej Juhoslávie, napríklad spory medzi rôznymi etnikami a spory týkajúce sa statusu, situácia menšín, zodpovednosť za vojnové zločiny, nezvestné osoby a vymedzenie hraníc. Vzťahy takisto zaťažujú zásadne protichodné názory na nedávnu históriu. Malo by sa pokračovať v počiatočných krokoch iniciatívy pre pravdu a zmierenie RECOM. Zmierenie má zásadný význam pre stabilitu a vytváranie takeého prostredia v juhovýchodnej Európe, ktoré povedie k prekonaniu dedičstva minulosti, a tým k minimalizácii rizika politického zneužitia otvorených dvojstranných otázok.

Otázky v dvojstranných vzťahoch by mali riešiť dotknuté strany čo najskôr a nemali by brzdiť prístupový proces, ktorý by mal byť postavený na stanovených podmienkach. Komisia naliehavo vyzýva strany, aby vyvinuli maximálne úsilie na vyriešenie otvorených sporov v súlade so zavedenými zásadami a prostriedkami vrátane prípadného postúpenia otázok Medzinárodnému súdnemu dvoru alebo iným existujúcim či *ad hoc* vytvoreným orgánom na urovnávanie sporov. Kontext prístupových rokovaní môže vytvoriť politický impulz na riešenie sporov. Proces normalizácie vzťahov medzi Srbskom a Kosovom musí pokračovať a je potrebné vykonávať Bruselskú dohodu⁵. EÚ začlenila požiadavku na normalizáciu vzťahov do rokovacieho rámca so Srbskom a do Dohody o stabilizácii a pridružení s Kosovom. Pokiaľ ide o bývalú Juhoslovanskú republiku Macedónsko, udržiavanie dobrých susedských vzťahov zostáva naďalej kľúčové a zahŕňa aj vyrokované – pod záštitou OSN – a vzájomne prijateľné riešenie otázky názvu krajiny, ktoré treba nájsť bez ďalšieho odkladu. Komisia bude naďalej poskytovať politickú podporu a pomoc všetkým dotknutým krajinám, aby bolo možné nájsť čo najskôr riešenia dvojstranných otázok, a bude aj naďalej aktívne podporovať úsilie o nájdenie riešenia v rámci iných fór.

Dobré susedské vzťahy sa aj naďalej posilňujú prostredníctvom rôznych iniciatív **regionálnej spolupráce**. Komisia plne podporuje prácu procesu spolupráce v juhovýchodnej Európe (SEECP) a Rady pre regionálnu spoluprácu, a to vrátane regionálnej stratégie 2020. Komisia víta zriadenie regionálneho parlamentného zhromaždenia SEECP v máji, ako aj nedávno začatú posilnenú spoluprácu medzi šiestimi krajinami západného Balkánu v rámci procesu stabilizácie a pridruženía. Táto iniciatíva priniesla v poslednom čase dôležité kontakty medzi ministrami zahraničných vecí a financií z celého regiónu s cieľom diskutovať o spoločných problémoch, a to najmä v oblasti hospodárskeho riadenia. Spolupráca pokračuje aj v rámci iných regionálnych fór, ako je napríklad Stredoeurópska dohoda o voľnom obchode (CEFTA), Energetické spoločenstvo a Regionálna škola pre verejnú správu. Je dôležité, aby sa tieto iniciatívy dopĺňali, boli inkluzívne a aby za ne regióny prevzali zodpovednosť a viedli ich. Komisia víta augustový samit v Berlíne, ktorý vyjadril silnú politickú podporu európskej perspektíve západného Balkánu. Budú sa konať aj ďalšie výročné samity, pričom najbližším hosťiteľom bude Rakúsko. „Berlínsky proces“ môže byť užitočný pre podporu reforiem a odsúhlasenie realistických priorít základných investícií do prepojenia. Môže tiež poslúžiť ako impulz na riešenie otvorených dvojstranných otázok. Komisia je pripravená podporiť opatrenia nadväzujúce na túto iniciatívu.

IV. ZÁVERY A ODPORÚČANIA

Na základe uvedenej analýzy a hodnotení v zhrnutiach pre jednotlivé krajiny v prílohe predkladá Komisia tieto **závery a odporúčania**:

⁵ „Prvá dohoda o zásadách upravujúcich normalizáciu vzťahov“ z apríla 2013.

I

1. Počas uplynulých piatich rokov Komisia posilnila dôveryhodnosť politiky rozširovania a rozšírila jej transformačný potenciál zvýšením dôrazu na riešenie základných reforiem v počiatočných fázach procesu rozširovania. Komisia kladla osobitný dôraz na tieto **tri piliere: i) právny štát, ii) správa hospodárskych záležitostí a iii) reforma verejnej správy**.
2. V roku 2012 Komisia zaviedla nový prístup týkajúci sa právneho štátu. V roku 2013 na základe skúseností s európskym semestrom stanovila rámec na posilnenie správy hospodárskych záležitostí. Tento rok Komisia predstavuje nové nápady na podporu reformy verejnej správy v krajinách zapojených do procesu rozširovania. Tieto tri piliere posilneného procesu rozširovania sú navzájom prepojené a pokrok v týchto oblastiach bude kľúčový na určenie toho, kedy budú tieto krajiny plne pripravené na vstup do EÚ.
3. Politika EÚ v oblasti rozširovania naďalej prispieva ku vzájomnému prospechu v podobe mieru, bezpečnosti a prosperity v Európe. Táto politika upevňuje politickú a hospodársku silu EÚ a má významný **transformačný účinok** na všetky dotknuté krajiny. Dobre pripraveným prístupovým procesom sa zaistí, aby sa rozširovanie neuskutočnilo na úkor efektívnosti Únie.
4. Májové desiate **historické výročie pristúpenia desiatich členských štátov** v roku 2004 nám pripomenulo dosiahnutý pokrok. V nadväznosti na to, ako sa EÚ rozširuje, sa rozširujú aj príležitosti pre naše spoločnosti, investorov, spotrebiteľov, cestujúcich, študentov i vlastníkov majetku. Pristúpenie bolo prínosom tak pre krajiny, ktoré do EÚ vstupovali, ako aj pre staršie členské štáty. Obchod a investície vzrástli. Kvalita života občanov sa zlepšila vďaka širšiemu uplatňovaniu environmentálnych, spotrebiteľských a iných noriem EÚ.
5. Pre krajiny západného Balkánu predstavuje **jasná perspektíva členstva v EÚ** poskytovaná členskými štátmi EÚ kľúčový stabilizačný faktor. Podporuje pokrok smerom k naplneniu nevyhnutných podmienok vrátane podmienok procesu stabilizácie a pridruženia. Dôležité sú dobré susedské vzťahy a inkluzívna regionálna spolupráca. S ohľadom na históriu tohto regiónu, ktorý sa len nedávno zmietať v konflikte, sú kľúčové pokračujúce snahy o vyriešenie dvojstranných sporov a prekonanie dedičstva minulosti.
6. Rozširovanie sa stalo mocným nástrojom vonkajšej politiky Únie. Vývoj v susedstve EÚ zdôrazňuje význam politiky rozširovania ako nástroja na ďalšie prehĺbenie spolupráce v hlavných **otázkach zahraničnej politiky**. Dvojstranný dialóg o zahraničnej politike s každou z krajín zapojených do procesu rozširovania by sa mal posilniť. Kapitola 31: Zahraničná, bezpečnostná a obranná politika by sa mala riešiť s krajinami rokujúcimi o pristúpení hneď na začiatku procesu. Komisia zdôrazňuje, že je dôležité, aby krajiny zapojené do procesu rozširovania postupne zosúlادili svoje postoje s pozíciami zahraničnej politiky EÚ. Zdôrazňuje tiež význam spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky vrátane napríklad účasti na programoch Európskej obrannej agentúry.
7. Prístupový proces je založený na prísnej, ale spravodlivej **podmienitosti**, stanovených kritériách a zásade vlastných zásluh. To je obzvlášť dôležité pre dôveryhodnosť politiky rozširovania, pre poskytovanie stimulov krajinám zapojeným do procesu rozširovania, aby vykonávali rozsiahle reformy, a pre zaistenie podpory občanov EÚ. Členské štáty by spolu s inštitúciami EÚ mali viesť informovanú diskusiu o politickom, hospodárskom a sociálnom dosahu politiky rozširovania.

8. Pokiaľ ide o prvý pilier, posilnenie **právneho štátu** predstavuje základ posilneného prístupového procesu. Treba rázne uskutočniť reformu súdnictva a zabezpečiť nezávislú a nestrannú justíciu schopnú účinne vykonávať spravodlivosť. Je potrebné, aby krajiny dosiahli dôveryhodné výsledky vyšetrovaní, stíhaní a odsúdení v prípadoch týkajúcich sa organizovanej trestnej činnosti a korupcie. Tresty by mali byť odrádzajúce a majetok získaný trestnou činnosťou by sa mal skonfiškovať. Právny štát podporuje podnikateľské a investičné prostredie, zaisťuje právnu istotu a prispieva ku konkurencieschopnosti, tvorbe pracovných miest a rastu.
9. Komisia pokračuje vo vykonávaní nového prístupu k právnemu štátu, ktorý Rada schválila v decembri 2011. Tým, že sa o právnom štáte rokuje na začiatku prístupového procesu, krajiny majú pri vykonávaní reforiem najdlhší možný čas na dosiahnutie solídnych výsledkov. Pomáha to pevnému zakoreneniu a nezvratnosti reforiem. V súlade s novým prístupom je Komisia odhodlaná zabezpečiť pri rokovaní celkovú vyváženosť. Pokrok v kapitolách 23: súdnictvo a základné práva a 24: spravodlivosť, sloboda a bezpečnosť sa bude musieť uskutočniť súbežne s celkovým pokrokom v rámci rokovaní. Komisia pripomína existenciu ustanovenia v rokovacích rámcoch o „celkovej vyváženosti“ a možnosť zastaviť rokovania o iných kapitolách, pokiaľ pokrok v otázkach právneho štátu zaostáva.
10. **Základné práva** sú vo veľkej miere zakotvené v právnych rámcoch krajín zapojených do procesu rozširovania, ale je potrebné urobiť viac, aby sa zabezpečilo, že sa budú plne dodržiavať v praxi. Sloboda prejavu a médií naďalej zostáva osobitným problémom. Je potrebné lepšie chrániť práva osôb patriacich k menšinám. Diskriminácia a neznášanlivosť voči zraniteľným skupinám, okrem iného na základe sexuálnej orientácie, zostáva aj naďalej významným problémom. Vyžaduje sa ďalšie úsilie zamerané na podporu práv žien (vrátane boja proti domácej násilii), detí a osôb so zdravotným postihnutím. Je potrebné lepšie integrovať krajiny zapojené do procesu rozširovania do rámcov EÚ a podporovať šírenie najlepších postupov. Na tento účel Komisia dôrazne nabáda kandidátske krajiny, aby pokračovali v prípravách na svoju účasť na práci agentúry EÚ pre základné práva vo funkcii pozorovateľov.
11. Pokiaľ ide o druhý pilier, posilnenie **správy hospodárskych záležitostí a konkurencieschopnosti** v krajinách zapojených do procesu rozširovania je rozhodujúce pre dosiahnutie hospodárskych kritérií členstva v EÚ. Je potrebné zintenzívniť reformy a dosiahnuť tak udržateľný rast, zlepšiť podnikateľské prostredie a podporiť investície. Je nutné riešiť vysokú nezamestnanosť, a to najmä medzi mladými ľuďmi. Podpora hospodárskeho rozvoja by takisto mala zmierniť migračný tlak na EÚ. Možná potreba a charakter dočasných opatrení a/alebo ochranného mechanizmu týkajúceho sa voľného pohybu pracovníkov sa bude riešiť v priebehu prístupových rokovaní o budúcom rozširovaní, pričom sa bude brať do úvahy budúce posúdenie vplyvu.
12. Na základe skúseností s európskym semestrom a posilnenou správou hospodárskych záležitostí v EÚ začala Komisia uplatňovať vylepšené postupy spolupráce s krajinami zapojenými do procesu rozširovania. Pokiaľ ide o západný Balkán, Komisia počíta s prípravou vnútroštátnych programov hospodárskych reforiem, ktoré budú mať dve časti. Prvá časť bude pozostávať z vylepšenej verzie existujúcich predvstupových hospodárskych programov pre kandidátske krajiny a hospodárskych a fiškálnych programov pre potenciálne kandidátske krajiny rozšírených aj na Kosovo. V tejto časti sa stanoví strednodobý rámec pre makroekonomickú a fiškálnu politiku so zvýšeným dôrazom na posúdenie externej udržateľnosti a štrukturálnych prekážok rastu. Druhá časť sa bude týkať štrukturálnych reforiem odvetvovej povahy, ktoré majú najväčší význam pre lepšiu konkurencieschopnosť a rast, vrátane potreby investícií

do infraštruktúry. V záujme posilneného dohľadu bude proces hodnotenia aj naďalej viesť k cielenejším politickým usmerneniam pre každú krajinu. V prípade Turecka sa začne hospodársky dialóg na vysokej úrovni;

13. Pokiaľ ide o tretí pilier, **reforma verejnej správy** ostáva prioritou vo všetkých krajinách. Verejná služba je stále priveľmi spolitizovaná. Transparentnosť, zodpovednosť, profesionalita a efektívnosť verejnej správy sa musia zlepšiť. Väčšiu pozornosť si vyžadujú potreby občanov a podnikov. Viac sa treba venovať aj riadeniu verejných financií. Komisia bude takisto lepšie integrovať reformu verejnej správy do procesu rozširovania. S krajinami zapojenými do procesu rozširovania sa vytvorili, resp. sa vytvárajú „osobitné skupiny pre reformu verejnej správy“. Tieto skupiny sa stanú kľúčovou platformou pre napredovanie práce na reforme verejnej správy. V Asociačnej rade/ Asociačnom výbore by malo dochádzať k štruktúrovanejšej politickej diskusii o hlavných otázkach. Prístupové rokovania by sa mali takisto využívať na podnecovanie potrebných reforiem. Kľúčové otázky by sa mali riešiť v príslušných kapitolách – a to najmä verejné obstarávanie, finančná kontrola, justícia a základné práva, daňový systém a hospodárska a menová politika – a v kontexte medzivládnych konferencií. Osobitné skupiny budú tiež predstavovať fórum na riešenie horizontálnych otázok reformy verejnej správy vyplývajúcich z príslušných rokovacích kapitol, monitorovanie pokroku a zaisťovanie konzistentnosti. Výsledky sa spätne premietnu do rokovaní o kapitolách.
14. Pre podporu reformného procesu je dôležité posilnenie fungovania a nezávislosti hlavných demokratických inštitúcií v krajinách zapojených do procesu rozširovania. To zahŕňa zabezpečenie konštruktívneho a udržateľného dialógu naprieč celým politickým spektrom a najmä v parlamente. Je tiež potrebné urobiť viac pre podporu prostredia umožňujúceho účasť organizácií občianskej spoločnosti. Silná občianska spoločnosť prispieva k posilneniu politickej zodpovednosti a hlbšiemu pochopeniu reforiem súvisiacich s prístupom.
15. **Dobré susedské vzťahy** sú kľúčovým prvkom procesu stabilizácie a pridruženía. Je potrebné neustále sa usilovať o prekonanie dedičstva minulosti, podporu zmierenia a riešenie **dvojstranných sporov** medzi krajinami zapojenými do procesu rozšírenia a s členskými štátmi. Dvojstranné spory by mali dotknuté strany riešiť čo najskôr a nemali by brzdiť prístupový proces, ktorý by mal byť založený na stanovených podmienkach.
16. **Regionálna spolupráca** sa v minulom roku ďalej posilňovala. Komisia plne podporuje prácu procesu spolupráce v juhovýchodnej Európe (SEECP) a Rady pre regionálnu spoluprácu, a to vrátane regionálnej stratégie 2020. Pozitívne bolo čoraz väčšie začleňovanie Kosova do regionálnych iniciatív. Komisia víta začatie posilnenej spolupráce medzi šiestimi krajinami západného Balkánu v rámci procesu stabilizácie a pridruženía. Tento vývoj upevňuje mnohostranný rozmer politiky rozširovania, podporuje inkluzívnu spoluprácu a výmenu najlepších postupov týkajúcich sa hospodárskeho riadenia a podporuje prepojenie v rámci regiónu a s EÚ. Komisia takisto víta augustový samit v Berlíne, ktorý vyjadril silnú politickú podporu európskej perspektíve západného Balkánu. Budú sa konať aj ďalšie výročné samity, pričom najbližším hosťiteľom bude Rakúsko. „Berlínsky proces“ môže byť užitočný pre podporu reforiem a odsúhlasenie realistických priorít základných investícií do prepojenia. Môže tiež poslúžiť ako impulz riešenia otvorených dvojstranných otázok. Komisia je pripravená podporiť opatrenia nadväzujúce na túto iniciatívu.
17. V roku 2014 došlo k spusteniu nového **nástroja predvstupovej pomoci** (IPA II). Prostredníctvom IPA II poskytne EÚ počas obdobia 2014 – 2020 11,7 miliardy EUR

na podporu krajín zapojených do procesu rozširovania počas ich prípravy na prístupenie, ako aj na regionálnu a cezhraničnú spoluprácu. IPA II zvyšuje dôraz na priority pre prístupenie k EÚ v oblasti demokracie a právneho štátu, ako aj na konkurencieschopnosť a rast. IPA II takisto zavádza sektorový prístup, stimuly pre dosahovanie výsledkov, vyššiu rozpočtovú podporu a prioritizáciu projektov. V súvislosti s významnými investíciami a hlavnými koridormi infraštruktúry sa vyžaduje koordinovaný prístup. Posilňuje sa spolupráca s medzinárodnými finančnými inštitúciami. Investičný rámec pre západný Balkán bude aj naďalej podporovať investície na podporu zamestnanosti a rastu a na podporu prepojenosti regiónu.

II

18. **Čierna Hora:** V prístupových rokovaníach sa uskutočnili ďalšie kroky. Analytické preskúmanie *acquis* Únie (tzv. skríning) sa ukončilo v máji 2014. V decembri sa začali rokovania o kapitole 23 – súdnictvo a základné práva a kapitole 24 – spravodlivosť, sloboda a bezpečnosť. Na základe akčných plánov prijatých Čiernou Horou zaviedla EÚ komplexný súbor 84 predbežných kritérií pre kapitoly 23 a 24. Tieto kritériá predstavujú jasné usmernenia pre budúce reformy. Celkovo sa začali rokovania o dvanástich kapitolách a predbežne sa uzavreli dve kapitoly.
19. Začalo sa vykonávanie akčných plánov. Po zosúladení príslušných právnych predpisov s ústavnými reformami v júli 2013 bolo zvolených a vymenovaných niekoľko kľúčových sudcov a prokurátorov. Po niekoľkých pokusoch parlament v októbri 2014 konečne vymenoval nového najvyššieho štátneho prokurátora. Zvýšila sa efektívnosť súdnictva. Legislatívny rámec na ochranu základných práv, zahŕňajúci zákon o ombudsmanovi, sa posilnil.
20. Viaceré opatrenia sa však prijali oneskorene, najmä v prípade legislatívnych reforiem, predovšetkým s protikorupčným zameraním. Prijaté legislatívne opatrenia zatiaľ v praxi nepriniesli žiadne výsledky. Čierna Hora by mala urýchlene zaistiť prijatie primeraných právnych predpisov o financovaní politických strán. Je potrebné dosiahnuť presvedčivé výsledky týkajúce sa vyšetrovaní, stíhaní a konečných odsúdení v prípadoch korupcie vrátane korupcie na vysokej úrovni. Malo by sa zabezpečiť systematické využívanie nástrojov na zaistenie a konfiškáciu majetku. Pretrvávajú vážne obavy týkajúce sa slobody prejavu a médií. Treba urýchliť vyšetrovanie prípadov násillia voči novinárom. Je potrebné naviazať konštruktívny politický dialóg a obnoviť dôveru vo volebný proces a štátne inštitúcie. Pre udržanie dynamiky tempa na ceste do EÚ bude dôležité posilnenie administratívnych kapacít súvisiacich s otázkami integrácie do EÚ. Ja tiež potrebná depolitizácia a väčšia profesionalita verejnej služby. Hospodárska reforma by mala napredovať, v neposlednom rade s cieľom bojovať proti vysokej nezamestnanosti a zlepšiť podnikateľské prostredie. V prípade hliníkárne KAP existuje naliehavá potreba najsť udržateľné riešenie, ktoré bude kompatibilné s Dohodou o stabilizácii a pridružení.
21. Silné politické odhodlanie je nevyhnutné pre dôkladné a trvalé politické reformy potrebné na posilnenie právneho štátu. Čierna hora je prvou krajinou, s ktorou sa kapitoly 23 a 24 otvorili podľa nového prístupu k právnemu štátu v rámci prístupových rokovaní. Komisia pripomína existenciu ustanovenia v rokovacom rámci o „celkovej vyvážení“. Pokrok pri plnení predbežných kritérií v kapitolách týkajúcich sa právneho štátu, preukázaný hmatateľnými výsledkami, a príslušné uvedené zistené nedostatky ovplyvnia celkové tempo prístupových rokovaní vrátane programov budúcich medzivládnych konferencií.

22. **Srbsko:** So Srbskom v súčasnosti prebiehajú rokovania o pristúpení k EÚ. Rozhodnutie Európskej rady o začatí rokovaní sa dosiahlo vďaka pokroku Srbska v reformách a jeho trvalému záväzku normalizovať vzťahy s Kosovom. Prvá medzivládna konferencia o rokovaniach sa uskutočnila v januári 2014. Analytické preskúmanie *acquis* Únie (skrining) pokračuje podľa plánu. Rozsiahle záplavy, ktoré krajinu zasiahli v máji, mali značný sociálno-hospodársky dosah. EÚ reagovala okamžite rozsiahlymi záchrannými a humanitárnymi opatreniami a v júli zorganizovala konferenciu darcov. Medzinárodné spoločenstvo prisľúbilo významnú pomoc na fázu obnovy a rekonštrukcie.
23. Srbsko dosiahlo určitý pokrok v oblasti reformy verejnej správy. Prijalo komplexnú stratégiu a posilnilo koordináciu a plánovanie. Pokiaľ ide o súdnictvo, prijali sa dôležité právne predpisy a pravidlá pre hodnotenie sudcov a prokurátorov. Boli vymenovaní mnohí stáli predsedovia súdov. Existuje silný politický impulz na boj proti korupcii. Vyšetrovalo sa niekoľko prípadov na vysokej úrovni a vynaložilo sa úsilie na zlepšenie koordinácie. Srbsko sa aktívne zúčastňovalo regionálnej spolupráce v oblasti presadzovania práva.
24. Zaistenie efektívneho a nezávislého súdnictva si však vyžaduje pokračujúce úsilie. Stále neboli prijaté kľúčové právne predpisy, napríklad zákon o bezplatnej právnej pomoci, zákon o informátoroch a zákon o konflikte záujmov. Korupcia je naďalej rozšírená v mnohých oblastiach. Srbsko potrebuje dosiahnuť konkrétne výsledky v boji proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti. Základné práva sa musia v praxi plne rešpektovať, a to vrátane ochrany najzraniteľnejších skupín. Existujú obavy týkajúce sa zhoršujúcich sa podmienok plného uplatňovania slobody prejavu. Je potrebné riešiť nedostatky verejnej správy. Na zistenia nezávislých regulačných orgánov musia lepšie nadväzovať príslušné opatrenia. Hospodárske reformy sú dôležité aj pre vytváranie rastu a znižovanie vysokej nezamestnanosti.
25. Nová vláda má silný mandát, a preto by mala využiť príležitosť na energické vykonávanie reforiem. Srbsko čakajú početné výzvy. Musí aktívne podporovať inkluzívny charakter a transparentnosť procesu pristúpenia. Na podporu reformného procesu by Srbsko malo by zlepšiť plánovanie, koordináciu a monitorovanie vykonávania nových právnych predpisov a politík. V súlade s novým prístupom k otázkam týkajúcim sa právneho štátu sa v rámci kapitol 23 a 24 stanovili kritériá na otvorenie rokovaní. V týchto sa vyžaduje, aby Srbsko predložilo komplexné akčné plány. Aby sa zabezpečila celková vyváženosť rokovaní, musí sa pokrok v týchto kapitolách dosahovať súbežne s celkovým pokrokom v rokovaniach.
26. Srbsko musí dodržať svoj záväzok presadzovať regionálnu spoluprácu a aktívne a konštruktívne sa podieľať na procese normalizácie vzťahov s Kosovom, v rámci ktorej bol zaznamenaný významný pokrok. Srbsko by malo pokračovať vo vykonávaní dohôd, ktoré sa dosiahli v rámci tohto dialógu. Komisia pripomína, že tak ako v prípade kapitol týkajúcich sa právneho štátu, si rokovací rámec na základe kapitoly 35 vyžaduje pokrok v procese normalizácie vzťahov s Kosovom, ku ktorému má dochádzať súbežne s celkovým pokrokom v rokovaniach. Kapitola 35 by sa mala otvoriť v skorom štádiu rokovaní. Zaistí sa tým pevný rámec pre monitorovanie vykonávania dosiahnutých dohôd.
27. **Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko:** Prístupový proces EÚ s bývalou Juhoslovanskou republikou Macedónsko sa ocitol v slepej uličke. Keďže Rada nekonala vo veci odporúčania Komisie, znamená to, že prístupové rokovania sa ešte stále nezačali. Vláda zároveň nevenovala dostatočnú pozornosť riešeniu niekoľkých

kľúčových otázok, čo sa negatívne podpísalo na udržateľnosti reforiem a v niektorých oblastiach došlo k opätovnému zhoršeniu situácie.

28. Určitý pokrok sa dosiahol v oblasti reformy verejnej správy, ako aj v aktívnej regionálnej a medzinárodnej policajnej spolupráci. Krajina si aj naďalej udržiava vysokú úroveň zosúladenia s *acquis* s ohľadom na to, v akej fáze prístupového procesu sa nachádza. Agenda EÚ zostáva aj naďalej strategickou prioritou krajiny.
29. V priebehu minulého roka sa však objavili vážne obavy v súvislosti s rastúcou politizáciou štátnych inštitúcií a štátnou kontrolou médií, a to aj v kontexte volieb, ako o tom informovali OBSE/ODIHR. Dôvera v štátne inštitúcie sa postupne znižuje. Rastú obavy zo selektívnej spravodlivosti. Situácia v oblasti slobody médií sa naďalej zhoršovala. Počas nedávnych politických kríz medzi vládou a opozičnými stranami sa ukázalo, že stranické záujmy čoraz častejšie prevládajú nad národnými záujmami. Je zodpovednosťou vlády aj opozície zaistiť, aby sa politické diskusie odohrávali predovšetkým v parlamente a prispievali k vytváraniu podmienok na jeho riadne fungovanie. Vláda musí zabezpečiť, aby opozícia mala možnosť v plnej miere vykonávať svoju funkciu demokratickej kontroly. Súčasne sa však aj opozícia musí konštruktívne zapojiť do demokratického procesu. Minulý rok sa nekonalo ani jedno stretnutie v rámci dialógu na vysokej úrovni o prístupení. Pokiaľ ide o vzťahy medzi etnikami, je potrebné vybudovať väčšiu dôveru medzi komunitami. Treba dokončiť preskúmanie Ochridskej rámcovej dohody a vykonávať jej odporúčania.
30. Naďalej ostáva kľúčové prijať rozhodujúce opatrenia, pokiaľ ide o vyriešenie „otázky názvu“ s Gréckom. Skutočnosť, že sa stranám tohto sporu nepodarilo dosiahnuť kompromis ani po 19 rokoch rozhovorov, ktoré sprostredkovala OSN, má priamy a nepriaznivý vplyv na európske ambície krajiny. Situácia si vyžaduje rôzne kroky, ako aj proaktívnu podporu zo strany lídrov EÚ. Komisia pripomína svoje stanovisko, že ak by prebiehal skríning a rokovania Rady o rokovacom rámci, mohol by vzniknúť nevyhnutný impulz, ktorý by podporil nájdenie vyjednaného a vzájomne prijateľného riešenia otázky názvu krajiny ešte pred otvorením rokovacích kapitol.
31. Vzhľadom na celkový pokrok, ktorý krajina dosiahla, sa Komisia domnieva, že politické kritériá sa aj naďalej dostatočne plnia a trvá na svojom odporúčaní začať prístupové rokovania. Vyjadruje však poľutovanie nad regresom, ku ktorému došlo v priebehu minulého roka. Komisia nalieha na orgány, aby prijali rozhodné kroky a rozptýlili tak obavy týkajúce sa politizácie a narastajúcich nedostatkov v súvislosti s nezávislosťou súdnictva a slobodou prejavu tak, aby mohla pri svojom odporúčaní zotrvať aj v budúcich rokoch. Komisia je naďalej odhodlaná podporovať krajinu v jej úsilí, okrem iného prostredníctvom inkluzívneho dialógu na vysokej úrovni o prístupení, a využiť tak v plnej miere potenciál vzťahov.
32. **Albánsko:** Rozhodnutie Európskej rady z júna 2014 udeliť Albánsku štatút kandidátskej krajiny je uznaním podniknutých reformných krokov. Je tiež povzbudením k zintenzívneniu tempa reforiem. V novembri 2013 Komisia začala s Albánskym dialógom na vysokej úrovni s cieľom pomôcť krajine udržať zameranie na proces integrácie do EÚ a monitorovať pokrok reforiem v rámci kľúčových priorít, ktoré boli stanovené pri začatí prístupových rokovaní. V máji 2014 Albánsko prijalo plán, v ktorom sa stanovujú plánované reformy a ich štruktúra v rámci kľúčových priorít.
33. Albánsko dosiahlo v minulom roku pokrok. Podnikli sa ďalšie kroky smerom k reforme súdnictva. Vláda prejavila politickú vôľu konať rozhodne pri predchádzaní korupcii a v boji proti nej. Legislatívny rámec sa posilnil a koordinácia politik a monitorovanie na centrálnej úrovni sa zlepšilo. Boj proti organizovanému zločinu

vykazuje pozitívny trend vo viacerých oblastiach, keďže došlo k zintenzívneniu činností v oblasti presadzovania práva, najmä pokiaľ ide o záchyt drog a trestnú činnosť súvisiacu s drogami, a o hospodársku trestnú činnosť a obchodovanie s ľuďmi. Prijali sa určité opatrenia na zlepšenie právneho uznania práv lesbičiek, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb.

34. Mnohé nedostatky však pretrvávajú, a to najmä v oblasti právneho štátu. Bude potrebné ešte mnoho práce. Vážne výzvy predstavuje boj proti korupcii a organizovanému zločinu. Albánsko bude musieť podniknúť značné a trvalé úsilie, aby realizovalo kľúčové priority identifikované pri začatí prístupových rokovaní. Bude musieť rázne pokračovať v reforme verejnej správy s cieľom zvýšiť jej profesionalitu a odpolitizovať ju; v úzkej spolupráci s Benátskou komisiou a prostredníctvom inkluzívneho procesu uskutočniť komplexnú reformu súdnictva s cieľom posilniť jeho nezávislosť, účinnosť a zodpovednosť; zintenzívniť svoje protikorupčné úsilie a podniknúť ďalšie rozhodné kroky v boji proti organizovanej trestnej činnosti s cieľom dosiahnuť dobré výsledky, pokiaľ ide o proaktívne vyšetrovania, stíhania a odsúdenia v oboch týchto oblastiach; prijať účinné opatrenia na posilnenie ochrany ľudských práv vrátane práv Rómov a antidiskriminačnej politiky, ako aj na uplatňovanie práv vlastníctva. Pokiaľ ide o slobodu prejavu a slobodu médií, vláda nedokázala realizovať stanovené priority. Je potrebné obnoviť všetky zákonné funkcie orgánu pre audiovizuálne médiá a zaručiť jeho nezávislosť v praxi. Albánsko by malo uskutočňovať hospodárske reformy zamerané na zvyšovanie konkurencieschopnosti a riešenie vysokej nezamestnanosti, ako aj riešiť vysokú mieru neformálneho hospodárstva a zlepšiť podnikateľské prostredie.
35. Je dôležité, aby reformný proces sprevádzal konštruktívny a udržateľný politický dialóg medzi vládou a opozíciou. Je zodpovednosťou vlády aj opozície zaistiť, aby sa politické diskusie odohrávali predovšetkým v parlamente a prispievali k vytváraniu podmienok na jeho riadne fungovanie. Vláda musí zabezpečiť, aby opozícia mala možnosť v plnej miere vykonávať svoju funkciu demokratickej kontroly. Súčasne sa však aj opozícia musí konštruktívne zapojiť do demokratického procesu. Kompromisná a konštruktívna práca v parlamente má zásadný význam pre udržateľnosť reforiem. Zriadenie Národnej rady pre európsku integráciu, ktorá združuje všetky zainteresované strany, pomôže ešte viac posilniť inkluzívny charakter procesu reforiem. Je tiež kľúčom pre konsenzus týkajúci sa príslušných reforiem v celej albánskej spoločnosti.
36. **Bosna a Hercegovina:** Krajina v procese európskej integrácie nepokročila. Pretrváva nedostatok kolektívnej politickej vôle zo strany politických predstaviteľov zaoberať sa reformami potrebnými na dosiahnutie pokroku na ceste do EÚ. Podarilo sa dosiahnuť len veľmi obmedzený pokrok v politických a hospodárskych otázkach a pri posune smerom k európskym normám. Rozsiahle záplavy, ktoré krajinu zasiahli v máji, mali značný sociálno-hospodársky dosah. EÚ reagovala okamžite rozsiahlymi záchrannými a humanitárnymi opatreniami a v júli zorganizovala konferenciu darcov. Medzinárodné spoločenstvo prisľúbilo významnú pomoc na fázu obnovy a rekonštrukcie.
37. Rozsiahle, občanmi vedené protesty začiatkom roku 2014 zdôraznili krehkosť sociálno-hospodárskej situácie. Komisia spustila tri iniciatívy, aby presunula pozornosť smerom k reformám a otázkam, ktoré sa priamo dotýkajú občanov. Rozšírila štruktúrovaný dialóg o spravodlivosti medzi EÚ a Bosnou a Hercegovinou o ďalšie záležitosti týkajúce sa právneho štátu a najmä boja proti korupcii. Zriadila spoločnú pracovnú skupinu predstaviteľov EÚ a Bosny a Hercegoviny, ktorá má urýchliť realizáciu projektov financovaných EÚ. Zamerala sa na posilnenie

hospodárskeho riadenia. Súčasťou toho bolo aj vytvorenie spoločnej iniciatívy „Pakt pre rast a zamestnanosť“ s kľúčovými aktérmi vrátane medzinárodných finančných inštitúcií. Tento pakt bude v nasledujúcich mesiacoch meradlom potrebných hospodárskych reforiem. Bude takisto predstavovať východisko pre vnútroštátny program hospodárskych reforiem, ktorý má krajina podľa očakávaní Komisie vypracovať do konca januára 2015.

38. Absencia účinného koordinačného mechanizmu pre otázky týkajúce sa EÚ naďalej negatívne ovplyvňuje interakciu krajiny s EÚ. Pokračovalo politické napätie v Rade ministrov, ktoré súviselo s rozdelením právomocí medzi rôznymi úrovňami štátnej správy. Túto situáciu umocňovala zložitnosť inštitucionálneho usporiadania krajiny. Z tohto dôvodu sa tri z posledných šiestich zasadnutí podvýboru v rámci dočasnej dohody nemohli uskutočniť. Bosna a Hercegovina aj naďalej odmieta upraviť túto dohodu tak, aby zohľadňovala jej tradičný obchod s Chorvátskom pred jeho pristúpením k EÚ. Komisia uskutočnila kroky na pozastavenie určitých obchodných výhod Bosny a Hercegoviny, ak nebude proces prispôsobenia dokončený do konca roka 2015. Dohoda o stabilizácii a pridružení podpísaná v roku 2008 a ratifikovaná v roku 2011 ešte nenadobudla platnosť, pretože Bosna a Hercegovina doteraz nesplnila podmienky.
39. Zúčastnení politickí aktéri neboli schopní dohodnúť sa na celoštátnych stratégiách v oblasti energetiky, dopravy a životného prostredia, ktoré sa vyžadujú v rámci nástroja predvstupovej pomoci. To viedlo k výraznému zníženiu financovania v týchto oblastiach a presunu zamerania na pomoc, z ktorej majú občania priamy úžitok. Dosiahnutie potrebnej dohody otvorí Bosne a Hercegovine možnosť v plnej miere využívať dostupné finančné prostriedky.
40. Aj napriek intenzívnej snahe Komisie uľahčiť odstránenie zostávajúcich prekážok sa rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Sejdić – Finci zatiaľ nevykonal. Tento rozsudok sa aj naďalej zneužíva na úzke stranícke a etnické záujmy a riešenie je viazané na iné otázky.
41. Aby mohla Bosna a Hercegovina napredovať na ceste do EÚ, je dôležité, aby sa po voľbách bezodkladne vytvorili všetky úrovne štátnej správy a aby sa urýchlene prijali konkrétne reformné kroky. Politické vedenie dlží občanom Bosny a Hercegoviny jasnú predstavu o tom, kam krajina smeruje. Je potrebné zlepšiť efektívnosť a fungovanie politických inštitúcií na všetkých úrovniach štátnej správy. Vztahuje sa to najmä na interakciu medzi rôznymi úrovňami štátnej správy. Vyžaduje si to dobre fungujúci koordinačný mechanizmus pre otázky týkajúce sa EÚ. Je tiež potrebné posilniť verejnú správu vo všetkých oblastiach.
42. **Kosovo:** Dokončenie rokovaní o Dohode o stabilizácii a pridružení s Kosovom a jej parafovanie v júli je míľnikom v procese Európskej integrácie Kosova. Bude to prvá komplexná dohoda medzi EÚ a Kosovom. V Dohode o stabilizácii a pridružení sa stanovuje posilnený politický dialóg, užšia obchodná integrácia vrátane otvárania trhov EÚ pre kosovské priemyselné a poľnohospodárske výrobky, ako aj nové formy spolupráce. Komisia teraz očakáva jej podpis a uzatvorenie. Po voľbách v júni sa politické prostredie v Kosove v čoraz väčšej miere polarizovalo a krajina sa dostala do patovej politickej situácie, čím došlo k odloženiu určitých kľúčových reforiem.
43. Kosovo dosiahlo pokrok v dialógu o liberalizácii vízového režimu. Pokračovala dobrá spolupráca s misiou EÚ na podporu právneho štátu (EULEX). Kosovské orgány prijali významný politický záväzok obnoviť mandát misie a súčasne prevziať väčšiu zodpovednosť a súhlasili so zriadením špecializovaného súdu, ktorý sa bude zaoberať prípadmi, ktoré vyplynú z vyšetrovania vedeného osobitnou vyšetrovacou pracovnou

skupinou. Na dokončenie tohto procesu musí Kosovo prijať potrebné legislatívne zmeny, a to vrátane úprav svojej ústavy. Kosovo by malo spolupracovať s plánovaným súdom a vyrovnáť sa minulosťou.

44. Kosovo čelí početným výzvam. Vážnym problémom v Kosove ostáva otázka právneho štátu vrátane nezávislosti súdnictva a obmedzené výsledky v boji proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii. Treba vyvinúť ďalšie úsilie na riešenie nedostatkov, ktoré vyšli najavo v rámci dialógu o vízach, a to vrátane zmierňovania rizík spojených s bezpečnosťou a migráciou vyplývajúcich z novej liberalizácie vízového režimu. Potreba štrukturálnych hospodárskych reforiem zameraných na vysokú nezamestnanosť je čoraz naliehavšia. Dôležité reformy, ako je reforma volebného systému a reforma verejnej správy, sa musia vykonať prioritne a musí sa riešiť ochrana menšín.
45. Je potrebné, aby Kosovo aktívne pracovalo na svojom programe reforiem súvisiacich s EÚ a na prioritách, ktoré sa zdôraznili v štúdii uskutočniteľnosti z roku 2012 a v najnovšej správe o pokroku. Kosovo sa v rámci Dohody o stabilizácii a pridružení zaviazalo ku komplexným reformám a k zosúladieniu právnych predpisov s *acquis* Únie, a to aj v oblasti právneho štátu, verejnej správy, hospodárstva, hospodárskej súťaže a obchodu. Kosovo by sa malo sústrediť na prípravu bezproblémového vykonávania Dohody o stabilizácii a pridružení vrátane potrebných štruktúr. Komisia je pripravená podporovať Kosovo pri prechode do tejto novej, dôležitej etapy vo vzťahoch s EÚ a posilniť dialóg s Národnou radou pre európsku integráciu.
46. Pokrok Kosova na ceste k európskej budúcnosti bol možný vďaka tomu, že krajina pri uskutočňovaní reforiem napredovala, a vzhľadom na jej trvalé odhodlanie normalizovať vzťahy so Srbskom. V tomto smere sa zaznamenal významný pokrok. Nová vláda v Kosove bude musieť dodržať záväzok pokračovať v regionálnej spolupráci a aktívne a konštruktívne sa podieľať na procese normalizácie vzťahov so Srbskom. Kosovo by malo pokračovať v zaisťovaní vykonávania dohôd, ktoré sa dosiahli v rámci dialógu.
47. Situácia na severe Kosova zostáva napätá. Všetci aktéri by mali spolupracovať s misiou EULEX a mali by sa zdržať jednostranných krokov. Misia EULEX by mala dostať plnú podporu pri výkone svojho mandátu na severe Kosova. Treba vyvinúť ďalšie úsilie s cieľom umožniť, aby štyri severné samosprávne celky mohli fungovať v právnom rámci Kosova.
48. **Turecko**: Turecko je kandidátskou krajinou a strategickým partnerom Európskej únie. Jeho dynamické hospodárstvo cenným spôsobom prispieva k prosperite európskeho kontinentu. Vzhľadom na veľmi vážny vývoj v regióne, najmä v Sýrii a Iraku, má spolupráca v otázkach zahraničnej politiky ešte zásadnejší význam. Význam ďalšej spolupráce v oblasti migračnej politiky a energetickej bezpečnosti takisto podčiarkuje strategická poloha Turecka. Hodnota takejto spolupráce je ešte výraznejšia vo svetle veľkých výziev, ktoré nastoľuje nedávny vývoj v našom spoločnom susedstve, vrátane krízy na Ukrajine.
49. Aktívne a dôveryhodné prístupové rokovania poskytujú najvhodnejší rámec na využívanie plného potenciálu vzťahov medzi EÚ a Tureckom. Vzhľadom na svoj jedinečný rozsah a hĺbku podporuje prístupový proces, ktorý nemožno ničím nahradiť, uskutočňovanie reforiem súvisiacich s EÚ a predstavuje dôležitý základ pre zintenzívnenie dialógu o otázkach zahraničnej a bezpečnostnej politiky a posilnenie hospodárskej konkurencieschopnosti a obchodných príležitostí. Pomáha tiež zlepšovať spoluprácu v oblasti energetiky, ako aj v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí vrátane vízovej politiky, migračnej politiky a readmisie. Je potrebné, aby prístupové

rokovania získali nový impulz, pričom sa musia rešpektovať záväzky EÚ a stanovené podmienky. EÚ by mala naďalej byť dôležitým oporným bodom pre realizáciu hospodárskych a politických reforiem Turecka. V tejto súvislosti je v záujme Turecka aj EÚ, aby sa čo najskôr definovali kritériá na otvorenie kapitoly 23: súdnictvo a základné práva a kapitoly 24: spravodlivosť, sloboda a bezpečnosť, aby sa mohli začať rokovania o týchto dvoch kapitolách. Turecko môže zvýšiť tempo rokovaní tým, že pokročí v plnení kritérií, splní požiadavky stanovené v rokovacom rámci a bude dodržiavať svoje zmluvné záväzky voči EÚ. To by mohlo predstavovať významný impulz pre proces rokovaní. Medzitým by sa spolupráca medzi EÚ a Tureckom mala rozvinúť vo všetkých kľúčových oblastiach, najmä tých, ktoré sa už identifikovali v rámci pozitívneho programu.

50. Turecko zohráva významnú úlohu v regióne a aktívne sa angažuje vo svojom širšom susedstve. V tejto súvislosti je potrebný ďalší rozvoj dialógu a spolupráce, pokiaľ ide o zahraničnopolitické otázky spoločného záujmu. Vítaná je pokračujúca účasť Turecka na misiách a operáciách SBOP a aj jeho nedávna ponuka podieľať sa na misii EUFOR CAR a misii EUBAM Líbya. Kľúčový význam má aj úloha Turecka v súvislosti so Sýriou, najmä pokiaľ ide o veľmi dôležitú humanitárnu pomoc Sýrčanom, ktorí utekajú pred násilím za hranice. EÚ sa zaviazala, že bude aj naďalej podporovať vlády a hostiteľské komunity v krajinách susediacich so Sýriou, aby sa dokázali účinne vyrovnáť s narastajúcim prílevom utečencov a zvyšovať svoju odolnosť. Turecko jasne vyjadrilo svoju pripravenosť zohrávať aktívnu úlohu v rámci koalície proti Islamskému štátu v Iraku a Levante (ISIL). Na rozvoj užšej spolupráce v boji proti ISIL a sieťam jeho financovania by sa mal využívať politický dialóg. Aktívny protiteroristický dialóg medzi EÚ a Tureckom je vítaný a mal by sa ďalej posilňovať, a to najmä v súvislosti so „zahraničnými bojovníkmi“. Táto spolupráca sa ďalej posilní, keď Turecko prijme ďalšie príslušné právne predpisy v oblasti boja proti terorizmu. EÚ naďalej podporuje Turecko, aby rozvíjalo svoju zahraničnú politiku ako doplnenie zahraničnej politiky EÚ a v koordinácii s ňou, a aby postupne zbližovalo svoje politiky a pozície s politikami a pozíciami EÚ.
51. Vykonávanie reforiem prijatých v predchádzajúcich rokoch pokračovalo, a to najmä vykonávanie opatrení oznámených v rámci balíka demokratizačných opatrení v septembri 2013. Ústavný súd prijal niekoľko dôležitých rozhodnutí, ktoré preukázali odolnosť ústavného systému krajiny. Dohoda o readmisii medzi Tureckom a EÚ sa podpísala v decembri 2013 súbežne so začatím dialógu o liberalizácii vízového režimu a nadobudla platnosť 1. októbra 2014, čo prinieslo do vzťahov medzi EÚ a Tureckom nový impulz. Obnovilo sa úsilie o mierové riešenie kurdskej otázky, najmä pokiaľ ide o prijatie právnych predpisov zameraných na „vytvorenie silnejšieho právneho základu pre tento proces“. Tento proces má pre Turecko historický význam a mal by prebiehať v dobrej viere na všetkých stranách.
52. Reakcia vlády na obvinenia z korupcie v decembri 2013 vyvolala vážne obavy týkajúce sa nezávislosti súdnictva a oddelenia právomocí. Časté preradenia a prepúšťanie policajných dôstojníkov, sudcov a prokurátorov – napriek tvrdeniam vlády, že tieto nesúviseli s protikorupčným prípadom – ovplyvnili účinné fungovanie príslušných inštitúcií a vyvolali otázky ohľadne spôsobu, akým sa v tejto súvislosti oficiálne postupovalo. Je dôležité, aby sa vyšetrovania obvinení z korupcie viedli správne a úplne transparentne a aby sa zaručila operatívna spôsobilosť súdnictva a polície. Reštriktívny prístup ku slobode prejavu sa prejavuje pokusmi o zákaz sociálnych médií, ktorý následne zrušil ústavný súd, a nátlakom voči tlačovým médiám, ktorý vedie k širokému uplatňovaniu autocenzúry. Prístup v oblasti slobody zhromažďovania zostáva aj naďalej reštriktívny. Turecké právne predpisy a ich

vykonávanie, pokiaľ ide o právo na zhromažďovanie a o zásahy orgánov presadzovania práva, bude potrebné zladíť s európskymi normami.

53. V tejto súvislosti bude pre Turecko prioritou podpora dialógu naprieč celým politickým spektrom a naprieč spoločnosťou ako celku s cieľom oživiť snahy o reformu právneho štátu a venovať osobitnú pozornosť dodržiavaniu základných práv tak z hľadiska práva, ako aj v praxi. Začatie rokovaní o kapitolách 23 a 24 by Turecku poskytlo komplexný plán reforiem v tejto dôležitej oblasti. Turecko sa vyzýva, aby systematickejšie spolupracovalo s Komisiou a inými príslušnými orgánmi, ako sú napríklad Rada Európy a Benátska komisia. Vo všeobecnosti by sa malo venovať viac pozornosti účinnému vykonávaniu existujúcich právnych predpisov. Ministerstvo pre európske záležitosti zohráva kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní koordinácie a zlučiteľnosti nových právnych predpisov s právnymi predpismi EÚ. Komisia od Turecka očakáva konkrétne následné opatrenia nadväzujúce na nedávno prijatú stratégiu EÚ, ktorej cieľom je oživiť prístupový proces Turecka.
54. Pozitívny program, ktorý sa spustil v roku 2012, naďalej podporuje a dopĺňa prístupové rokovania s Tureckom prostredníctvom rozšírenej spolupráce v mnohých oblastiach spoločného záujmu. Spoluprácu by ďalej posilnilo viac kontaktov na vysokej úrovni medzi Tureckom, EÚ a jej členskými štátmi. Výzvy v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí, a najmä v oblasti migrácie, je potrebné riešiť prostredníctvom posilneného spoločného úsilia. EÚ očakáva, že Turecko bude v plnom rozsahu a účinne dodržiavať svoje záväzky voči všetkým členským štátom vyplývajúce z dohody o readmisii.
55. Turecko je okrem toho so svojím veľkým a dynamickým hospodárstvom významným obchodným partnerom EÚ a v rámci colnej únie predstavuje tiež cenný prvok pre konkurencieschopnosť EÚ. Je čas pracovať na využívaní plného potenciálu colnej únie. EÚ by mala spolupracovať s Tureckom na rozšírení a modernizácii vzájomných obchodných vzťahov v prospech oboch strán. Na základe hodnotenia dokončeného v roku 2014 by sa tiež malo riešiť niekoľko otázok súvisiacich s fungovaním colnej únie. Je takisto kľúčové nadviazať aktívny a ďalekosiahly hospodársky dialóg. Ďalšie posilnenie spolupráce EÚ a Turecka v oblasti energetiky a pokrok v prístupových rokovaníach by prispeli k prepojeniu a integrácii trhov s energiou. Hospodárska spolupráca by sa výrazne posilnila otvorením rokovaní o kapitole 5 (verejné obstarávanie), kapitole 8 (hospodárska súťaž) a kapitole 19 (zamestnanosť a sociálna politika), a to hneď ako Turecko splní nevyhnutné kritériá.
56. Komisia zdôrazňuje všetky zvrchované práva členských štátov EÚ. Medzi ne okrem iného patrí právo uzatvárať dvojstranné dohody a právo uskutočňovať prieskum prírodných zdrojov a využívať ich v súlade s *acquis* Únie a medzinárodným právom vrátane Dohovoru OSN o morskom práve. V súlade s opakovanými stanoviskami Rady a Komisie z predchádzajúcich rokov je teraz nevyhnutné, aby Turecko bezodkladne splnilo svoju povinnosť v plnej miere vykonávať dodatkový protokol a aby dosiahlo pokrok smerom k normalizácii vzťahov s Cyperskou republikou. To by mohlo predstavovať nový impulz pre prístupový proces, a najmä umožniť dosiahnutie pokroku v ôsmich kapitolách, na ktoré sa vzťahujú závery Rady z decembra 2006. Komisia tiež vyzýva, aby sa predišlo akýmkoľvek hrozbám, zdrojom nezhôd alebo provokáciám, ktoré by mohli poškodiť dobré susedské vzťahy a mierové urovnávanie sporov. Komisia víta podporu Turecka v otázke obnovenia plnohodnotných rozhovorov o urovaní konfliktu na Cypre. Teraz je dôležité, aby sa na tento ústretový postoj nadviazalo prostredníctvom konštruktívnych vyhlásení a konkrétnych opatrení.

57. Pokiaľ ide o **cyperskú otázku**, Komisia víta obnovenie plnohodnotných rozhovorov o urovnaní konfliktu pod záštitou OSN medzi vedúcimi predstaviteľmi cyperských Grékov a cyperských Turkov, ako aj menovanie Espena Barth Eideho za osobitného poradcu generálneho tajomníka OSN pre Cyprus. Komisia očakáva, že obe strany čo najskôr začnú vecné a štruktúrované rokovania, ktoré pripravia pôdu pre dohodu o komplexnom riešení cyperského problému v prospech všetkých. Komisia podporuje kroky, ktoré prispievajú k pozitívnej atmosfére medzi komunitami a z ktorých majú prospech obyvatelia Cypru vo svojom každodennom živote, ako aj iniciatívy občianskej spoločnosti zamerané na tento cieľ. EÚ vyhlásila, že je pripravená vziať do úvahy podmienky urovnania, ktoré budú v súlade so zásadami, na ktorých je Únia založená. Treba sa zdržať vyhlásení, ktoré neprispievajú k vytvoreniu pozitívnej atmosféry v súvislosti s prebiehajúcimi rokovaniami o urovnaní konfliktu.
58. **Island:** po rozhodnutí islandskej vlády sa prístupové rokovania od mája 2013 pozastavili. Vzhľadom na pozíciu vlády pristúpila Komisia k postupnému ukončovaniu predvstupovej pomoci Islandu z nástroja predvstupovej pomoci. Island je aj naďalej dôležitým partnerom EÚ vďaka svojmu členstvu v Európskom hospodárskom priestore, svojej účasti v schengenskom priestore, ako aj vďaka spolupráci v záležitostiach týkajúcich sa Arktídy.

PRÍLOHA

Zhrnutie záverov správy o pokroku týkajúcich sa Čiernej Hory, Srbska, bývalej Juhoslovanskej republiky Macedónsko, Albánska, Bosny a Hercegoviny, Kosova a Turecka

Čierna Hora

Čierna Hora aj naďalej dostatočne plní **politické kritériá**. Vláda sa naďalej zameriava na integráciu do EÚ. Štruktúry pre prístupové rokovania sa ďalej posilňovali. Pokrok v tejto oblasti by malo podporiť prijatie akčného plánu na roky 2014 – 15 na vykonávanie stratégie reformy verejnej správy a zriadenie osobitnej skupiny pre reformu verejnej správy v rámci Dohody o stabilizácii a pridružení. Treba ďalej racionalizovať verejnú správu, zvyšovať transparentnosť tak, aby sa obmedzil priestor pre korupciu a je potrebné posilňovať administratívnu kapacitu v oblasti európskej integrácie. Je potrebné vyvinúť výrazné úsilie na riešenie vysokej úrovne politizácie štátnej správy a zabezpečiť nábor nových pracovníkov a služobný postup na základe zásluh. Nemenej dôležité je zvyšovanie profesionality a efektívnosti štátnej správy, aby bola pripravená na výzvy súvisiace s prístupovými rokovaniami a vykonávaním *acquis*. Je potrebné posilniť riadenie verejných financií a kapacitu pre finančné prognózy, rovnako ako súlad s európskymi normami.

Vo viacerých obciach boli voľby, ktoré sa konali začiatkom roka 2014, poznačené obvineniami z protiprávneho konania. Príslušné orgány by mali tieto obvinenia vyšetriť a v prípade potreby stíhať. Vytvorenie nových orgánov správy bolo v určitých obciach kvôli polarizovanej politickej atmosfére problematické. Nová volebná legislatíva bola prijatá vo februári a v marci. Legislatíva plní niekoľko zostávajúcich odporúčaní OBSE/ODIHR, pričom niektoré otázky je ešte potrebné vyriešiť v súlade s európskymi normami a najlepšimi postupmi. Prijatie zmien zákona o financovaní politických strán bolo predmetom kontroverzie, pričom hlavná vládna strana hlasovala proti týmto zmenám. Po vynesení rozsudku ústavného súdu v júni bola značná časť zmien zákona o financovaní politických strán vyhlásená za protiústavnú. Čierna Hora musí urýchlene zladit' svoj právny rámec v tejto oblasti s európskymi normami a najlepšimi postupmi, ako aj dosiahnuť prvé výsledky týkajúce sa správneho uplatňovania tohto zákona vrátane ukladania odradzujúcich sankcií, ak to bude potrebné. Zatiaľ sa ešte neukončili justičné opatrenia nadväzujúce na údajné zneužívanie verejných prostriedkov na účely politických strán, ani sa nevyvodila politická zodpovednosť.

V oblasti reformy súdnictva prebieha vykonávanie opatrení v súlade s lehotami, ktoré sa predpokladajú v akčnom pláne. Po zosúladení príslušných právnych predpisov s ústavnými reformami v júli 2013 bolo zvolených a vymenovaných niekoľko sudcov a prokurátorov. Po niekoľkých pokusoch parlament v októbri 2014 konečne vymenoval nového najvyššieho štátneho prokurátora. Treba dokončiť reformy, ktorými sa zavádza jednotný celoštátny systém naboru sudcov a prokurátorov, objektívny a na zásluhách založený systém povyšovania, ako aj zdokonalený disciplinárny systém. Hoci efektivita súdov vzrástla, úsilie zamerané na ďalšie zvyšovanie efektívnosti súdnictva by malo pokračovať.

Opatrenia na boj proti korupcii mali zatiaľ iba obmedzený dosah. Ešte predtým ako začne fungovať nová agentúra na boj proti korupcii, je potrebné posilniť existujúce inštitúcie v oblasti predchádzania korupcii a prijať aktívnejší prístup. Korupcia zostáva rozšírená v mnohých oblastiach a stále predstavuje vážny problém. Je potrebné dosiahnuť presvedčivé výsledky týkajúce sa vyšetrovaní, stíhaní a konečných odsúdení v prípadoch korupcie vrátane korupcie na vysokej úrovni. Malo by sa zabezpečiť systematické využívanie nástrojov na zaistenie a konfiškáciu majetku. Hoci sa dosiahli ďalšie výsledky v oblasti boja proti drogám a začali sa nové konania v prípadoch prevádzania migrantov, naďalej pretrvávajú ťažkosti pri riešení iných foriem organizovanej trestnej činnosti vrátane obchodovania s ľuďmi,

počítačovej kriminality a boja proti praniu špinavých peňazí. Počet konečných odsúdení tak v prípadoch korupcie, ako aj organizovanej trestnej činnosti, je obmedzený, pretože sa veci pre procesné porušenia často vracajú na nové súdne preskúmanie. Boj proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii má zásadný význam pre boj proti prenikaniu trestnej činnosti do politických, právnych a hospodárskych systémov.

Zaviedol sa právny a inštitucionálny rámec pre dodržiavanie ľudských práv a hlavné prvky medzinárodných právnych predpisov v oblasti ľudských práv sa začlenili do právneho systému. Kapacitu inštitúcií zodpovedných za ochranu a presadzovanie ľudských práv je potrebné posilniť, a to vrátane súdnictva a polície. Nedostatkami v tejto oblasti sú najviac postihnuté zraniteľné skupiny, napríklad Rómovia a osoby so zdravotným postihnutím.

Pretrvávajú vážne obavy v súvislosti so slobodou prejavu, ktorá bola narušená prípadmi násilia voči novinárom a útokmi na majetok médií. Staré a nedávne prípady vyhrážania sa novinárom a násilia voči nim sa ešte musia dôkladne vyšetriť a trestne stíhať, a musia sa identifikovať nielen konkrétni páchatelia, ale aj osoby, ktoré stoja v pozadí útokov. Najmä staršie prípady sa musia vyriešiť čo najskôr, aby sa predišlo ich premlčaniu. V decembri bola zriadená komisia na monitorovanie činností orgánov zodpovedných za vyšetrovanie starých a nedávnych prípadov vyhrážania sa novinárom a násilia voči nim. Orgány musia jej odporúčania v plnom rozsahu rešpektovať a prijať opatrenia. Vláda by mala pokračovať vo verejnej propagácii a podpore slobody médií a vyhýbať sa vyhláseniam, ktoré by sa mohli chápať ako zastrašovanie. Samoregulačné subjekty zodpovedné za dodržiavanie a presadzovanie profesijných etických noriem sú slabé.

Čiernohorské orgány prijali ďalšie kroky na posilnenie ochrany práv lesbičiek, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (LGBTI). Prvý dúhový pochod v Podgorici sa uskutočnil v októbri 2013 a úrady mu poskytli primeranú podporu. Útoky na LGBTI osoby však pokračovali a v tejto súvislosti bolo trestne odsúdených iba málo osôb. Nepriateľstvo voči tejto skupine zostáva v spoločnosti rozšíreným javom.

Určitý pokrok sa dosiahol v rómskej problematike, najmä v súvislosti so školskou dochádzkou; znepokojenie však vyvoláva miera predčasného ukončovania školskej dochádzky a nízky podiel rómskych študentiek spomedzi celkového počtu rómskych študentov. Je potrebné riešiť diskrimináciu Rómov a ich nedostatočné politické zastúpenie.

Čierna Hora aj naďalej udržiava dobré dvojstranné vzťahy s ostatnými krajinami zapojenými do procesu rozširovania a susednými členskými štátmi EÚ a výrazne sa podieľa na rozvoji regionálnej spolupráce. Parafovala sa dohoda o hraniciach s Bosnou a Hercegovinou.

Čierna Hora naďalej uplatňuje dohodu o nevydávaní osôb so Spojenými štátmi z roku 2007, ktorou sa udeľujú výnimky z jurisdikcie Medzinárodného trestného súdu. Je potrebné, aby sa Čierna Hora zosúladiť s pozíciou EÚ v rámci prístupových rokovaní.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Čierna Hora podnikla niektoré ďalšie kroky na ceste k vytvoreniu funkčného trhového hospodárstva. Krajina by mala byť v strednodobom horizonte schopná vyrovnať sa s konkurenčným tlakom a trhovými silami v rámci Únie za predpokladu, že bude pokračovať v riešení súčasných slabých stránok prostredníctvom vhodných štrukturálnych reforiem.

V roku 2013 sa ekonomika zotavila z dvojitej recesie, ale oživenie je stále krehké z dôvodu slabého domáceho dopytu, úzkej výrobnéj základne a vysokej závislosti na vonkajšom prostredí. Deficit bežného účtu sa mierne znížil, ale vonkajšia nerovnováha zostáva vysoká. Značné a pretrvávajúce rozpočtové deficity poukazujú na potrebu opatrení na fiškálnu konsolidáciu s cieľom zabezpečiť zníženie verejného dlhu. Napriek marginálnym zlepšeniam zostávajú podmienky na trhu práce neisté vzhľadom na veľmi vysokú mieru nezamestnanosti, a to najmä u mladých ľudí a dlhodobo nezamestnaných.

Čierna Hora by mala zvýšiť mobilitu pracovníkov a posilniť účinnosť aktívnych politík trhu práce, ako aj zvýšiť kvalitu vzdelávania vrátane odborného vzdelávania a prípravy. Na podporu rozvoja súkromného sektora by sa mali prijať opatrenia na ďalšie zjednodušenie regulačného a právneho prostredia, a to vrátane posilnenia presadzovania zmlúv, zníženia administratívnych nákladov a prekážok a uľahčenia privatizácie. Nestabilná situácia hliníkového konglomerátu KAP si žiada udržateľné riešenie, ktoré sa realizuje v súlade s pravidlami Dohody o stabilizácii a pridružení, aby sa zabránilo novým podmieneným záväzkom.

Pokiaľ ide o **schopnosť preberať záväzky vyplývajúce z členstva v EÚ**, Čierna Hora dosiahla rôzne stupne súladu právnych predpisov. Na základe skríningu Komisia zhodnotila, že v 20 kapitolách pokročila Čierna Hora natoľko, aby sa rokovania o týchto kapitolách začali bez stanovenia kritérií na otvorenie rokovaní. Desať z týchto kapitol sa už otvorilo, stanovili sa pre ne predbežné kritériá alebo kritériá na ukončenie rokovaní a dve sa predbežne zatvorili. Okrem kapitoly týkajúcej sa právneho štátu sa v prípade jedenástich kapitol stanovili kritériá na otvorenie rokovaní⁶. Splnenie kritérií na otvorenie rokovaní, ako aj predbežné kritériá stanovené pre kapitoly týkajúce sa právneho štátu a kritériá na ukončenie rokovaní stanovené pre osem ďalších kapitol⁷ by mali Čiernu Horu usmerňovať na jej ceste k integrácii.

Vo všeobecnosti Čierna Hora pokročila v zosúladzovaní s *acquis* v niektorých kapitolách vrátane práva duševného vlastníctva, vedy a výskumu, vzdelávania a kultúry, ochrany zdravia a spotrebiteľa a zahraničnej, bezpečnostnej a obrannej politiky. Čierna Hora sa vo všeobecnosti pripojila k reštriktívnym opatreniam zavedeným rozhodnutiami Rady a implementovala ich, a to vrátane reštriktívnych opatrení EÚ v súvislosti s nezákonnou anexiou Krymu Ruskom a udalosťami na východnej Ukrajine.

Zosúladenie s *acquis* a posilnenie príslušných administratívnych kapacít predstavujú pre Čiernu Horu aj naďalej závažný problém. Vláda Čiernej Hory sa bude musieť zamerať na plnenie doteraz nesplnených stanovených kritérií na otvorenie rokovaní. Osobitná pozornosť by sa mala venovať zabezpečeniu súladu pravidiel o poskytovaní štátnej pomoci s Dohodou o stabilizácii a pridružení v prípade spoločnosti KAP. Administratívna kapacita vo všetkých oblastiach životného prostredia a zmeny klímy by sa mala posilniť tak na centrálnej, ako aj miestnej úrovni, aby sa zabezpečilo zosúladenie s *acquis* v oblasti životného prostredia a klímy.

Srbsko

Srbsko aj naďalej dostatočne plní **politické kritériá**. Predčasné parlamentné voľby v marci potvrdili európske integračné ambície krajiny. Pristúpenie k EÚ zostáva hlavným cieľom novej vlády. Tá sa pri vykonávaní kľúčových prioritných reforiem potrebných na postup krajiny na jej európskej ceste môže spoľahnúť na bezprecedentnú dvojtretinovú väčšinu v parlamente. Srbská vláda si v tejto oblasti stanovila ambiciózne hospodárske ciele. Ústavné reformy na začiatku nového volebného obdobia by predstavovali rozhodujúci pokrok v prístupových rokovaniach. Pozornosť by sa mala zamerať na neustále zvyšovanie inkluzívnosti a transparentnosti procesu reforiem. Zrýchlený parlamentný postup by sa mal obmedziť na prípady, keď je to skutočne nevyhnutné. Je potrebné dôsledne uznávať úlohu

⁶ Voľný pohyb tovaru; právo usadiť sa a sloboda poskytovať služby (Čierna Hora splnila kritériá na otvorenie tejto kapitoly a na základe toho bola vyzvaná, aby predložila svoju rokovaciu pozíciu); politika hospodárskej súťaže; poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka; bezpečnosť potravín, fytosanitárna a veterinárna politika; rybárstvo; energia; hospodárska a monetárna politika; sociálna politika a zamestnanosť; regionálna politika a koordinácia štrukturálnych nástrojov; životné prostredie a zmena klímy.

⁷ Voľný pohyb kapitálu; verejné obstarávanie; právo obchodných spoločností; právo duševného vlastníctva; informačná spoločnosť a médiá; podniky a priemyselná politika; zahraničná, bezpečnostná a obranná politika; finančná kontrola.

nezávislých regulačných orgánov a plniť ich odporúčania. V júni bol zriadený Národný konvent o Európskej únii ako platforma pre spoluprácu s občianskou spoločnosťou v súvislosti s prístupovým procesom, pričom by sa táto spolupráca mala prejavovať vo forme intenzívnejších konzultácií s občianskou spoločnosťou, a to najmä v čase, keď občania Srbska čelia mimoriadnym hospodárskym a sociálnym výzvam.

Srbsko pokračuje v reforme verejnej správy. Spolu s vytvorením nového sekretariátu pre verejné politiky prijalo komplexnú stratégiu, posilnenú koordináciu a plánovanie verejných politík. Stále je však potrebná riadna a komplexná reforma, ktorá by bola podložená dôkladnou analýzou a vybavená nástrojmi na riadenie výkonnosti.

Uskutočnili sa prvé kroky vo vykonávaní národných stratégií v oblasti reformy súdnictva a boja proti korupcii, ktoré sa prijali minulý rok. Srbsko uskutočnilo bilanciu veľkých výziev, ktorým čelí súdnictvo. Prebehla intenzívna legislatívna aktivita. Prijali sa pravidlá hodnotenia sudcov a prokurátorov. Došlo k vymenovaniu významného počtu stálych predsedov súdov. Funkcie sa ujala prvá generácia verejných notárov. Stále je však potrebné prijať kľúčové právne predpisy, ako je zákon o bezplatnej právnej pomoci. Posúdenie vykonávania nedávno prijatých právnych predpisov stále prebieha. Treba pokročiť pri zaisťovaní účinného a nezávislého súdnictva. Nábor a menovanie sudcov sa naďalej riadi nejasnými kritériami. Všeobecné zavedenie sporového systému a úprava súdnych sietí ešte nemali značný dosah na efektívnosť a kvalitu súdnictva.

Existuje silný politický impulz na boj proti korupcii. Viedlo sa niekoľko vyšetrovaní prípadov na vysokej úrovni a vyvinulo sa úsilie na zlepšenie koordinácie a inštitucionálneho vedenia v tejto oblasti. Korupcia však zostáva rozšírená v mnohých oblastiach a stále predstavuje vážny problém. Miera obvinení, po ktorých nasleduje odsúdenie, je nízka. Stále sa nezaviedol mechanizmus ochrany informátorov. Chýbajú účinné mechanizmy prevencie a represie. Úrad a Rada pre boj proti korupcii musia mať podporu na najvyššej úrovni a na ich odporúčania a návrhy je nutné náležite reagovať. Treba nájsť účinné alternatívy k nadmernému využívaniu trestných oznámení za zneužívanie postavenia v súkromnom sektore.

Srbsko sa aktívne zúčastňovalo regionálnej spolupráce v oblasti presadzovania práva, ktorá priniesla konkrétne výsledky v boji proti organizovanej trestnej činnosti, čo viedlo najmä k prominentnému zatknutiu v súvislosti s organizovanými zločineckými skupinami. Je potrebné strategické hodnotenie hrozieb vyplývajúcich z organizovanej trestnej činnosti s cieľom vypracovať strategické plány a analýzy a následne vhodné opatrenia presadzovania práva, a to aj prostredníctvom konceptu policajnej práce založenej na spravodajstve. Treba dosiahnuť dôveryhodné výsledky týkajúce sa vyšetrovaní, stíhaní a konečných odsúdení v prípadoch korupcie a organizovanej trestnej činnosti, a to vrátane prípadov na vysokej úrovni. Boj proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii má zásadný význam pre boj proti prenikaniu trestnej činnosti do politických, právnych a hospodárskych systémov.

Pokiaľ ide o ďalší vývoj, zásadným míľnikom bude pre Srbsko predstavovať prijatie dôveryhodných a komplexných akčných plánov týkajúcich sa kapitol 23 a 24 v súlade s novým prístupom.

Právny rámec na ochranu menšín je už do značnej miery zavedený, ale treba zaistiť jeho jednotné vykonávanie v celej krajine, a to najmä v oblastiach vzdelávania, používania jazykov a prístupu k médiám a náboženským obradom v menšinových jazykoch. Je potrebné prijať viac pozitívnych opatrení na zlepšenie situácie Rómov, najmä pokiaľ ide o vzdelávanie, bývanie a zamestnanosť. Treba naďalej vynakladať nepretržité úsilie s cieľom zlepšiť situáciu utečencov a vysídlených osôb.

Dúhový pochod, ktorý sa bez vážnejšieho incidentu uskutočnil 28. septembra v Belehrade, je dôležitým míľnikom na ceste k účinnému uplatňovaniu ľudských práv vo všeobecnosti, a najmä práv lesieb, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (LGBTI).

Srbsko uskutočnilo v auguste dôležitý krok smerom k uplatňovaniu mediálnej stratégie z roku 2011 prijatím balíka predpisov v oblasti médií, ktorého cieľom je posilnenie transparentnosti vlastníctva a financovania médií a zosúladienie právnych predpisov a postupov s rámcom EÚ. Existujú však obavy týkajúce sa zhoršujúcich sa podmienok plného uplatňovania slobody prejavu. Štátne orgány nesú rozhodujúcu zodpovednosť za to, že budú aktívne prispievať k neobmedzovanému uplatňovaniu práva na slobodu prejavu, a to aj tým, že preukážu primeranú podporu nezávislým orgánom, ochrancom ľudských práv a nezávislým novinárom. Podpora všetkých základných práv a vykonávanie antidiskriminačnej stratégie si bude vyžadovať ešte špecializovanejší a proaktívnejší prístup.

Srbsko pokračovalo v konštruktívnom prístupe k regionálnej spolupráci a výrazne zlepšilo vzťahy s niektorými svojimi susedmi.

Pokiaľ ide o **normalizáciu vzťahov s Kosovom**, Srbsko sa aj naďalej zúčastňuje dialógu a je odhodlané vykonávať Prvú dohodu o zásadách upravujúcich normalizáciu vzťahov z apríla 2013 a ďalšie dohody dosiahnuté v rámci dialógu. To viedlo k viacerým nezvratným zmenám v tejto oblasti: po prvýkrát sa na celom území Kosova konali miestne a parlamentné voľby a výrazne sa pokročilo v súvislosti s rozpustením srbských policajných a justičných štruktúr. Schválilo sa trvalé riešenie pre zapojenie Kosova do procesu spolupráce v juhovýchodnej Európe (SEECP). Hoci po vyhlásení predčasných volieb v Kosove nedošlo k žiadnemu stretnutiu na vysokej úrovni, pokračovali práce na technickej úrovni, ktoré povedú k pokroku v oblastiach výberu cieľ, integrovaného riadenia hraníc, energetiky a telekomunikácií.

Pokrok vo vykonávaní dialógu sa však vo všeobecnosti spomalil. V Srbsku, ako aj v Kosove sa konali predčasné parlamentné voľby. Je dôležité, aby sa dialóg na vysokej úrovni obnovil. Je tiež kľúčové, aby obe strany naďalej v plnom rozsahu a v dobrej viere vykonávali všetky existujúce dohody. Ďalší pokrok by mal do konca srbských prístupových rokovaní postupne viesť ku komplexnej normalizácii vzťahov medzi Srbskom a Kosovom, ktorá by mala podobu právne záväznej dohody, pričom Srbsko aj Kosovo budú musieť byť schopné neobmedzene uplatňovať svoje práva a plniť si svoje povinnosti.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Srbsko urobilo len obmedzený pokrok na ceste k vytvoreniu funkčného trhového hospodárstva. Širokú škálu štrukturálnych reforiem treba vykonávať tak, aby bola krajina zo strednodobého hľadiska schopná odolávať konkurenčným tlakom a trhovým silám pôsobiacim v rámci Únie.

Hospodárstvo sa v prvej polovici roka oslabilo, okrem iného v dôsledku veľkých záplav. Vláda sa s odhodlaním pustila do svojho ambiciózneho programu hospodárskych a štrukturálnych reforiem, keď prijala prvý súbor dôležitých zákonov týkajúcich sa práce, privatizácie a bankrotu. Napriek súboru nových opatrení ostávajú fiškálne nerovnováhy stále veľmi vysoké a verejný dlh sa naďalej zvyšoval. Avšak rastúci vývoz prispel k zníženiu vonkajších nerovnováh. Inflácia dosiahla historicky najnižšiu úroveň, ktorá je pod úrovňou cieľového pásma centrálnej banky. Nezamestnanosť zostala veľmi vysoká.

Na zníženie verejných výdavkov a vykonanie prijatých štrukturálnych reforiem je potrebné značné úsilie, aby sa obnovila fiškálna udržateľnosť a v konečnom dôsledku podporil rast. Zníženie silného vplyvu štátu na hospodárstvo si vyžaduje riešenie neefektívnosti vo veľkom verejnom sektore a pokračovanie privatizácie podľa plánu, ako aj zefektívnenie štátnej pomoci a zlepšenie správy a riadenia štátnych podnikov. Výber daní je potrebné zlepšiť aj bojom proti neformálnemu sektoru. Podnikateľské prostredie trpí nadmernou byrokraciou, pomalým vstupom na trh a odchodom z neho, ako aj mnohými prekážkami pre investície, ako je slabý právny systém a pomalá vymáhateľnosť zmluvného plnenia. Na zlepšenie poskytovania bankových úverov je potrebné účinne riešiť vysoký podiel nesplácaných úverov. Modernizácia fyzickej infraštruktúry, najmä v nadväznosti na škody spôsobené povodňami, si vyžaduje vytrvalé úsilie a vytvorenie dodatočného fiškálneho priestoru. Vzdelávací systém je

potrebné zefektívniť vzhľadom na klesajúci počet žiakov a nepomer medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami na trhu práce.

Pokiaľ ide o **schopnosť preberať záväzky vyplývajúce z členstva**, Srbsko v mnohých oblastiach pokračovalo v zosúladovaní svojich právnych predpisov s požiadavkami právnych predpisov EÚ. Krajina naďalej bez problémov vykonávala záväzky vyplývajúce z Dohody o stabilizácii a pridružení. Značný pokrok je možné pozorovať v oblasti informačnej spoločnosti a médií, kde prijatie balíka troch právnych predpisov na vykonanie mediálnej stratégie z roku 2011 predstavuje ďalšie zosúladenie právneho rámca Srbska s *acquis*. Právne predpisy v oblasti železničnej, leteckej a cestnej dopravy sa tiež ďalej zosúladujú. Pokračovalo zverejňovanie výsledkov sčítania obyvateľstva a poľnohospodárskeho cenzu. Nová stratégia reformy verejnej správy z januára 2014 zahŕňa medzi reformné priority verejnú vnútornú finančnú kontrolu.

Zahraničnú a bezpečnostnú politiku Srbska je potrebné viac zladiť s vyhláseniami EÚ a rozhodnutiami Rady, aby Srbsko splnilo požiadavku stanovenú v rokovacom rámci o postupnom zblížení svojich politík a rozhodnutí v tejto oblasti s politikami a rozhodnutiami Európskej únie a jej členských štátov v období pred pristúpením. Je potrebné, aby Srbsko čo najskôr vypracovalo a zaviedlo spoľahlivé a silné mechanizmy monitorovania a dohľadu na zosúladovanie s *acquis* vo všetkých oblastiach. Značné úsilie je takisto potrebné vynaložiť nielen na zlepšenie a dôsledné presadzovanie celkového právneho rámca, ale tiež – a to predovšetkým – na podporenie týchto reforiem zodpovedajúcimi finančnými a ľudskými zdrojmi. Takisto existuje nedostatočná inštitucionálna koordinácia a vedenie v niektorých kľúčových oblastiach *acquis* a potreba chrániť nezávislosť regulačných orgánov. Právne predpisy o kontrole štátnej pomoci treba zosúladiť s *acquis* a účinne uplatňovať na všetky podniky vrátane tých, ktoré sa nachádzajú v procese reštrukturalizácie a privatizácie. Je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie na zjednodušenie konania o azyle v súlade s normami EÚ a stále ubytovacie zariadenia urýchlene potrebujú modernizáciu. Srbsko musí zintenzívniť svoje úsilie o zosúladenie právnych predpisov v oblasti energetiky, a to aj v prípade plynovodu South Stream. Prednostne je potrebné dosiahnuť oddelenie výroby a distribúcie v plynárenskom sektore a reštrukturalizovať štátnu plynárenskú spoločnosť Srbijagas. Je potrebné ďalšie zosúladovanie právnych predpisov v oblasti zdaňovania, životného prostredia, zmeny klímy a geneticky modifikovaných organizmov, ako aj výrazné posilnenie celkového zdravotného systému a systému sociálnej ochrany.

Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko

Vo všeobecnosti krajina aj naďalej dostatočne plní **politické kritériá**. Krajina dokončila väčšiu časť reforiem v oblasti súdneho systému a verejnej správy a od roku 2005, kedy sa stala kandidátskou krajinou, dosiahla pokrok. Úroveň zosúladenia právnych predpisov je vysoká vzhľadom na to, ako ďaleko sa krajina nachádza v rámci prístupového procesu. Závažne problémy však pretrvávajú a v niektorých oblastiach vzrástli. Týkajú sa najmä čoraz viac konfliktnej politickej kultúry, vážnych obáv z rastúcej politizácie, vládnej kontroly nad štátnymi inštitúciami a médiami a stále krehkej situácie medzi etnickými skupinami.

Prezidentské a predčasné parlamentné voľby v apríli 2014 boli podľa hodnotenia OBSE/ODIHR administratívne dobre zvládnuté, ale boli poznačené nedostatočným rozdelením štátnych a straníckych činností a neobjektívnym spravodajstvom v médiách. Obavy zo stierania hraníc medzi štátom a vládnymi stranami podkopávajú dôveru vo verejné inštitúcie. Absencia dialógu a pretrvávajúce rozdiely medzi stranami viedli k obnoveniu politickej krízy, ktorá vznikla kvôli obvineniam súvisiacim s voľbami a v dôsledku ktorej sa hlavná opozičná strana stiahla z parlamentu. Hlavné politické strany nevenujú dostatočné úsilie vykonávaniu konštruktívnej politiky v záujme všetkých voličov a krajiny ako celku. Vláda a opozícia by mali prijať kroky na obnovenie politického dialógu v parlamente. Vláda

musí zabezpečiť, aby opozícia mala možnosť v plnej miere vykonávať svoju funkciu demokratickej kontroly. Súčasne sa však aj opozícia musí konštruktívne zapojiť do demokratického procesu.

Politizácia verejnej správy tak na centrálnej, ako aj na miestnej úrovni, je dôvodom na vážne obavy. Zásady transparentnosti, zodpovednosti a zásluhovosti sa ešte v plnej miere neuplatňujú. OBSE/ODIHR navyše informovali o dôveryhodných obvineniach z tlaku vyvíjaného na zamestnancov verejného sektora počas volieb v apríli 2014. Tieto otázky by sa mali riešiť, a to aj prostredníctvom nového legislatívneho rámca.

Takisto treba ďalej posilniť nezávislosť a právomoci súdov a klásť väčší dôraz na kvalitu justície poskytovanej občanom. Vysokú úroveň legislatívneho a technického pokroku v tejto oblasti zatieňujú rastúce obavy zo selektívnej spravodlivosti. Výsledky sa síce dostavujú, korupcia je však v mnohých oblastiach naďalej rozšírená a stále predstavuje vážny problém. Je potrebné účinnejšie vykonávanie protikorupčného rámca.

Ďalšie zlepšenie sa dosiahlo v oblasti policajnej spolupráce, boja proti organizovanej trestnej činnosti a obchodovaniu s ľuďmi. Malo by sa pokračovať v dosahovaní výsledkov týkajúcich sa vyšetrovaní, stíhaní a odsúdení v prípadoch organizovanej trestnej činnosti a korupcie. Boj proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii má zásadný význam pre boj proti prenikaniu trestnej činnosti do politických, právnych a hospodárskych systémov.

Zaviedol sa celkový rámec na ochranu základných práv, ale je potrebné klásť väčší dôraz na jeho účinné vykonávanie. Treba sa ďalej usilovať o rozptýlenie obáv, pokiaľ ide o predsudky voči rómskemu obyvateľstvu a jeho diskrimináciu, a bojovať proti neznášanlivosti voči lesbám, gejom, bisexuálnym, transrodovým a intersexuálnym osobám (LGBTI).

Situácia v oblasti slobody médií sa naďalej zhoršovala. Vplyv vlády na médiá sa okrem iného uskutočňuje prostredníctvom štátom platenej reklamy. Existuje nedostatok skutočne nezávislých správ a presných a objektívnych informácií, ktoré sú verejnosti k dispozícii prostredníctvom masových médií, ako aj nedostatok informovanej verejnej diskusie.

Čo sa týka vzťahov medzi etnickými skupinami, Ochridská rámcová dohoda, ktorá ukončila konflikt z roku 2001, poskytuje rámec zaručujúci multietnický charakter spoločnosti. Stále však pretrváva nedostatok dôvery medzi komunitami. Napätie môže ľahko vzplanúť na základe nejakej udalosti alebo incidentu. Je potrebný proaktívnejší a spoločný prístup na podporu inkluzívnej multietnickej spoločnosti. Treba dokončiť preskúmanie Ochridskej rámcovej dohody a vykonávať jej odporúčania.

Krajina udržiava vo všeobecnosti dobré vzťahy s ostatnými krajinami zapojenými do procesu rozširovania a zohráva aktívnu úlohu v oblasti regionálnej spolupráce. Konštruktívny prístup vo vzťahoch so susednými členskými štátmi EÚ zostáva aj naďalej dôležitý. Malo by sa zabrániť činom a vyhláseniam, ktoré majú negatívny vplyv na dobré susedské vzťahy.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko je aj naďalej značne pokročilou krajinou a v niektorých oblastiach dosiahla ďalší pokrok vo vytváraní fungujúceho trhového hospodárstva. Aby sa krajina mohla v strednodobom horizonte vysporiadať s konkurenčným tlakom a trhovými silami v rámci Únie, musí riešiť dôležité výzvy prostredníctvom rozhodného vykonávania štrukturálnych reforiem.

Oživenie hospodárstva pokračovalo, avšak zostáva úzko zamerané na externý sektor a malo iba obmedzený vplyv na nezamestnanosť, ktorá zostáva vysoká najmä medzi mladými ľuďmi. Reformy zamerané na štrukturálnu nepružnosť trhu práce pokročili len mierne. Finančná stabilita zostala zachovaná a prílev priamych zahraničných investícií sa zvýšil. Fiškálna disciplína, ako aj transparentnosť a kvalita verejných výdavkov sa zhoršila.

Perspektíva rastu a zamestnanosti vo veľkej miere závisí od podnikateľského prostredia v rámci domáceho súkromného sektora. V tejto súvislosti treba ďalej zjednodušiť postupy udeľovania licencií, a to tiež s cieľom podporiť spätné väzby medzi domácimi a zahraničnými podnikmi; urýchliť postupy pre odchod z trhu; a vo všeobecnosti pri presadzovaní predpisov o podnikaní zaistiť rovnaké podmienky pre všetky podniky. Bude potrebné zlepšiť prístup k financovaniu vrátane posilnenia úverového kanálu. Lepšie zosúladenie zručností pracovníkov s dopytom po pracovnej sile treba riešiť prostredníctvom ďalších reforiem vzdelávacieho systému vrátane implementácie stratégie odborného prípravy. Pokiaľ ide o verejné financie, opätovné zhoršenie fiškálnej disciplíny v rokoch 2013 a 2014 si vyžaduje zlepšenie postupov rozpočtového plánovania a väčší súlad medzi ročným plnením rozpočtu a strednodobou fiškálnou stratégiou. Kvalita verejných výdavkov by sa mala zlepšiť tým, že sa zloženie kapitálových výdavkov posunie smerom k investíciám podporujúcim rast.

Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko dosiahla ďalší pokrok pri zlepšovaní svojej **schopnosti preberať záväzky vyplývajúce z členstva**. Krajina je aj naďalej zapojená do procesu stabilizácie a pridruženia a plní svoje záväzky v rámci Dohody o stabilizácii a pridružení.

Krajina udržiava rozsiahlu spoluprácu s EÚ vo všetkých oblastiach *acquis* a dosiahla pokročilé štádium zosúladovania právnych predpisov na strategickej a inštitucionálnej úrovni. Úroveň zosúladenia krajiny je dostatočná na presun do ďalšej fázy prístupového procesu. Dôraz by sa mal teraz klásť na administratívne kapacity a účinné vykonávanie.

V oblasti vnútorného trhu sa už dosiahla dobrá úroveň zosúladenia právnych predpisov, pokiaľ ide o pohyb kapitálu, poštové služby a právo obchodných spoločností. V oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí krajina značne pokročila vo svojich prípravách v oblasti vízovej politiky, vonkajších hraníc a schengenského priestoru, ako aj v oblasti policajnej spolupráce. Na druhej strane je potrebné ďalšie úsilie, a to najmä v oblasti regionálnej politiky, životného prostredia a zmeny klímy, sociálnej politiky a vzdelávania. Verejná vnútorná finančná kontrola sa musí takisto ďalej posilňovať a rozvíjať v rámci celej verejnej správy.

Rada ešte nerozhodla o návrhu Komisie z roku 2009 týkajúcom sa prechodu do druhej fázy pridruženia podľa článku 5 Dohody o stabilizácii a pridružení.

Albánsko

Albánsko dosiahlo ďalší pokrok pri plnení **politických kritérií**. Začal sa dialóg na vysokej úrovni o kľúčových prioritách a zriadili sa spoločné pracovné skupiny, ktoré majú štruktúrovať prácu na požadovaných reformách. Má sa zriadiť Národná rada pre európsku integráciu s cieľom podporiť inkluzívnosť a spojiť všetky zainteresované strany v rámci reformného procesu. Konštruktívny a udržateľný politický dialóg medzi vládou a opozíciou má pre udržateľnosť reforiem zásadný význam.

Parlament na základe konsenzu prijal uznesenie o európskej integrácii. Schválil niekoľko legislatívnych opatrení týkajúcich sa integrácie do EÚ, najmä v oblasti boja proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti, a hlasoval tiež o vymenovaní sudcov. Transparentnosť legislatívneho postupu sa zlepšila. Do parlamentnej činnosti však zasahovala napätá politická atmosféra, ktorej výsledkom bolo, že sa opozícia často nezúčastňovala parlamentnej práce a od júla ju úplne bojkotovala. Tak vláda, ako aj opozícia musia zaistiť, aby sa politická diskusia odohrávala primárne v parlamente. Vláda musí zabezpečiť, aby opozícia mala možnosť v plnej miere vykonávať svoju funkciu demokratickej kontroly. Súčasne sa však aj opozícia musí konštruktívne zapojiť do demokratického procesu.

Reforma verejnej správy pokročila najmä tým, že nadobudol účinnosť zákon o štátnej službe, prijali sa príslušné vykonávacie právne predpisy a opatrenia na zlepšenie postupov náboru

zamestnancov. Vykonávanie musí sledovať cieľ odpolitizovania verejnej správy a zvýšenia jej zodpovednosti a odbornej úrovne. Kódexu administratívnych postupov treba dokončiť a prijať v súlade s normami EÚ. Bude nutné prijať kroky na posilnenie nezávislosti a výkonnosti nezávislých inštitúcií.

Albánsko prijalo ďalšie kroky smerom k reforme súdnictva nadviazaním spolupráce s Benátskou komisiou s cieľom zlepšiť nezávislosť, zodpovednosť a profesionalitu súdneho systému a tým, že začalo pripravovať návrh stratégie reformy súdnictva na roky 2014 – 2020. Uskutočnili sa niektoré opatrenia na zvýšenie zodpovednosti a transparentnosti súdnictva, a to aj prostredníctvom legislatívnych zmien týkajúcich sa imunity sudcov a prokurátorov. Disciplinárne konania proti sudcom viedli k početným sankciám. Správne sudy začali fungovať, hoci ešte stále nie sú plne funkčné. Zaviedli sa zmeny zákona o Najvyššej súdnej rade zamerané na zlepšenie jej fungovania. Boli však vyjadrené obavy týkajúce sa zrýchleného procesu ich prijatia bez zahrnutia všetkých príslušných aktérov a konzultácií s nimi. Mnohé nedostatky pretrvávajú a všeobecne sa pripúšťa, že hĺbková reforma súdnictva je naliehavo potrebná. Bude potrebné ďalšie značné úsilie na zaistenie nezávislosti, efektívnosti a zodpovednosti súdnictva, a to aj prostredníctvom ústavných zmien. Albánsko bude musieť rázne pokračovať v konštruktívnej spolupráci so všetkými zainteresovanými stranami vrátane pokračujúcej spolupráce s Benátskou komisiou. Sú potrebné rázne opatrenia na posilnenie disciplinárneho systému sudcov, prokurátorov a právnikov, ako aj na ďalšie zlepšenie efektívnosti súdov.

Vláda prejavila politickú vôľu konať rozhodne pri predchádzaní korupcii a boji proti nej. Legislatívny rámec sa posilnil a koordinácia a monitorovanie politik na centrálnej úrovni sa zlepšilo. Bol vymenovaný národný protikorupčný koordinátor a na všetkých rezortných ministerstvách sa zriadila sieť kontaktných miest na boj proti korupcii. Korupcia je však rozšírená v mnohých oblastiach vrátane súdnictva a presadzovania práva a naďalej predstavuje mimoriadne závažný problém. Je potrebné, aby Albánsko prijalo opatrenia na presadzovanie legislatívneho rámca a prijalo stratégiu a akčné plány na boj proti korupcii na obdobie 2014 – 20. Treba posilniť medziinštitucionálnu spoluprácu a odstrániť existujúce prekážky proaktívneho vyšetrovania. Albánsko bude tiež musieť dosiahnuť ďalšie výsledky týkajúce sa vyšetrovaní, stíhaní a odsúdení v prípadoch korupcie, a to najmä korupcie na vysokej úrovni.

Boj proti organizovanému zločinu vykazuje pozitívny trend vo viacerých oblastiach, keďže došlo k zintenzívneniu činností v oblasti presadzovania práva, najmä pokiaľ ide o záchyt drog a trestnú činnosť súvisiacu s drogami, a o hospodársku trestnú činnosť a obchodovanie s ľuďmi. Orgány podnikli zásadné kroky v boji proti pestovaniu a nezákonnému obchodovaniu s marihuanou, ktorý aj naďalej vyvoláva vážne obavy, a to najmä prostredníctvom rozsiahlej policajnej operácie v dedine Lazarat a na severe krajiny. Medzinárodná spolupráca sa posilnila. Úsilie v boji proti organizovanej trestnej činnosti je však potrebné ďalej posilniť. Spolupráca medzi inštitúciami presadzovania práva by sa mala ďalej zlepšovať a mali by sa odstrániť legislatívne prekážky, ktoré majú vplyv na efektívnosť vyšetrovaní. Albánsko bude musieť vynaložiť trvalé úsilie kombinované s proaktívnym a systematickým finančným vyšetrovaním a konzistentným presadzovaním právnych predpisov v boji proti všetkým druhom trestnej činnosti vrátane prania špinavých peňazí a obchodovania s ľuďmi a s drogami. Albánsko by malo aj naďalej rázne bojovať proti pestovaniu konope. Boj proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii má zásadný význam pre boj proti prenikaniu trestnej činnosti do politického, právneho a hospodárskeho systému.

Naďalej sa vo všeobecnosti rešpektujú základné práva, sloboda zhromažďovania a združovania, ako aj sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania. Zlepšila sa spolupráca štátnych orgánov a organizácií občianskej spoločnosti týkajúca sa práv lesieb, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (LGBTI). Novelizoval sa právny

rámec pre osoby so zdravotným postihnutím, pričom treba zaistiť jeho vykonávanie. Je nutné zrušiť právne ustanovenia, ktoré diskriminujú na základe pohlavia, posilniť inštitucionálnu kapacitu na ochranu detí a riešiť nútenú detskú prácu. Bol prijatý akčný plán týkajúci sa práv detí. Albánsko sa bude musieť zamerať na vykonávanie opatrení na zlepšenie začleňovania Rómov a ochranu zraniteľných skupín. Je potrebné ďalej posilniť ochranu vlastníckych práv, okrem iného prostredníctvom preskúmania stratégie reformy vlastníctva z roku 2012 a posilnením bezpečnosti zákonného vlastníctva.. Pokiaľ ide o slobodu prejavu a slobodu médií, vláda nedokázala realizovať stanovené priority. Je potrebné obnoviť všetky zákonné funkcie orgánu pre audiovizuálne médiá a zaručiť jeho nezávislosť v praxi. Problémom ostáva neoprávnené používanie frekvencií zo strany viacerých vysielateľov.

Zásadný význam má aj naďalej pozitívne zapojenie Albánska do regionálnej spolupráce a dobré susedské vzťahy.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Albánsko dosiahlo určitý pokrok smerom funkčnému trhovému hospodárstvu. Albánsko by malo byť v strednodobom horizonte schopné vyrovnať sa s konkurenčným tlakom a trhovými silami v rámci Únie za predpokladu, že ešte viac urýchli štrukturálne reformy.

Albánsko si zachovalo makroekonomickú stabilitu, napredovalo vo vyrovnávaní nedoplatkov a prijalo opatrenia na zlepšenie správy a výberu daní. Hospodársky rast sa však spomalil a deficit bežného účtu je naďalej vysoký v dôsledku slabej konkurencieschopnosti. Rozpočtový deficit prekročil v roku 2013 cieľ a vysoká úroveň verejného dlhu sa ešte viac zvýšila, čo ďalej obmedzuje fiškálny priestor na manévrovanie. Inflácia zostala nízka, čo umožnilo pokračovať v uvoľňovaní menovej politiky. Neodrazilo sa to však na úverovom raste v dôsledku vysokej miery nesplácaných úverov v komerčných bankách. Nezamestnanosť je vysoká a neformálne hospodárstvo je naďalej veľmi rozšírené.

Albánsko by malo pokračovať vo fiškálnej konsolidácii s cieľom znížiť verejný dlh a zároveň zachovať priestor pre výdavky podporujúce rast. Energetický sektor by sa mal zreformovať a je potrebné pokračovať vo vykonávaní dôchodkovej reformy a reformy daňovej správy, aby sa znížili riziká, ktoré tieto oblasti predstavujú pre verejné financie. Bankové úvery a úverový rast treba podporiť pokračujúcim uhrádzaním nedoplatkov štátu voči spoločnostiam a riešením nesplácaných úverov. Prekážky rozvoja súkromného sektora by sa mali odstrániť zlepšením podnikateľského prostredia, ktoré sa vyznačuje nedostatkami v oblasti právneho štátu, nedostatkami v regulačnom rámci a neistotou, pokiaľ ide o vlastníctvo majetku. Vytvorenie priaznivých podmienok pre súkromné investície, a to najmä priame zahraničné investície, je kľúčové pre diverzifikáciu úzkej výrobnéj základne. Vzdelávanie a odborná príprava by sa mala ďalej zlepšiť s cieľom riešiť nepomer medzi existujúcimi a požadovanými zručnosťami na trhu práce a zvýšiť zamestnateľnosť.

Dohoda o stabilizácii a pridružení, ktorá nadobudla platnosť v apríli 2009, sa vo všeobecnosti aj naďalej vykonávala bez problémov. Albánsko pokračovalo v zosúladzovaní svojich právnych predpisov s požiadavkami EÚ vo viacerých oblastiach, čím zvýšilo svoju **schopnosť preberať záväzky vyplývajúce z členstva**. Prijal sa nový národný plán európskej integrácie na roky 2014 – 2020. Vo väčšine oblastí však ku konkrétnym zlepšeniam dochádza iba pozvoľne. Albánsko bude musieť vyvinúť značné úsilie, aby zlepšilo svoju pripravenosť na vykonávanie *acquis* Únie. Je potrebné väčšie úsilie na zabezpečenie ochrany práv duševného vlastníctva. Urovnaním sporu medzi vládou a spoločnosťou distribujúcou energiu ČEZ sa pripravila pôda pre ďalšie reformy v odvetví energetiky. Zintenzívnenie úsilia v tejto oblasti vrátane diverzifikácie zdrojov energie a fungovania trhu s elektrickou energiou je nevyhnutné pre hospodársky rozvoj. Albánsko bude tiež musieť posilniť ochranu životného prostredia a riešiť nedostatky zaznamenané v oblasti dopravy, bezpečnosti potravín a ochrany spotrebiteľa a zdravia. Treba takisto posilniť administratívnu kapacitu a profesionálne normy

subjektov poverených vykonávaním *acquis* a zaručiť nezávislosť regulačných orgánov. Zásadný význam má aj naďalej zvyšovanie transparentnosti a zodpovednosti, najmä pokiaľ ide o verejné obstarávanie a riadenie verejných financií.

Bosna a Hercegovina

Krajina opäť dosiahla len veľmi obmedzený pokrok v plnení **politických kritérií**. Nedosiahol sa žiadny hmatateľný pokrok pri vytváraní funkčných a udržateľných inštitúcií. Parlamentné zhromaždenie Bosny a Hercegoviny dosiahlo podobne len veľmi obmedzený pokrok pri prijímaní právnych predpisov súvisiacich s EÚ. Nezhody na základe politickej a etnickej príslušnosti mali výrazne negatívny vplyv na prácu zhromaždení na štátnej a federatívnej úrovni.

Spolupráca s občianskou spoločnosťou na úrovni štátu, entít a kantónov je aj naďalej slabá. Ako sa ukázalo počas sociálnych protestov začiatkom roku 2014, všetky vlády by sa mali prednostne zamerať na riešenie sociálno-ekonomických potrieb občanov, najmä na odstránenie veľmi vysokej miery nezamestnanosti mladých ľudí a na pomoc tým, ktorí sú v núdzi, a to aj v nadväznosti na rozsiahle povodne v máji.

Vzhľadom na politickú klímu sa dosiahol len veľmi obmedzený pokrok v reforme verejnej správy a pri zlepšení jej schopnosti plniť požiadavky súvisiace s integráciou do EÚ. Roztrieštenosť právneho administratívneho rámca na rôznych úrovniach vlády naďalej vzbudzuje vážne obavy, pretože značne ovplyvňuje funkčnosť systému verejných služieb. Je potrebné vypracovať novú stratégiu reformy verejnej správy po roku 2014. K potrebným reformám v oblasti hospodárenia s verejnými financiami treba pristupovať komplexne.

V oblasti reformy justičného systému sa dosiahol len malý pokrok. Štruktúrovaný dialóg o spravodlivosti zostáva dôležitou platformou na dosahovanie konsenzu o reformách súdnictva a ďalej sa rozšíril na iné otázky týkajúce sa právneho štátu. Prednostne by mala prebehnúť reforma súdnictva na celoštátnej úrovni. Nedostatok ľudských zdrojov na všetkých úrovniach, ktoré by sa mali zaoberať nevyriešenými prípadmi vojnových zločinov, sa čiastočne vyriešil, avšak ich udržateľnosť je stále potrebné zabezpečiť prostredníctvom riadneho plánovania a primeraného pridelenia zdrojov zo strany príslušných vnútroštátnych orgánov. Justičný systém si vyžaduje ďalšie posilnenie disciplinárnych nástrojov a zodpovedajúce právne predpisy týkajúce sa konfliktu záujmov.

Podarilo sa dosiahnuť len malý pokrok pri presadzovaní reforiem zameraných na zníženie korupcie, ktorá stále postihuje celý verejný sektor a naďalej predstavuje najakútnejší problém v oblasti poskytovania služieb a prístupu k zamestnaniu. Rozšírené sú siete politického klientelizmu, ktoré ovplyvňujú všetky úrovne štátu. Vyšetrovanie a stíhanie prípadov týkajúcich sa vysokopostavených osôb je naďalej nedostatočné a celková úroveň účinného vyšetrovania, stíhania a odsúdenia je nízka. Chýba politická vôľa na prejdenie od slov k činom a na boj proti korupcii vrátane vyšetrovaní a odsúdení prominentných prípadov. Celkovo sa dosiahol len obmedzený pokrok v boji proti organizovanej trestnej činnosti, ktorá aj naďalej vzbudzuje vážne obavy, a to aj napriek niekoľkým úspešným spoločným operáciám uskutočneným aj vďaka úzkej spolupráci so susednými krajinami. Boj proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii má zásadný význam pre boj proti prenikaniu trestnej činnosti do politických, právnych a hospodárskych systémov.

Zaviedol sa právny a inštitucionálny rámec pre dodržiavanie ľudských práv a hlavné prvky medzinárodných právnych predpisov v oblasti ľudských práv sa začlenili do právneho systému. Vážne obavy však vzbudzuje politický a finančný tlak na médiá, ako aj zastrašovanie a hrozby mierené voči novinárom a vydavateľom. Je potrebné vyvinúť viac úsilia na dosiahnutie toho, aby boli školy inkluzívnejšie a na riešenie pretrvávajúcej existencie „dvoch škôl pod jednou strechou“ v rámci federácie. Treba zaistiť účinné predchádzanie prípadom nenávistných prejavov, násilia a diskriminácie voči lesbám, gejom, bisexuálnym,

transrodovým a intersexuálnym osobám (LGBTI), ako aj vyšetrowanie takýchto prípadov. Hoci sa pri riešení potrieb bývania Rómov dosiahol značný úspech, je potrebné zvýšiť úsilie v oblasti vzdelávania, zdravia a zamestnanosti. Pokiaľ ide o utečencov a osoby vysídlené v rámci krajiny, je nutné zabezpečiť účinné vykonávanie revidovanej stratégie, a to najmä jej sociálno-ekonomických aspektov. Bosna a Hercegovina sa aj naďalej aktívne zapája do regionálnej spolupráce a udržiava dobré susedské vzťahy.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Bosna a Hercegovina dosiahla len malý pokrok na ceste k funkčnému trhovému hospodárstvu. Na prekonanie pretrvávajúcich štrukturálnych nedostatkov by boli potrebné výrazné opatrenia s cieľom vysporiadať sa v dlhodobom horizonte s konkurenčným tlakom a trhovými silami v rámci Únie.

Hospodársky rast sa mierne obnovil a deficit bežného účtu sa znížil napriek pretrvávajúcim nerovnováham platobnej bilancie. Oživenie je stále krehké v dôsledku slabého domáceho dopytu a obmedzenej výrobnnej základne. Predpokladá sa, že jarné rozsiahle záplavy zhoršia krátkodobú hospodársku a fiškálnu situáciu. Vyvinulo sa úsilie na zlepšenie fiškálnej koordinácie v rámci federácie, ako aj výberu nepriamych daní.

Bosna a Hercegovina by mala urýchlene vykonať ďalšie opatrenia na zachovanie fiškálnej disciplíny. Okrem toho je potrebné vynaložiť úsilie na riešenie značnej štátnej prítomnosti v hospodárstve a zníženie úrovne a zlepšenie zloženia a zamerania verejných výdavkov. Okrem toho by sa mala primerane riešiť neefektívnosť verejných podnikov. Lepšia koordinácia medzi entitami a v rámci nich by výrazne uľahčila a zlepšila tvorbu hospodárskej politiky. Veľké nerovnováhy na trhu práce, ktoré sa premietajú do chronicky vysokej nezamestnanosti najmä medzi mladými ľuďmi, ako aj veľmi nízka miera zapojenia sa do pracovného procesu si vyžadujú rozhodné kroky na odstránenie faktorov, ktoré odrádzajú od práce, a na zlepšenie kvality vzdelávania. V záujme podpory rozvoja súkromného sektora a prilákania najmä zahraničných investícií by sa mali riešiť nedostatky právneho a podnikateľského prostredia, a to najmä zdĺhavá vymáhateľnosť zmluvného plnenia, nákladné a zložité postupy vstupu nových podnikov na trh a odchodu z neho, ako aj zaostaná infraštruktúra. V tejto súvislosti predstavuje neformálny sektor aj naďalej dôležitú výzvu. Okrem toho je potrebné riešiť vysokú úroveň nesplácaných úverov.

Pokiaľ ide o **aproximáciu s právnymi predpismi a normami EÚ**, pre chýbajúci funkčný koordinačný mechanizmus pre otázky EÚ a vnútorné kompetenčné spory sa – podobne ako minulý rok pre nedostatok skutočnej politickej podpory pre agendu EÚ – dosiahol len obmedzený pokrok. To sa týka najmä oblasti pohybu osôb a pracovnej sily, slobody poskytovať služby a práva usadiť sa, voľného pohybu tovaru, ochrany spotrebiteľa, politik zamestnanosti a sociálnych vecí, vzdelávania, kultúry a výskumu, oblasti priemyslu a malých a stredných podnikov, životného prostredia a klímy a oblasti dopravy. V mnohých oblastiach ďalšiemu pokroku bráni chýbajúca celoštátna stratégia.

Mierny pokrok sa dosiahol v oblasti poľnohospodárstva a rozvoja vidieka, bezpečnosti potravín, veterinárnej politiky, fytosanitárnej politiky a rybárstva. Nedostatočný súlad s požiadavkami EÚ v tejto oblasti predstavuje aj naďalej prekážku pre vývoz tovaru živočíšneho pôvodu do EÚ, čo je poľutovaniahodná situácia, ktorej prekonanie si vyžaduje značné a dobre koordinované úsilie. V oblasti daní prijala Bosna a Hercegovina daňový režim pre malé pivovary, ktorý nie je v súlade so záväzkami vyplývajúcimi z dočasnej dohody, keďže diskriminuje dovoz piva. V oblasti energetiky nedošlo k veľkému pokroku, a to v dôsledku zložitej administratívnej štruktúry, sporov medzi štátom a entitami ohľadne právomocí a nedostatku politickej vôle. To okrem iného viedlo k závažnému a pretrvávajúcemu porušovaniu záväzkov krajiny na základe Zmluvy o Energetickom spoločenstve v oblasti plynu, ktoré treba naliehavo riešiť. Pokrok sa okrem iného zaznamenal v oblasti vnútorného trhu po prijatí zákona o verejnom obstarávaní, ktorý krajine umožňuje

dosiahnuť súlad so smernicami EÚ z roku 2004. Spolupráca medzi štatistickými orgánmi na úrovni štátu a entít sa zlepšila, a to najmä v kontexte sčítania obyvateľov, domov a bytov.

Kosovo

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, v minulom roku dominovali politickej agende Kosova miestne a všeobecné voľby a ich dôsledky. Júnové všeobecné voľby boli transparentné a dobre zorganizované. Deň volieb prebehol bez väčších incidentov a voliči odovzdávali hlasy na celom území Kosova slobodne, a to vrátane štyroch samosprávnych celkov na severe. Tieto voľby konsolidovali pokrok dosiahnutý v miestnych voľbách koncom roka 2013. V oboch prípadoch sa volebný proces zlepšil. Volebných podvodov bolo menej ako vo voľbách v roku 2010 a účinne sa riešili. Značný počet prípadov z roku 2010 ešte stále prejednávajú súdy. Je potrebné, aby sa Kosovo zaoberalo odporúčaniami volebných pozorovateľských misií a odborníkov. Medzi ne patrí prijatie komplexného volebného zákona a zvýšenie presnosti zoznamov voličov. Reformou volebného systému sa musí zabezpečiť, aby právny rámec pre voľby odrážal najlepšie postupy v EÚ. V tejto súvislosti môže pomôcť nedávne členstvo Kosova v Benátskej komisii.

Neschopnosť vytvoriť nový zákonodarný orgán hladko a bez omeškania predstavuje krok späť. Nová vláda a parlament budú musieť opätovne oživiť reformný program Kosova. Je potrebné, aby obe inštitúcie v oblasti integrácie EÚ vychádzali z existujúceho politického konsenzu v Kosove. Kosovská vláda preukázala schopnosť koordinovať svoj program integrácie do EÚ, najmä s ohľadom na rokovania o Dohode o stabilizácii a pridružení. Na základe expertízy rôznych rezortov a inštitúcií vynaložili kosovskí vyjednávači značné úsilie na preskúmanie navrhovaného textu, ako aj na analyzovanie jeho možného vplyvu. Znamená to, že dobre pochopili dosah prijatých záväzkov.

Na vykonávanie a plnenie záväzkov v rámci budúcej Dohody o stabilizácii a pridružení je potrebné, aby sa výkonná a zákonodarná moc Kosova zamerala na vykonávanie právnych predpisov a politík. Legislatívne a politické plány musia realisticky odzrkadľovať potrebné zdroje. Nové volebné obdobie predstavuje dobrú príležitosť na zlepšenie dohľadu nad výkonnou mocou a legislatívnym postupom. Je potrebné posilniť kontrolnú úlohu parlamentu nad nezávislými inštitúciami a regulačnými orgánmi. Treba zachovať nezávislosť týchto orgánov a bezodkladne pristúpiť k vymenovaniu osôb do týchto orgánov na základe spravodlivého a odpolitizovaného výberového procesu, ktorý bude mať objektívne kritériá.

Pokračovala dobrá spolupráca s misiou EÚ na podporu právneho štátu (EULEX). Kosovské orgány prijali významný politický záväzok predĺžiť mandát misie a súhlasili so zriadením špecializovaného súdu, ktorý bude rozhodovať o zisteniach osobitnej vyšetrovacej pracovnej skupiny. Na dokončenie tohto procesu musí Kosovo prijať potrebné legislatívne zmeny vrátane zmien svojej ústavy. Súdne orgány sa dobre vyrovnali so štrukturálnymi výzvami, ako je napríklad rozsiahla reforma súdnictva prijatá v roku 2013 a proces presunu niektorých funkcií misie EULEX na miestne orgány. Štruktúrovaný dialóg o právnom štáte tento proces naďalej podporoval. Počet nevybavených prípadov a zabezpečenie nestranného a nezávislého súdnictva aj naďalej predstavuje výzvu. Kosovské súdne orgány musia proaktívne vznášať obvinenia na základe prípustných dôkazov a vynášať náležité odôvodnené a včasné rozsudky bez ohľadu na prevládajúci verejný alebo politický názor.

Pokiaľ ide o boj proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti, počet vyšetrovaní trestnej činnosti súvisiacej s drogami sa zvýšil a zlikvidovalo sa niekoľko skupín obchodujúcich s ľuďmi. Avšak vzhľadom na malý počet skutočných odsúdení a zachytení drog sa Kosovo nachádza iba v počiatočnom štádiu boja proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii. Orgány presadzovania práva sa zdráhajú začať finančné vyšetrovania a počet prípadov zmrazenia aktív a konfiškácie majetku, ktoré nariadili súdy a vykonala polícia, zostáva aj naďalej nízky. Zastráňovanie svedkov stále predstavuje veľký problém. Nová vláda a

parlament musia preukázať nulovú toleranciu voči korupcii a organizovanej trestnej činnosti a jasnú politickú vôľu na účinný boj proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti. Kosovskí politici musia preukázať, že sú pripravení prijať výsledky nezávislých súdnych procesov. Boj proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii má zásadný význam pre boj proti prenikaniu trestnej činnosti do politických, právnych a hospodárskych systémov.

Vykonávanie stratégie (2010 – 13) a akčného plánu (2012 – 14) reformy verejnej správy bolo pre Kosovo veľkou výzvou a prinieslo len veľmi obmedzené výsledky. Opierajúc sa o vážne politické záväzky musí Kosovo zaviesť realistický strategický rámec pre tvorbu politiky, legislatívne plánovanie a praktické vykonávanie reforiem. Prioritou je dokončenie legislatívneho rámca pre verejnú službu, zaistenie jej odpolitizovania a vykonávanie hodnotení v štátnej správe na základe výkonu. Takisto je potrebné, aby Kosovo prijalo zákon o všeobecných administratívnych postupoch, ktorý je kľúčový pre rozvoj priaznivého podnikateľského prostredia. Hoci sa zaviedli niektoré pravidlá a predpisy v oblasti riadenia verejných financií, Kosovo by malo zabezpečiť komplexnejší prístup k reformám v tejto oblasti. Kosovo musí zaistiť vykonávanie týchto reforiem a zlepšiť opatrenia nadväzujúce na správy generálneho audítora.

Ľudské a základné práva sú v Kosove vo všeobecnosti naďalej právne zaručené. Nezávislá komisia pre médiá je opäť funkčná. Páchatelia násilia voči časopisu Kosovo 2.0 boli podmienene odsúdení. Hrozby a útoky voči aktivistom za práva lesieb, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (LGBTI) a voči novinárom pokračovali, čo naďalej vyvoláva vážne obavy. Je potrebné vytvoriť podmienky pre slobodu prejavu a médií. Práva vlastníctva treba účinne presadzovať vrátane prístupu žien k zdedenému majetku. Kosovo zatiaľ nezefektívnilo svoj inštitucionálny systém na ochranu ľudských práv. Príslušné kompetencie nie sú jasné, čo bráni vykonávaniu právnych predpisov a monitorovaniu.

Niektorým vnútorne vysídleným rodinám z rómskych komunít žijúcich v tábore v Čiernej Hore bola pridelená pôda. Hlavná budova v rómskom tábore v Leposaviq/Leposavić sa uzavrela. Rada pre vykonávanie a monitorovanie umožnila lepšiu ochranu kultúrneho a náboženského dedičstva. Je však potrebné, aby Kosovo zintenzívnilo svoje úsilie na zabezpečenie vykonávania právnych predpisov a politických rámcov vrátane akčného plánu pre začlenenie rómskej, aškskej a egyptskej komunity. Treba dôkladne a rýchlo vyšetriť a trestne stíhať bezpečnostné incidenty a trestné činy namierené voči osobám patriacim k menšinám a ich majetku. Zákony o historickom centre mesta Prizren a o obci Velika Hoča/Hoçë e Madhe sa musia vykonávať. Zákon o obci Velika Hoča/Hoçë e Madhe predstavuje osobitný problém, keďže nedošlo k žiadnemu pokroku pri jeho vykonávaní, a to napriek rozhodnutiu mestského zastupiteľstva z februára 2013 o tom, že sa má pokračovať, a napriek administratívnym pokynom z ministerstva životného prostredia a priestorového plánovania. Na zamedzenie nelegálnym stavbám a demolácii kultúrnych pamiatok sú potrebné rozhodné opatrenia.

Čo sa týka regionálnej spolupráce, Kosovo dosiahlo ďalší pokrok a uzavrelo ďalšie dvojstranné dohody o spolupráci s viacerými susednými krajinami.

Pokiaľ ide o **normalizáciu vzťahov so Srbskom**, Kosovo sa aj naďalej zúčastňuje dialógu a je odhodlané vykonávať Prvú dohodu o zásadách upravujúcich normalizáciu vzťahov z apríla 2013 a ďalšie dohody dosiahnuté v rámci dialógu. To viedlo k viacerým nezvratným zmenám v tejto oblasti: po prvýkrát sa na celom území Kosova konali miestne a parlamentné voľby a výrazne sa pokročilo v súvislosti s rozpustením srbských policajných a justičných štruktúr. Schválilo sa trvalé riešenie pre zapojenie Kosova do procesu spolupráce v juhovýchodnej Európe (SEECP). Hoci po vyhlásení predčasných volieb v Kosove nedošlo k žiadnemu stretnutiu na vysokej úrovni, pokračovali práce na technickej úrovni, ktoré povedú k pokroku v oblastiach výberu cieľ, integrovaného riadenia hraníc, energetiky a telekomunikácií.

Pokrok vo vykonávaní dialógu sa však vo všeobecnosti spomalil. V Srbsku, ako aj v Kosove sa konali predčasné parlamentné voľby. Je dôležité, aby sa obnovil dialóg na vysokej úrovni. Je tiež kľúčové, aby obe strany naďalej v plnom rozsahu a v dobrej viere vykonávali všetky existujúce dohody. Ďalší pokrok by mal do konca srbských prístupových rokovaní postupne viesť ku komplexnej normalizácii vzťahov medzi Srbskom a Kosovom, ktorá by mala podobu právne záväznej dohody, pričom Srbsko aj Kosovo budú musieť byť schopné neobmedzene uplatňovať svoje práva a plniť si svoje povinnosti.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Kosovo dosiahlo iba obmedzený pokrok na ceste k funkčnému trhovému hospodárstvu. Na riešenie pretrvávajúcich štrukturálnych nedostatkov treba vynaložiť značné úsilie s cieľom vysporiadať sa v dlhodobom horizonte s konkurenčným tlakom a trhovými silami v rámci Únie.

Hospodársky rast zostal pozitívny vo výške 3,4%, ale nepriniesol žiadne zlepšenie podmienok na trhu práce. Vysoké vonkajšie nerovnováhy pretrvávajú napriek istému zníženiu obchodného deficitu. Makroekonomická stabilita sa vo veľkej miere zachovala napriek výraznému predvolebnému *ad hoc* zvýšeniu bežných výdavkov, a to najmä výdavkov na mzdy a dôchodky. Takáto prax ohrozuje transparentnosť, predvídateľnosť a dôveryhodnosť fiškálnej politiky, komplikuje fiškálne plánovanie a posúva zloženie výdavkov smerom k výdavkom, ktoré menej podporujú rast.

Nevyhnutné je posilnenie fiškálneho plánovania a účinná realizácia fiškálnych pravidiel. Okrem toho by mali rozhodnutia o veľkých projektoch infraštruktúry, napríklad v oblasti dopravy, vychádzať z hodnotení nákladov a prínosov s cieľom maximalizovať hospodárske prínosy. V súvislosti s pretrvávajúcou a veľmi vysokou úrovňou nezamestnanosti by sa malo vynaložiť úsilie na uľahčenie rozvoja súkromného sektora prostredníctvom zlepšenia podnikateľského prostredia. Na tento účel by sa mali urýchlene riešiť prekážky, ktoré vyplývajú z nedostatočných administratívnych kapacít, zo sťaženého prístupu k financiám a zdĺhavých a zložitých postupov privatizácie. Kosovo musí zabezpečiť riadne fungovanie právneho a súdneho systému, posilniť vymáhateľnosť zmluvného plnenia a účinne skrátiť prieťahy v súdnom konaní. Je nutné zlepšiť hospodárske štatistiky.

Pokiaľ ide o **aproximáciu s právnymi predpismi a normami EÚ**, kosovské inštitúcie preukázali svoju schopnosť plniť politické priority, ako sú rokovania o Dohode o stabilizácii a pridružení, dialóg o liberalizácii vízového režimu a dialóg so Srbskom. To bolo výsledkom pevných politických záväzkov. Dosahovanie výsledkov v iných prioritných reformných oblastiach bolo nerovnomernejšie. Základný právny rámec umožňujúci pohyb kapitálu zostáva v platnosti, ale prekážky pre nadobúdanie nehnuteľností cudzincami pretrvávajú. Pokiaľ ide o hospodársku súťaž, výsledky Kosova sú obmedzené, čo je dôsledok veľmi slabého dohľadu nad praktikami narúšajúcimi hospodársku súťaž a nad štátnou pomocou. Je nevyhnutné, aby Kosovo zabezpečilo účinnosť a nezávislosť orgánov na ochranu hospodárskej súťaže. Zákon o verejnom obstarávaní sa zmenil a zaviedol preferencie pre miestnych výrobcov. Tieto preferencie sa budú musieť odstrániť do piatich rokov od nadobudnutia platnosti Dohody o stabilizácii a pridružení.

Zaznamenalo sa stabilné zlepšenie zásobovania energiou v Kosove, v dôsledku čoho sú prerušenia dodávky energie v súčasnosti zriedkavé. Zraniteľnosť systému zdôraznil výbuch elektrárne Kosovo A. Kosovo sa musí aktívnejšie pripravovať na vyradenie tejto elektrárne z prevádzky. Výrazný pokrok sa dosiahol v oblasti poľnohospodárstva a bezpečnosti potravín, a to aj napriek obmedzeným zdrojom. Treba urýchlene dokončiť presun inšpektorov do ústrednej agentúry. Má to zásadný význam pre presadzovanie potravinových a veterinárnych noriem, ktoré sú dôležité pre obchod v rámci Dohody o stabilizácii a pridružení. Nedostatok záujmu o životné prostredie sa stal vážnym problémom pre verejné zdravie a kvalitu života v Kosove.

Turecko

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, uplynulý rok bol opäť poznačený výraznými rozdielmi.

Na jednej strane pokračovalo vykonávanie reforiem prijatých v uplynulých rokoch. Prijali a vykonávali sa viaceré opatrenia v rámci tretieho a štvrtého balíčka reformy súdnictva, ako aj opatrenia oznámené v demokratizačnom balíčku zo septembra 2013. Tieto opatrenia okrem iného znížili hraničnú hodnotu pre rozpočtovú podporu politických strán, umožnili vykonávanie politickej činnosti v jazykoch a dialektoch iných než turečtina a umožnili súkromné vzdelávanie v takýchto jazykoch a dialektoch. Prijatie akčného plánu pre prevenciu porušovania Európskeho dohovoru o ľudských právach v marci predstavovalo dôležitý krok zameraný na zosúladenie tureckého právneho rámca a praxe s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. Ústavný súd naďalej uplatňoval individuálny postup pre podávanie žiadostí. Prijal niekoľko dôležitých rozhodnutí na posilnenie ochrany základných práv v krajine a na preukázanie odolnosti ústavného systému krajiny.

V júni turecký parlament prijal zákon na zaistenie „silnejšieho právneho základu pre proces urovnávania sporov“ zameraný na riešenie kurdskej otázky. Zákon bol prijatý so širokou podporou všetkých politických strán. Zahŕňa opatrenia na odstránenie terorizmu, posilnenie sociálneho začlenenia, reintegráciu osôb, ktoré opustia Stranu kurdských pracujúcich (PKK) a zložia zbrane, ako aj opatrenia, ktorými sa verejná mienka pripraví na návrat bývalých bojovníkov. Zákon posilňuje základ pre proces urovnávania sporov a pozitívne prispieva k stabilite a ochrane ľudských práv v Turecku.

V septembri predložilo Ministerstvo pre záležitosti EÚ „Stratégiu týkajúcu sa Európskej únie“, ktorej cieľom je oživiť prístupový proces Turecka. Stratégia je založená na troch pilieroch: politické reformy; sociálno-hospodárska transformácia v prístupovom procese; komunikačná stratégia. Očakáva sa, že na ňu budú nadväzovať akčné plány obsahujúce konkrétne opatrenia a harmonogramy.

Na druhej strane vyvolala reakcia vlády na obvinenia z korupcie namierené proti vysokopostaveným osobám vrátane členov vlády a ich rodinných príslušníkov vážne obavy, pokiaľ ide o nezávislosť súdnictva a právny štát. Táto reakcia pozostávala najmä zo zmien zákona o Vysokej rade sudcov a prokurátorov a z následných početných preradení a prepustení sudcov a prokurátorov, ako aj preradení, prepustení alebo dokonca aj zadržiavaní veľkého počtu policajtov. Vyvolalo to obavy, najmä pokiaľ ide o operatívnu spôsobilosť súdnictva a polície, a vážne to spochybnilo ich schopnosť vyšetrovať obvinenia z korupcie nediskriminačným, transparentným a nestranným spôsobom. Ústavný súd prehlásil viaceré ustanovenia zákona o Vysokoj rade sudcov a prokurátorov za protiústavné, po čom parlament zmenil tento právny predpis a vrátil do neho predchádzajúce ustanovenia.

Tento vývoj viedol tiež k zvýšenej polarizácii v rámci politického spektra. Viaceré právne predpisy navrhnuté vládnuou väčšinou vrátane základných otázok týkajúcich sa tureckej demokracie sa prijali bez náležitej parlamentnej rozpravy alebo primeraných konzultácií so zainteresovanými stranami a občianskou spoločnosťou. Celkový rozhodovací proces tak na národnej, ako aj na miestnej úrovni by mal zahŕňať štruktúrovanejšie a systematickejšie konzultácie s občianskou spoločnosťou. Je nevyhnutné uskutočniť reformu existujúceho právneho prostredia tak, aby bolo vo všeobecnosti priaznivejšie pre rozvoj organizácií občianskej spoločnosti.

Pokiaľ ide o slobodu prejavu, pokračovala široká verejná diskusia o témach, ktoré sa predtým považovali za citlivé vrátane kurdskej a arménskej otázky. Niekoľko ustanovení tureckého právneho rámca a ich výklad zo strany sudcov a prokurátorov však aj naďalej obmedzuje slobodu prejavu vrátane slobody médií. Zmena zákona o internete obmedzila slobodu prejavu na internete. Plošné zákazy platforiem YouTube a Twitter vyvolali vážne obavy. Ústavný súd tieto zákazy následne vyhlásil za protiústavné. Štátni úradníci pokračovali vo vydávaní

vyhlásení, ktoré mali na médiá zastrašujúci účinok. Toto, spolu s vlastníckou štruktúrou tureckého mediálneho sektora, viedlo k širokému uplatňovaniu autocenzúry v tlači, ako aj k rezignáciám a prepusteniam novinárov.

Turecké právne predpisy týkajúce sa práva na zhromažďovanie sa viac zameriavajú na legálnosť než na pokojný charakter demonstrácie a ich vykonávanie zo strany príslušníkov orgánov presadzovania práva sa musí zosúladiť s európskymi normami. Je potrebné prijať právne predpisy o zriadení komisie na monitorovanie presadzovania práva ako nezávislého dozorného orgánu pre pochybenia polície.

Nejasné vymedzenie členstva v ozbrojenej organizácii v trestnoprávných predpisoch je aj naďalej zdrojom veľkého počtu zatknutí a stíhaní. Pre otázky viery a práva na výhradu vo svedomí je potrebné vytvoriť právny rámec, ktorý bude v súlade s Európskym dohovorom o ľudských právach. Je potrebné vynaložiť značné úsilie na účinné zaručenie práv žien, detí, lesbí, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (LGBTI). Domáce násilie, príležitostné zabíjanie „v mene cti“ a problém manželstiev v nízkom veku a nútených manželstiev vzbudzujú aj naďalej vážne obavy. Turecko musí zabezpečiť plné rešpektovanie všetkých práv vlastníctva vrátane práv nemuslimských náboženských komunít.

Tieto nedostatky je potrebné riešiť a orgány musia zvýšiť úsilie na ochranu ostatných základných práv a slobôd tak, aby všetci občania mohli uplatňovať svoje práva bez prekážok.

Podpis dohody o readmisii medzi EÚ a Tureckom 16. decembra 2013, súbežne so začatím dialógu o liberalizácii vízového režimu, vniesol do vzťahov medzi EÚ a Tureckom nový impulz. Dohoda o readmisii nadobudla účinnosť 1. októbra 2014, pričom prvá správa o pokroku Turecka v rámci plánu liberalizácie vízového režimu sa zverejní 20. októbra 2014. Je dôležité, aby tieto dva procesy napredovali. Kľúčový význam má úplné a účinné vykonávanie vo vzťahu ku všetkým členským štátom.

Pokiaľ ide o boj proti organizovanej trestnej činnosti, Turecko zlepšilo svoj program na boj proti financovaniu terorizmu, konsolidovalo sieť jednotiek na ochranu svedkov a reorganizovalo zodpovednosti v boji proti obchodovaniu s ľuďmi. Došlo však k masovému prepúšťaniu policajných dôstojníkov, čo vzbudilo obavy týkajúce sa vplyvu na operačné spôsobilosti kľúčových policajných útvarov, ktoré sú zapojené do boja proti organizovanej trestnej činnosti. Boj proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii má zásadný význam pre boj proti nezákonnému ovplyvňovaniu politických, právnych a hospodárskych systémov zločineckými skupinami.

V oblasti zahraničnej politiky Turecko aj naďalej zohráva dôležitú úlohu vo svojom širšom susedstve. Zohrávalo mimoriadne dôležitú úlohu v otázke Sýrie, keď dôrazne a opakovane odsúdilo násilie páchané sýrskym režimom voči civilnému obyvateľstvu, podporovalo vznik jednotnejšej opozície, a poskytovalo nevyhnutnú humanitárnu pomoc pre viac ako 1 milión Sýrčanov, ktorí utiekli zo svojej krajiny. Takisto aj naďalej poskytovalo praktickú podporu rokovaniam E3+3 s Iránom. Prijatím konečných investičných rozhodnutí o realizácii troch projektov južného koridoru zemného plynu sa položili pevné základy pre širšiu európsku energetickú bezpečnosť. Pravidelný politický dialóg medzi EÚ a Tureckom pokračoval a týkal sa tak medzinárodných otázok spoločného záujmu, napríklad Blízkeho východu a strednej Ázie, ako aj globálnych otázok, akými sú napríklad boj proti terorizmu, zahraniční bojovníci a nešírenie zbraní. Turecko pokračovalo v politike angažovanosti na západnom Balkáne, a to okrem iného prostredníctvom svojej aktívnej účasti v procese spolupráce v juhovýchodnej Európe a prostredníctvom zapojenia sa do vojenských a policajných misií a misií na podporu právneho štátu vedených EÚ. Vo svetle vážnych výziev, ktoré vznikajú v krajinách bezprostredne susediacich s Tureckom, by sa mal dialóg s EÚ ďalej posilniť a pozície Turecka by sa mali viac zosúladiť s pozíciami EÚ.

Turecko podporilo obnovenie plnohodnotných rozhovorov o urovnaní konfliktu medzi vedúcimi predstaviteľmi oboch komunít na Cypre pod záštitou generálneho tajomníka OSN. V kontexte prebiehajúcich rokovaní Turecko a Grécko podporili recipročné návštevy dvoch hlavných vyjednávačov v Ankare a Aténach.

Turecko však naďalej vydávalo vyhlásenia, ktoré spochybňovali právo Cyperskej republiky na využívanie zdrojov uhľovodíkov vo výhradnej hospodárskej zóne Cypru v prospech všetkých Cyperčanov. Od Turecka sa očakáva, že bude aktívne podporovať rokovania zamerané na dosiahnutie spravodlivého, komplexného a uskutočniteľného riešenia cyperskej otázky v rámci OSN, a to v súlade s príslušnými rezolúciami Bezpečnostnej rady OSN, ako aj so zásadami, na ktorých je založená EÚ. Závazok Turecka konkrétnym spôsobom prispieť k takémuto komplexnému riešeniu má aj naďalej kľúčový význam. Napriek opakovaným výzvam Rady a Komisie Turecko doteraz nesplnilo svoj záväzok zabezpečiť úplné a nediskriminačné vykonávanie dodatkového protokolu k dohode o pridružení a neodstránilo všetky prekážky voľného pohybu tovaru vrátane obmedzení týkajúcich sa priamych dopravných spojení s Cyprom. Nedosiahol sa žiadny pokrok v normalizácii dvojstranných vzťahov s Cyperskou republikou.

Turecko sa musí jednoznačne zaviazat' k dobrým susedským vzťahom, ako aj k mierovému urovnávaniu sporov v súlade s Chartou Organizácie Spojených národov, pričom sa v prípade potreby môže obrátiť na Medzinárodný súdny dvor. V tejto súvislosti EÚ znovu vyjadrila vážne obavy a naliehavo vyzvala Turecko, aby sa vyvarovalo akejkoľvek hrozby alebo činnosti zameranej proti členskému štátu, ako i zdrojov napätia alebo činností, ktoré by mohli poškodiť dobré susedské vzťahy a mierové urovnávanie sporov.

EÚ uvítala skutočnosť, že pokračujú iniciatívy spolupráce medzi Gréckom a Tureckom zamerané na zlepšenie vzájomných vzťahov. Uskutočnilo sa posledné, 58. kolo prieskumných rozhovorov o vymedzení kontinentálneho šelfu. Grécko a Cyprus podali oficiálne sťažnosti na opakované a zvýšené narušanie ich teritoriálnych vôd a vzdušného priestoru zo strany Turecka, okrem iného aj formou preletov nad gréckymi ostrovmi.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Turecko sa považuje za fungujúce trhové hospodárstvo. V strednodobom horizonte by malo byť schopné vyrovnat' sa s konkurenčným tlakom a trhovými silami v rámci Únie za predpokladu, že urýchli vykonávanie komplexných štrukturálnych reforiem.

Po spomalení v roku 2012 sa výroba a zamestnanosť mierne zvýšili. Napriek tomu však nezamestnanosť vzrástla v dôsledku rýchlo rastúcej pracovnej sily. Deficit bežného účtu je napriek miernemu zníženiu v roku 2014 naďalej vysoký. Spoliehanie sa na trvalý prílev kapitálu spôsobuje zraniteľnosť Turecka voči zmenám v globálnom vnímaní rizík, čoho následkom boli veľké výkyvy výmenného kurzu.

Hoci fiškálny deficit a verejný dlh zostali na miernej úrovni, prekračovanie rozpočtu na strane výdavkov si vyžaduje posilnenie fiškálneho rámca. Fiškálna politika by mala pomôcť zvyšovať celkové národné úspory vzhľadom na potrebu znížiť deficit bežného účtu. Vzhľadom na skutočnosť, že inflácia mala tendenciu rásť a stále viac sa odchyľovať od cieľovej hodnoty centrálnej banky, je potrebné uskutočňovať reštriktívnu menovú politiku s jasným zameraním na cenovú stabilitu. Napriek určitému pokroku, ktorý sa týka privatizácie a liberalizácie trhu s elektrickou energiou, je nevyhnutné v širokom meradle urýchliť štrukturálne reformy a zlepšiť tak fungovanie trhov s tovarom, službami a trh práce. Tieto reformy by mali zahŕňať ďalšie zlepšenia v súdneho systému a administratívnych kapacít, zvýšenie transparentnosti štátnej pomoci a otvorený, spravodlivý a konkurencieschopný systém verejného obstarávania.

Pokiaľ ide o **schopnosť preberať záväzky vyplývajúce z členstva**, Turecko pokračovalo v zosúladzovaní s *acquis*. V roku 2013 sa otvorila ďalšia rokovacia kapitola (22 – Regionálna

politika a koordinácia štrukturálnych nástrojov). Značný pokrok sa dosiahol v oblasti transeurópskych sietí. Turecko takisto podniklo dôležité kroky v kľúčových oblastiach v rámci kapitoly 24, najmä pokiaľ ide o migračnú a azylovú politiku, a to aj napriek značnej záťaži, ktorú predstavuje neustály prílív utečencov. Pokrok sa dosiahol v oblasti energetiky (najmä v oblasti bezpečnosti dodávok energie a vnútorného trhu s elektrickou energiou), práva obchodných spoločností, podnikania a priemyselnej politiky, štatistiky, vedy a výskumu, voľného pohybu kapitálu (vo vzťahu k boju proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu) a pri vykonávaní predvstupového programu rozvoja vidieka.

Vo všeobecnosti Turecko pokročilo v zosúladovaní vo viacerých kapitolách *acquis*, a to vrátane oblasti voľného pohybu tovaru, práva obchodných spoločností, práva duševného vlastníctva, finančných služieb, energetiky, hospodárskej a menovej politiky, štatistiky, podnikania a priemyselnej politiky, transeurópskych sietí, vedy a výskumu, colnej únie a vonkajších vzťahov.

Vo všetkých oblastiach je potrebné venovať viac pozornosti presadzovaniu právnych predpisov. Naďalej by sa malo vyvíjať komplexné úsilie v oblasti priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, bezpečnosti potravín, veterinárnej a fytosanitárnej politiky, životného prostredia a zmeny klímy. Je nutné dosiahnuť ďalší významný pokrok v oblasti súdnictva a základných práv, sociálnej politiky a zamestnanosti (najmä v oblastiach pracovného práva a ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci). Treba pokračovať v zosúladovaní právnych predpisov, a to najmä v oblasti verejného obstarávania, politiky hospodárskej súťaže a najmä štátnej pomoci, ako aj v oblasti informačnej spoločnosti a médií.